

მსენი

ლიტერატურული ჟურნალი № 1 (72)
მსენი

2025

შოთა რუსთაველი

ოლე

მწერალთა ასოციაცია
„ლიტერატურული კახეთის“ გამოცემა

The Literary Magazine OLE

ჟურნალი გამოდის 2004 წლის ივნისიდან
ISSN 1512-3995

ოლე – ბრყენა, გინა მოგრძე ტყე ველთა შუა
სულხან საბა

ოლე – ახომი საჩრდილობლად დატოვებული
ხე
ქართული ენის განმარტებითი ლექსიკონი

ოლე – გიორგი ლეონიძის პოეტური შედეგები

მთავარი რედაქტორი
აკაკი დაუშვილი

რედაქტორები

ფარნა რაინა
ნუნუ ძამუკაშვილი

მხატვრული რედაქტორი
სოფიო ქელიძე

მისამართი: 2200 თელავი
ერეკლე II-ის გამზირი №6
III სართული
მობ: 555 46 44 29
მწერალთა ასოციაცია
„ლიტერატურული კახეთი“
მობ: 558 48 24 80

მასალების გამოგზავნა შეგიძლიათ
ელექტრონული ფოსტით
E-mail: akakidau@mail.ru

ჟურნალ „ოლეს“ წინა ნომრების წაკითხვა
შეგიძლიათ საქართველოს პარლამენტის
ეროვნული ბიბლიოთეკის საიტზე www.nplg.gov.ge —
ციფრული ბიბლიოთეკა „ივერიელის“
ვებგვერდზე.

„ოლეს“ რედაქციაში შემოსული მასალა
არ რეცენზირდება და ავტორს არ უბრუნდება

ჟურნალი „ოლე“ გამოიცემა თელავის მუ-
ნიციპალიტეტის მერიის (მერი ბატონი **ლევან
ანდრიაშვილი**), თელავის მუნიციპალიტეტის
საკრებულოს (თავმჯდომარე ბატონი **თენგიზ
მთვარელიშვილი**) მხარდაჭერით.

დაიბეჭდა გამოცემლობა „მერიდიანში“

გარეკანის პირველ გვერდზე შოთა რუსთაველი და
კოსმოსი. მხატვარი რეზო ადამია

№1(72), 2025

მ ა რ ტ ი

გამოდის სამ თვეში ერთხელ

„ოლე“ ლიტერატურული ჟურნალი

შინაარსი

ვერინისაჟი

2. აკაკი დაუშვილი. რუსთაველის თვალები
– „ვეფხისტყაოსნის“ სამყაროში შესაღწევი
კარიბჭე

3. რაზო აღამია. „ვეფხისტყაოსანი“ ზნეობრივ
სიბრძნისეული აღმზრდელობითი გენიაა

ჟურნალ „ოლეს“ ავტორთა დაჯილდოება

8. ნუნუ ძამუკაშვილი. გილოცავთ,
გილოცავთ, გილოცავთ!..

დილოგური ნოველები

9. გიორგი გომოლაშვილი, თამაზ ხვალაძე.

„თამადა სუფრის ჯავარია“, მამის მკერდით
საიმედო კავკასიონი

მხატვრული ლიტერატურა

17. კახაბერ პავლიაშვილი. ლექსები

21. ზურაბ არსენიშვილი. პაპაშვილიშვილობა.
მოთხრობა

25. ანა მანოშვილი. ლექსები

27. თამარ კოლალიშვილი. ლექსები

30. ჯემალ შანიძე. ლექსები

32. მარიამ ძამუკაშვილი. დავიბადე. მოთხრობა

41. ანი ჭამაური. ლექსები

დაბიუტი

42. შოთა ქავთარაძე. ლექსები

ქრისტიანული პოეზია

44. ბადრი სულაძე. ლექსები

პოეტის ერთი ლექსი

48. აკაკი ბიძინაშვილი. ოდესმე...

49. ვაჟა მიროტაძე. არყოფნის კართან

თარგმანი

50. ჟორჯ გორდონ ბაირონი. ლექსები

კრიტიკა-კუბლიცისტიკა

54. ნინო დარბაისელი. ნელი ტანგო –
პროზიდან პოეზიაში

57. გიორგი ზუბიტაშვილი. ვისრამიანის
სამიჯნურო თავისებურებანი

60. თათია თოდუა. ეკონომიკური

კონცეპტები ილია ჭავჭავაძის შემოქმედებაში

რეპლიკა

62. ნუნუ ძამუკაშვილი. დასანანი შეცდომები

კულტურული ცხოვრების ქრონიკა

63. სერგო ასლანიშვილის დაბადების
დღისადმი მიძღვნილი გამოფენა

რუსთაველის თვალეზი – სამყაროში შესაღწევი კარიბჭე

რუსთაველის მარადიულად არსებული თვალეზი სამყაროსეული სრულყოფილების ნაწილია და ისღა დაგვრჩენია მათ მზერა გავუსწოროთ, კარიბჭე შევხსნათ და იქ დავანებული სიბრძნე ვიხილოთ. ამაში კი დაგვეხმარება სამყაროსეული გამოცდილების შემგრძნები და ნამკითხველი მხატვარი რეზო ადამია, რომელმაც მოიხელთა და დაგვიხატა გენიოსის ყოვლისმხედველი თვალი, თვალი რომელმაც იხილა კოსმოსური აირებისა და მტვრისგან როგორ წარმოიშვა დედამინა, როგორ ჩაისახა სიცოცხლე.

რა წარმოუდგენელი ძალისხმევაა საჭირო იმისათვის, რომ განიცადო და გაითავისო გენიალური პოეტის სამყარო და დახატო შოთას თვალეზი – სარკე პოეტის სულისა, რათა საუკუნეების სიღრმეებში ჩავაღწიოთ და ჩავწვდეთ მათ იდუმალებას.

შოთა რუსთაველის გარეგნობა ჩვენში ჩამოყალიბდა განსაკუთრებით სერგო ქობულაძის და მოსე თოიძის პორტრეტებით. ასევე კოტე მერაბიშვილის ქანდაკებით და იაკობ ნიკოლაძის ბარელიეფით. რეზო ადამია არღვევს ამ სტერეოტიპს, თანაც ისე რომ მის ყოველ ახალ პორტრეტზე შოთა რუსთაველის სახე და თვალეზი განსხვავებულია. შოთა მართალია ქართველი პოეტია, მაგრამ იმდენად კაცობრიული მნიშვნელობისაა არ გამიკვირდება, რომ მომავალში დახატულ ახალ პორტრეტებს შორის სხვადასხვა კანის ფერის, რასისა და რელიგიის გამომხატველი პორტრეტი ვიხილო. მართალია ეს ზოგისთვის შოკისმომგვრელი იქნება, მაგრამ თუ ვთანხმდებით რომ შოთა სამყაროსეული გენიაა, მაშინ გასაკვირიც არაფერია და კიდევ უფრო გაესმება ხაზი მის ზოგადკაცობრიულ მნიშვნელობას. ფსევდოპატრიოტებს კი ვურჩევ „ვეფხისტყაოსანი“ კიდევ ერთხელ და დაკვირვებით ნაიკითხონ.

მინდა მოვიყვანო ფრაგმენტი ავთანდილ არაბულის წერილიდან „ბედი და ბედისწერა“: „... საუკუნეების განმავლობაში ჩამოყალიბდა ერთგვარი სტერეოტიპი, რომელმაც „ვეფხისტყაოსანი“ აღმოსავლურ გამომსახველობას დაუკავშირა და ამას ახალმა ქართულმა მხატვრობამ და პოლიგრაფიამაც კი ვერ დააღწია თავი. არადა, უეჭველია, „ვეფხისტყაოსანი“ ესთეტიკითაც და მსოფლმხედველობრივადაც ევროპული რენესანსის სათავეებს წარმოგვიდგენს. უპირველესად სწორედ ამ თვალით უნდა შევხედოთ ცნობილი მხატვრის, ორიგინალური მოაზროვნის, ბატონ რეზო ადამიას სრულიად ახლებურ მიდგომას, სხვაგვარ ძალისხმევას შოთა რუსთაველის პორტრეტისა თუ პოემის პერსონაჟთა სურათების შექმნისათვის...“

ერთი სიტყვით, „ვეფხისტყაოსნისა და ქართული კულტურის შემფასებელთა და დამფასებელთა მნიშვნელოვან სიახლესთან უწევთ შეხვედრა და, ჩემი მხრივ, მინდა გამარჯვება და აღიარება ვუსურვო ამ ახალ სიტყვას!..“

სულ მალე გაიმართება ბატონ რეზო ადამიას შოთა რუსთაველის თემატიკის ამსახველი გამოფენა. ჟურნალ „ოლეში“ კი გთავაზობთ აღნიშნული გამოფენის საჟურნალე ვერსიას, რომლითაც ერთგვარად შეგამზადებთ საგამოფენო სივრცესთან შესახვედრად.

ბოლოს კი დავსძენ, სამყაროსეულ სუსხსა და სიმკაცრეში შოთას თვალეზის სითბო მზესავით გვათბობს და მომავლის იმედს გვისახავს. ამისთვისაც დიდი მადლობა რეზო ადამიას, – მოაზროვნეს, მხატვარსა და მწერალს.

შოთა რუსთაველის პორტრეტების უკეთ აღსაქმელად კი აქვე გთავაზობთ რეზო ადამიას წერილს.

აკაკი დაუშვილი

ალფრედოლოგიტი ბენიაა

გენიალოგობით ძვირფასის, შეუ-
გნებელ უგულოთაგან, დაკარგულის
პოვნა უფრო ძნელია, ვიდრე კოსმოსი-
დან ახლად მოსული სიკეთე საოცრების
ხილვა და შეგრძნება, თუმცა ორთავე
თანაბრად დიდ სირთულეებს წარმოად-
გენს.

რუსთველის ნაფიქრალი: ქართ-
ველებო, მარადის თქვენთან მინდა
ვიყო! ჩემს ძირითად იბერიულ-კოლხო-
ბას კი ვერავინ და ვერაფერი წაშლის.

და შეიგნეთ ნებისმიერი დო-
ნის მოაზროვნეო, გაიაზრეთ „ვეფხ-
ისტყაოსნის“ დასასრულის წერტილიც
რომ ქართულია. ქართველებო! თქვენი
ფუფუნება, – ჩინ-მედლები შავი ჭირია,
თუ ეროვნულ უკვდავებას ბოროტად
ხელყოფთ. ერის გადარჩენა მხოლოდ
შენიერებითაა... „ვეფხისტყაოსნის“ სი-
ბრძნე, სიკეთე, სიყვარული, რაინდობა
და აზროვნება კაცობრიობის უზნეო-
ბისგან გადამრჩენელია.

„ვეფხისტყაოსანი“ წმიდად რო-
მანტიული გონნათელი ბიბლიაა უფრო
მინიერი, კაცობრიობის უზნეობისგან
გადამრჩენელი.

უკიდურესად უმაღლესი ფილო-
სოფიური აზროვნების გარეშე არ იშვე-
ბა ხელოვნების დიდი შედეგრი.

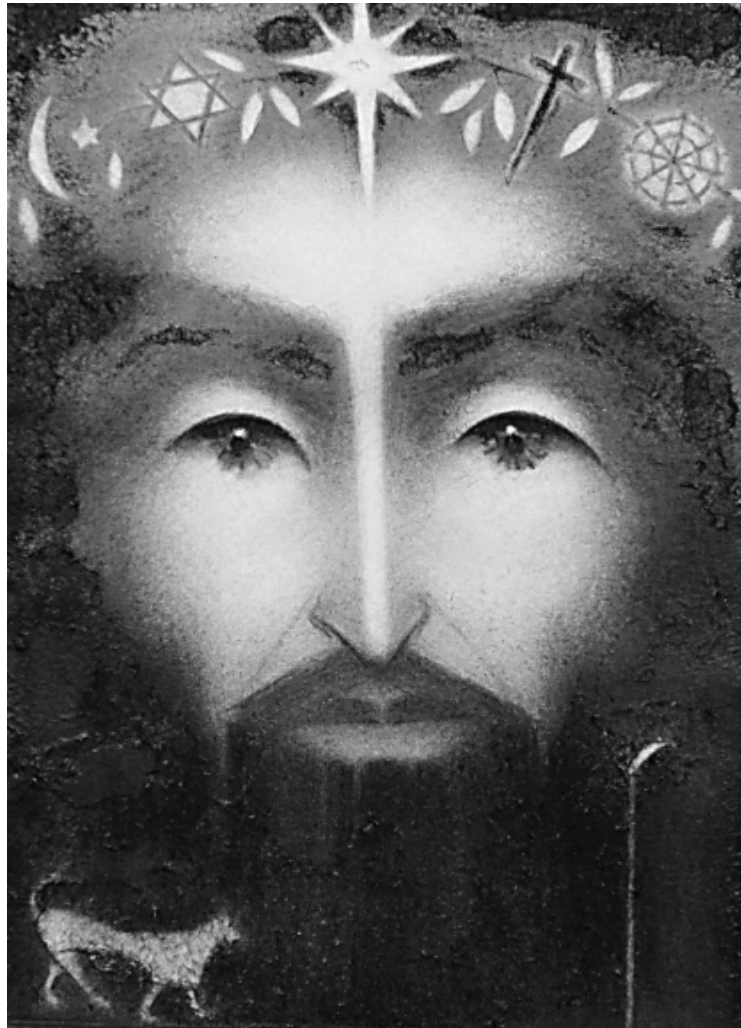
„ვეფხისტყაოსნის“ ტიტანი ავტო-
რის, დროსთან და სიკვდილთან, და-
ვინწყებასთან და განადგურებასთან მებრძოლი
პორტრეტები მინდა შევქმნა – მათთან მედგრად
მებრძოლი მგოსნის სახეები, როგორც ფერწერაში
ასევე კეთილ, მორჩილ, პატიოსან გრაფიკაში, სად-
აც პლანეტისეული მკვრივი ქანდაკების, ღვთიური
თხრობის, ანგელოსისეული პოეზიის და კოსმიუ-
რი მუსიკის ინტელექტუალური ბრძნული ხასიათი
უნდა იყოს ჩაქსოვილ-ჩასახული. კოსმოსი და უფა-
ლი მონყალეა!

„ვეფხისტყაოსანი“ რომანტიული, ზნენათელი
ბიბლიაა მინიერი. დიდმა მგოსანმა, მონათლა და
დაამშვენა მინა პლანეტა და სალი კოსმიური აზ-
როვნების თვალი აუხილა.

და როგორც ამ პროზაული ნაწარმოების ავტო-
რი ვამხელ თამამად, კოსმიურ რელიგიური მცნება
ქადაგებათა მთლიანობაა შოთა რუსთაველი.

„ვეფხისტყაოსანმა“ ბიბლია რეალურ მინიერე-
ბას მიუახლოვა და ზე აზროვნებათა საუფლო შე-
ქმნა.

ბიბლია და პოემა „ვეფხისტყაოსანი“
ვარსკვლავთეური უკეთილშობილესი სივრცობრივი

განძია უნაკლო.

და როგორც ავტორი მხოლოდ ჩემეული გამ-
ონათქვამებისა, გაბედულად წარმოვთქვამ „ვეფხ-
ისტყაოსანი“ კაცთა მოდგმის ჭეშმარიტების მარად
ურთულესი კოსმიური მიახლოებაა... ბრძნულად
მოაზროვნე უნიჭიერესი შემოქმედი, ვარსკვლავე-
თური სიმდიდრე სულიერი მარადიულობაა უსას-
რულობაშიც მოძრავ მკურნალი.

დედამინაზე გარკვეული რაოდენობის სალად
მოაზროვნე ადამიანი რომ არ იყოს, გენიის გამო-
ჩენა მეტეორის ცის კაბადონზე გაელვება გადა-
ფრენასავით იქნებოდა. ურთულესი ბუნების ქა-
რთველებო და არა მხოლოდ თანამემამულენო, მე
განდეგლ მგოსანს ყოველთვის თქვენთან მინდა
ვიყო. მრავალი საუკუნეა თქვენგან დევნილი მაინც
სიყვარულით მოვდივარ და ვერაფრით ვერ მოვალ-
ნიე უმთავრესამდე. აღიარებული, თანამედროვე მხ-
ატვრის მიერ მხოლოდ წარმოსახვებით შექმნილმა
პორტრეტებმა, რომელნიც ქართულად სუნთქავენ
და აზროვნებენ, იქნებ შორეული წმინდანური ხედვა
ფანტაზია ალგიდგინოთ და ჩემეული რწმენა სიმარ-

თლისა გაგიძლიეროთ და ჩემს უშუალოდ ნაშობ ორიგინალზე უაზრო და უტაქტო ჩარევა – შემოქმედებით სფეროზე შესწორებებით თუ თქვენეული ლექსთა ჩამატებებზე ხელი აგალებინოთ. უტაქტონო, მოეშვით აღუწერელ შემოქმედებით ბოროტება ზეციურად ნაშობ ორიგინალთა შეთითხვნას.

ავტორის მოთქმა: მკითხველნო, ძვირფასო ადამიანებო, ჩემეულნო, ქართველებო ირწმუნეთ და მიიღეთ. მე მხოლოდ ხელოვან მოაზროვნე არ გახლავართ, ასევე, როგორც თქვენ, იდუმალ კოსმიურ ვარსკვლავეთური მცნობადი ვარ. ფაქტი? „ვეფხისტყაოსნის“ ავტორის – დაკარგული, სახე პორტრეტების ჩემეული აღმოჩენა მართალი განსახიერებაა..

ქართველთა და კაცობრიობის შემოქმედებითი ნიჭის და სიბრძნის მეფე-ღმერთი, „ვეფხისტყაოსნის“ ავტორის შეუგნებელ – უაზრო ფანატიკოსმა თანამემამულეებმა, თავადვე უკვალოდ დამარხეს, შეუგნებელ უაზრო შურითა და ბოლმით სავესე სამარცხვინო ბნელეთურებმა უკვალოდ გააქრეს. ამ დროს ქვეყანა საქართველოს დამპყრობნი, ღიმილითა და სხვადასხვა ღირსების წოდება ჩინ-მედლებით და თანამედებობებით ამკობდნენ და აჯილდოებდნენ მათ. ჩვენდა საუბედუროდ ამ თაობამ რუსთაველს არ აღირსეს დამახსოვრება გვარის, სახელის და შედეგის ორიგინალი-ეტრადი კი სამუდამოდ

ფიზიკურად და მეხსიერებაშიც ამოშალეს. შედეგად? საქართველოს გამანადგურებელთა მიერ მორთმეულ ჩინ-მედლებს სიამაყით ატარებდნენ. საკვირველ სამწუხაროდაც მათ საფლავებზე მარმარილოს პორტრეტ-ქანდაკებები დგას და სიამაყით გადაჰყურებენ მათგან გაძარცვულ ქართულ უნიჭიერეს სივრცეს..

შოთა რუსთაველი საქართველოს ოქროს ხანის აზროვნების გენია გვირგვინი იყო. კიდევ ბევრ შედეგს შექმნიდა თქვენი გენია, მაგრამ ფანატიკოსთა შურმა და ბოლმამ შორეულ ადამიანებისგან დევნილად აქცია და ამით კაცობრიობამაც ბევრი დაკარგა და საუბედუროდ კაენის მოდგმამ თავისი გაიტანა.

მაგრამ, თანამოაზრევე!

სამყაროს, უფრო ჩვენი მზის სისტემის ნაშობი „ვეფხისტყაოსანი“ უსაშველო დროს – ტყუპისცალივით აედევნა მარადიულად.

მერე შემოქმედებითა გენიამ სივრცეში განაცხადა: საერთო აზროვნების პლანეტა, მე და სანთელი მუდმივად ერთად – თანაბრად ვინვით. დედამინა? სიამით გვეხმარება ან დუმს გარინდული...

დევნილი გენიის ფიქრი მომავალზე: მომავალში ან დღეს, საღად და უღალატოდ მოაზროვნეთაგანი ვინმე სიმართლე ნაფიქრალ სინამდვილეს დაწერს, დახატავს ან გამოაქანდაკებს. ამჟამად თხზავენ

ან ხატავენ. იტყვიან მართალნი, რატომ მოუვიდა ყოველივე უმსგავსოება და მაგდაგვარი მცდარი შეცდომა უკიდურესობა ზოგიერთ ქართველსო და მეცნიერულად ვერ გაამტყუნებ. რათა ძნელზე ძნელია – ურთულესია კოსმიურ ვარსკვლავეთური გზავნილი გენიის ჩანვდომა სიმართლის გაგება და სალი სიბრძნეთ ათვისება. დრო უნდა გარკვეული და იქვე ერის გამორჩეული, ზნეობრივად უღალატო ნიჭიერი პიროვნებები, რათა რეალური სიმართლე დახატონ ან შექმნან მეცნიერული აზრთ უმტკიცესი ნაწარმოებები და თემატურად შემხმინებელი კლასიკური მუსიკა, რათა ნათლად ახსნან მგოსანი გენიის უდიდესი ნიჭის ჩაუნვდომლობა. ღვთისგან რჩეულმა უნდა დასძლიოს ის ზეციური მხილებანი, მოვლენა გენიალურ ადამიანებზე. ჩვენგან ნაბოძები ყოველივეს მიტევება კეთილად დათმობებისა (არ დაგვავინწყდეს მეგობრებო, ფანატიკომი ბოროტი მოვლენაა. ის ერთნაირად ვნებს ჭეშმარიტებას და სარწმუნოებას).

და მაინც, მათგან ბევრნი მკაცრი კრიტიკის ღირსია და საკადრისი დასჯისაც. როდესაც ვერ წვდები გენიის სიახლე-სიდიადეს. მისი რაობის კრიტიკა განადგურების უფლება ვინ მოგცა? თან უხეშად მოქმედებ შენი უნიჭობიდან გამომდინარე. რა თქმა უნდა ასეთი პიროვნებები უნდა ჩამოვაშოროთ

რუსთაველისეულ „ვეფხისტყაოსნის“ ავტორზე მახინჯ და მოლაღატურ სჯა-მსჯელობებს რათა, საქართველოს დაუძინარი მტრები არ გავახაროთ.

„ვეფხისტყაოსანი“ წმიდათაწმიდაა. ქართული, მაღალი დახვეწილი აზროვნებით და კოსმიურ უფლისმიერი შეგრძნებებითაა შობილი, რომელსაც საპირისპიროდ უკიდევანო ნათელ-ბნელი სივრცე ახლავს.

რუსთაველი იგონებს, შორეულიდან: მე ბევრმა ქართველმა დამკარგა და უსასრულო უხილაობაში გადამისროლეს. ხოლო რვა საუკუნის მერმე, ვინმე, წარმოშობით უძველესი კოლხეთის შთამომავალმა – ქართველმა მწერალმა და მხატვარმა რეზო ემელიანე ადამიამ თამამად, გაბედულად, თითქმის თავშეწირვის პრინციპებით სივრცის მეხსიერებაში მიპოვა და წარმოსახვების მეშვეობით აღმომჩინა, გამომხატა ჩემი კოსმიური წარუშლელი სიღრმეებით და ბედნიერი ვარ, კვლავ გამოვჩნდი საქართველოში და მიწა პლანეტაზე მხოლოდ ქართული, ჩემეული სახის გამომეტყველებით. დიახ, ხსენებულმა ხელოვანმა სიკვდილს და მარადიულ გაქრობას წაართვა ჩემი თავი: როგორც „ვეფხისტყაოსნის“ მშობელი...

ქართული მარადიულობა უკვე ნაპოვნია. დავძენდი!

აქ, პლანეტა დედამიწაზე, ვინც სატანურად იცხოვრა, ნუ აქვს იმედი იმისა, რომ ზეციურ სივრცეში მთავარნი არ განსჯიან. უთუოდ ხომ ერთიანია სამყარო თავისი უკიდევანო კანონებით...

დიდი მგოსანი, შავი ზღვის სანაპიროს დასერილობს, ვინმე მეთევზე შემთხვევით შეხვდა, გაესაუბრნენ ერთმანეთს. მართალია მგოსანო – დიდო მოაზროვნე, ვარძიის ქვაბულთა გამოკვეთაში, კაცთა შებრძანებაში მოდგმით კოლხებმაც დიდი ნვლილი შეიტანეს. სრული ქვეშაღიტიბაა შურიგე!

კოლხთა ნაშიერთ, კერძოდ მოუსვენარ ლაზებს, სად არ შეაქვთ თავიანთი კოსმიურ უფლისმიერი ქართული ნიჭი და ყოველმხრივი ცხოვრებისეული გამოცდილება. ლაზები ის ქართველი ხალხია, რომელნიც პლანეტის ხელოვნებას, ქართულ აზროვნებას თვითნებურად ემსახურებან. ურთულესი ორგანიზმისაა ქართული მრავალფერადი ეროვნული ფონდ-სამყარო, აქვე დავსძენ – ჩემო ზღვის და თევზთა თაყვანისმცემელნო, თავად ბერძნული ცივილიზაცია და მისი უდიდესი ანტიკური ხანა, უძველესი კოლხეთის ნიადაგზე იშვა, მათგან დანგრეულ და მიტოვებულ მიწაზე აღმოცენდა და ბოლომდე არ მოშორებია ისინი უძველეს საოცრება კოლხეთის ნიადაგს.

ლაზები პლანეტაზე თუ არა, ჩვენს კონტინენტზე მაინც მომთაბარე არა, მაგრამ კეთილი გადაადგილების ხალხია და ბედად

მტრისგან მიტაცებულობისა უთუოდ ოდითგანვე ხელოსან-ხელოვანი გახლდნენ და ასეთებად დარჩნენ. მათი ბოლო პერიოდი ცუდ ბედს დაექვემდებარა – აბა რა უნდა ქართველთა უძლიერეს ტომს თურქეთში, მათი უბედური და უკუღმართი ბედი რომ არა! მაგრამ სიცოცხლე წინ მიდის.

ჩემი როგორც მხატვრის მიზანია, მხატვრულად წარმოვაჩინო და გონებრივად სრულყოფილად გამოვხატო, ქართულ, იბერიულ-კოლხური „ვეფხისტყაოსნისეული“ აზროვნება და მისი გენიის შორეული იდუმალეობა. კერძოდ, ამ პორტრეტით „ვეფხისტყაოსნის“ ავტორი – ტიტანი რუსთაველი, უცნაური შორეულ-უახლოესი თვალებით იმზირება არა გარკვეული ობიექტისკენ, არამედ უცხოდ იხედება ღრმად ოპტიმისტური სივრცის უსასრულობისაკენ, საიდანაც იდუმალეობა მაგნიტურად უკუ გამოიზიდა – ღვთიურად ჩვენეული გახადა. რუსთაველი სივრცისგან დამაგნიტებული თვალებით უსასრულო სირთულეებისკენ მძაფრად გმირული დაჟინებით იმზირება და იწვის მომავლისთვის...

ყოველივე ზემოთ მოყოლილ ურთულეს საქმე-ძიება-შრომაში, მორალურად თუ იმედად გვერდით მედგა თავისი მაღალი წმიდა ქართული და საკაცობრიო აზროვნებით, საქართველოს ეროვნული მეცნიერებათა აკადემიის პრეზიდენტი როინ მეტრეველი; აკადემიკოსი ვალერი ასათიანი;

აკადემიკოსი ელიზბარ ჯაველიძე; საქართველოს მწერალთა კავშირის თავმჯდომარე მაცვალა გონაშვილი; მწერალი ზაალ ბოტკოველი; რუსთაველის საზოგადოების პრეზიდენტი დავით შემოქმედელი; დოქტორი, წმიდათაწმიდა პატრიოტი ბესო გვაზავა; ხელოვნების თაყვანისმცემლები: მიხეილ ჯიქია და მალხაზ კერძაია; „ტელეიმედი“ ნიკა წულუკიძის თაოსნობით; „საქართველოს რესპუბლიკა“ სპარტაკ ქობულიას რედაქტორობით. ხოლო არნოდ ჩიქობავას სახელობის ინსტიტუტის რექტორმა, აკადემიკოსმა ავთანდილ არაბულმა ჩემს მიერ შექმნილი რუსთაველის პორტრეტები სიღრმისეულად გააანალიზა. ასევე უამრავი საღად მოაზროვნე ხელოვანი, თუ მეცნიერი და ჩვეულებრივ ნაცნობი მოქალაქეები უშურველად – თამამად მამხნევენდნენ და ჩემს უმთავრეს მართალ გაბედულ აზრებს საღად იზიარებდნენ, რათა უცხოური ჭუჭყისგან გაგვეწმინდა „ვეფხისტყაოსნის“ გენიალური ავტორის ვარსკვლავითური პიროვნულობა ყოველგვარი არაქართული შეურაცხყოფელი ლაქებისაგან, რათა თავად ზოგი ქართველნი მეცნიერნი თუ ხელოვანი თავიანთ სასარგებლოდ თხზავდნენ მოლაღატურ აზრებს, რათა დამპყრობთა და ერის გამანადგურებელთა მტრული ინტერესები დაეკმაყოფილებინათ

და ამით მტრებს ეძლეოდათ საბაბი ემტკიცებინათ, ქართველი ერი ჩვეულებრივი მორჩილი მასისგან შედგება და არა შორეული კოსმიურობით აღვსილი გენიოსებისგანო.

ამ ურთულეს შემოქმედებით მრავალწლიან შრომაში რა თქმა უნდა ოჯახის ყველა წევრი მეხმარებოდა, ჩემი გოგობი, უფროსი ჭკვიანი მედეა და უმცროსი – მხატვარი მათა. განსაკუთრებით ხელს მიწყობდა ჩემი მეუღლე ნანი კვარაცხელია ადამიასი.

ურთულესი ძიება ბნელ საუკუნეებ მოცული თავდადებით გრძელდება. ქართული და საკაცობრიო გენიის ვარსკვლავითური წმენდა დახვეწა ბოლომდე უნდა აღსრულდეს. თქვენი მონა-მორჩილი, როგორც რუსთაველის პორტრეტთა სერიის ავტორის კოსმიურ ღვთიური ძალები, უთუოდ შემომთავაზებენ და გონებას გამინათებენ, რათა რეალურ წმიდანურად მივუახლოვდე ჭეშმარიტებას, პლანეტის გენიის ნათელ მონოლითურ სახეს.

შორეული ხმაც გაისმის!

მწერალმა და მხატვარმა რომელსაც დაბადებით გააჩნია ვარსკვლავური სული (როგორც ყველა თქვენთაგანს), ყოველივეს შესწავლის გარეშე სალი ალლოთი, ნათლად და თამამად წარმოაჩინა ჩემი უთუოდ ავტორისეული თანადგომითი სურათები რათა უსასრულობიდან პლანეტა მიწას ვანვდიდი სივრცის მეხსიერების უმ-

თავრეს და მაინც, თითქმის ორი წლის განმავლობაში დაუღლეი დღე და ღამე შრომით, გონებრივ ფიზიკური შეწირვით სიახლე მოვლენებისა, შიგადაშიგ, სამწუხაროდ, გარემოსაგან გადაშხამვა წინააღმდეგობისა, მაინც მედგრად მიპოვა, უმთავრესი ნათელი სიმართლე სივრცეში გადნახული გამოსახულებით და შემოქმედებითი იდუმალეებიდან განასახიერა მარადიული ჩემი სახე ფიქრ გადმოძახილი.

სამყაროში არაფერი არ ქრება და იკარგება, ოღონდ პოვნა უნდა, პიროვნება-ავტორის თითქმის თავშეწირვის დონეზე. ამ უდიდესი საქმის შექმნაში გვერდით მიდგანან და ყოველთვის ამუქებენ თავიანთ ჟურნალ-გაზეთებში: აკაკი დაუშვილი, ფარნა რაინა, გულნაზ ხარაიშვილი, თამარ შაიშმელაშვილი, ავთანდილ ბერიძე, ივანე ამირხანაშვილი და სხვა მრავალი.

„ვეფხისტყაოსანში“ რუსთაველს მზე 317-ჯერ აქვს რითმულად ნახსენები. მთვარე მშვიდი და დარბაისელი, რომელიც დამალობანას თვისებას ფლობს 47-ჯერ. ასევე ნითელი ფერის მარსი, ლურჯი ფერის ვენერა, ყვითელი მერკური, მწვანე სატურნი, ალისფერი იუპიტერი, ნარინჯისფერი მზე-სიცოცხლე და მთვარე მდუმარე იისფერი.

წარმოდგინეთ, კაცობრიობაში ორიათას ხუთასი ენაა და ამ ენათაგან შექმნილ შობილი რუსთველის „ვეფხისტყაოსანი“ ალბათ სამეულში მაინც გადის და შენ გამყიდველო სულის ადამიანო უნიჭოდ ნუ უკირკიტებ ამ საოცრებას და შიგ ნუ უმატებ მიმსგავსებულ შენს ლექსს ნაჯღაბნებს!!!

და ზემოთ ჩამოთვლილი ჩვენი მზის სისტემის პლანეტების ზნე-ხასიათს უკავშირებს თავის გამრეხს – პერსონაჟებს. უძველესი კოლხები სიმართლით მოძღვრავდნენ ადამიანს, ყოველ პიროვნებას თავისი პატრონი ვარსკვლავი ჰყავსო. ეს იყო სიმართლე, რომელიც მარადიულობის საგანძურშია შესული.

მეცხრამეტე საუკუნეში გენიალური გოეთე გვმოძღვრავდა: „რწმენა სანყისი კი არა სიბრძნის დასასრულია“. ხოლო ფერნერის ღმერთი, ვარსკვლავთუბი ხედვის მხატვარი ვან გოგი გვარიგებს: „რაც უფრო რელიგიური ხარ, უფრო მეტად მაღავ შენს სათქმელს“.

ყოველივე ზემოთ ზარ დაკრული კოსმიური სინამდვილე „ვეფხისტყაოსნის“ ავტორმა მეთორმეტე საუკუნეში გაიაზრა კოსმიურად, პოეზიით განავრცო, კოსმიურრივე იდეებით შეამკო და შობა გენიალური შედეგრი რომელსაც ორი ათას ხუთასი ენა ეთაყვანება, ასევე ყოველივე ზემოთ გაშუქებულ შემოქმედებით სიმართლეებს – სიდიადეს.

უფლის მიერ, კოსმიური მცნებით, უდიდესი ექიმ დასტაქრის ცოდნით დიაგნოზი დაუსვა რუსთაველიდან რამდენიმე საუკუნის მერმე დიდმა მოაზროვნემ თომას მანმა, რომელიც სამყაროსეულ მართალ ფაქტ სურათებს ამარადიულებდა სივრცობრივი სურათ გამონათქვამებით: „ჯოჯოხეთის ქვაბში ცეცხლის შენთების გარეშე არ იქმნება გენიალური ნაწარმოები“. ეს შემოქმედებითი პროცესი ტანჯვით და წამებით ფანატკოსებისგან გაიარა და ისე შობა გენიალური პოემა „ვეფხისტყაოსანი“. თურმე ზეციური კანონებით გენიოსებს შორის საუკუნეებიც მცირე დრო მანძილია. დრო უთუოდ ზე ძალებით იკუმშება და მთლიანდება უფრო გენიათ შემოქმედებით საუფლოში. დიდება კოსმოსს – უფალს.

ამ შემთხვევაში ნაწარმოების აზრთა განმეორება მსგავსება კი არაა მხოლოდ, არამედ მათი შინაგანი ნათესაური მსგავსება და ურთიერთ სულიერი შესვებაა, რომელიც საერთო თხრობის შინაარსს ამთლიანებს და თემას აზრობრივად კრავს.

თუმცა ამ შემთხვევაში ქართველ ავტორებს მიუძღვით დიდი შეცდომა-ბრალ-დანაშაული. ბოლოს და ბოლოს „ვეფხისტყაოსნის“ ავტორი, პლანეტა

მინის და კოსმიური სივრცის მარადიულმა შემოქმედებითმა უწარმა შორეული უხილაობის იდუმალ სივრცეში დიადურად გაასეირნა. უფალივით შეუმჩნეველად გაელიმა და მადლიერებით ჩაილაპარაკა, მადლობა კოსმოს უფალს ჩემეული სახე იმედი, მიახლოებით, უკვე რვაასზე მეტი წლის შემდგომ, წარმოშობით კოლხი ქართველი მხატვრის ხელ-გონებით და იმედ მადლიერებით გამოისახაო. საუკუნეებია მამახინჯებენ და ყოველმხრივ მიუღებელ უცხოურ ფორმაში მმოსავენ მორჩილს, როგორც სხვადასხვა თაობისა და ეროვნების მხატვრები, ასევე ზოგი ღრმად შემცდარი მეცნიერნიც. რატომ? არავინ ხომ არ გავალებთ და რისთვის? არ მეყო, რაც ჩემს შემოქმედებით მოღვაწეობისას უნიჭოთა ბრბო თავს მესხმოდა კაენის თვისებებით... ჩვენდა მსხნელად გულთმისანთა ნაამბობიდან, უძველეს კოლხ-იბერიული დიდი ქართული მესხიერება, რომელიც სამყაროში დამოუკიდებლად არსებობს, მარადიულად უკვდავია და ღირსეულთ ყოვლად მნიშვნელოვანი მხოლოდ წარმოსახვებით გვევლინება. დიდი პროცესი მარადიულად გაგრძელდება... სხვა მხრივი განმეორებები აუცილებელია რომ რეალობა მყარად ჩამოყალიბდეს.

მწერალ-მხატვარი რეზო აღიაშია

გილოცავთ, გილოცავთ, გილოცავთ!..

2024 წელს ჩვენს სახელოვან და საყვარელ ჟურნალ „ოლე“-ს დაარსებიდან 20 წელი შეუსრულდა. „ოლე“ თავიდან მარტო იყო, მაგრამ მალე, მკითხველთა სიმრავლე, დიდი სიყვარული და პატივისცემა დაიმსახურა!

ეს ჟურნალი, ხომ დიდი ქართველი კლასიკოსი პოეტის გიორგი ლეონიძის შედეგრი ლექსის – „ოლეს“ სეხნიაა.

დროის ამ მცირე მონაკვეთში „ოლემ“ საკმაოდ რთული გზა განვლო!.. იგი თანამედროვე ლიტერატურის საჩრდილობელი გახდა...

2024 წლის 25 დეკემბერს თელავის მუნიციპალიტეტის მთავარი ბიბლიოთეკის დარბაზში გაიმართა ჟურნალ „ოლეს“ ავტორთა დაჯიღოება, რომელიც მიეძღვნა „ოლეს“ 20 წლის იუბილეს.

დაჯიღოების ცერემონია გახსნა მწერალთა ასოციაცია „ლიტერატურული კახეთის“ თავმჯდომარემ, ბატონმა ფარნა რაინამ. მან საინტერესოდ მიმოიხილა ჟურნალის ისტორია, განვლილი წლები.

ნუნუ ძამუკაშვილმა ავტორებს დამსახურებული ჯიღოები მიულოცა.

რაფიელ ერისთავის სახელობის საპატიო დიპლომები გადაეცათ: თინათინ თელაველს, აკაკი ბიძინაშვილს, მარიამ კოზმანაშვილს, გიორგი ზუბიტაშვილს.

გურამ რჩეულიშვილის სახელობის საპატიო დიპლომები გადაეცათ: ზურაბ არსენიშვილს, გიორგი შარვაშიძეს, მარიამ ძამუკაშვილს, კახაბერ პავლიაშვილს, ხათუნა გოზალიშვილს.

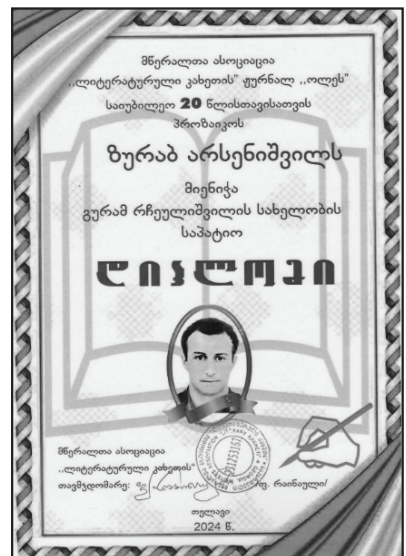
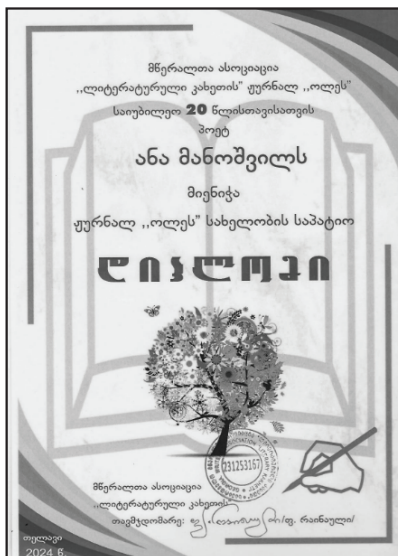
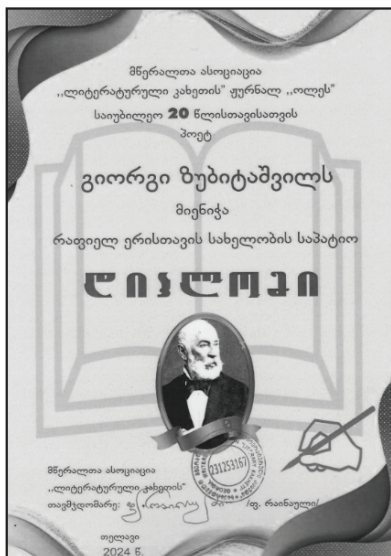
ჟურნალ „ოლეს“ სახელობის საპატიო დიპლომები გადაეცათ: თამარ კოლეღიშვილს, ანა მანოშვილს, გიული ჩიხიაშვილს, ნათელა ქურციკიძეს, გიორგი გიგაურს, ვაჟა გიგაურს, ზაირა მინდელს.

დაჯიღოების შემდეგ, გაიმართა საინტერესო შემოქმედებითი საღამო, – ავტორებმა წაიკითხეს პოეტური და პროზაული ნაწარმოებები.

ეს დღე, მართლაც გულში ჩამწვდომი და დასამახსოვრებელი იყო, როგორც ავტორებისთვის, ისე – დამსწრე საზოგადოებისთვის.

რესპუბლიკურ კონკურსებში ექვგზის გამარჯვებული „ოლე“, ერთხელ კიდეც, წარმოჩინდა და გამობრწყინდა, როგორც – ქართული მხატვრული სიტყვის ერთ-ერთი ბაირახტარი...

წუწუ ქაგუკაგვილი

**გიორგი
გოგოლაშვილი
თამაზ
ხმალაძე**

გ. გ. — ქართული კულტურის ნაწილია; ღვინის კულტურის შემადგენელი ელემენტია თამადა... ამიტომარ წვრთნიდნენ ზავშვობიდანვე... ღიახ, ესერ წვრთნაა...
თ. ხ. — წვრთნა კი, მაგრამ მარტო წვრთნა ვერ უშველის... ხომ ვთქვით, თამადაზ ნიჭია...

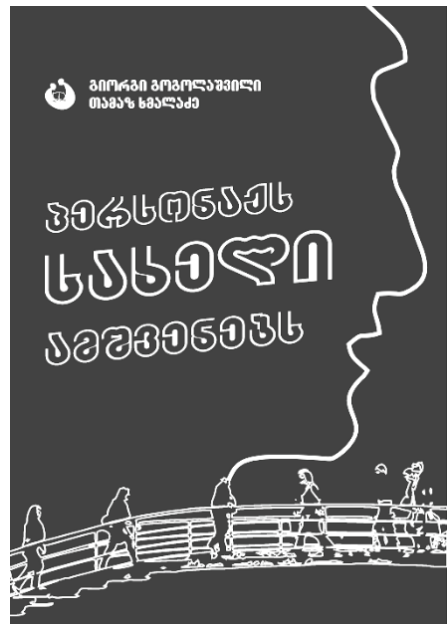
გ. გოგოლაშვილი
თ. ხმალაძე

ახლახან გამომცემლობა „მერიდიანმა“ დასტამბა ენათმეცნიერ გიორგი გოგოლაშვილისა და მწერალ თამაზ ხმალაძის წიგნი „პერსონაჟს სახელი ამშვენებს“ (დიალოგური ნოველები); წიგნს ერთვის რედაქტორის, მწერალ როსტომ ჩხეიძის, საინტერესო და მრავლისმთქმელი წინასიტყვა („მზით ნაფიცხი სიტყვების კვალდაკვალ“).

ფაქტობრივ ეს არის მკითხველისა (გ. გოგოლაშვილის) და მწერლის (თ. ხმალაძის) საუბრები თამაზ ხმალაძის შემოქმედებიდან აღძრული საკითხების შესახებ. „მკითხველი“ ცდილობს ღრმად ჩაგვახედოს მწერლის შემოქმედებით სამყაროში; მწერლის სურვილია, განმარტოს, დააკმაყოფილოს „მკითხველის“ ინტერესი... საუბრის თემები გასცდება ხოლმე მსჯელობის საგნად ქცეული მწერლის შემოქმედებას და პრობლემები ფართო თვალთახედვით განიხილება...

თემები მრავალფეროვანია; ძირითადი აქცენტი ტრადიციებსა და ადათ-წესებზე კეთდება... წიგნში 14 „დიალოგური ნოველი“ არის დაბეჭდილი. გთავაზობთ ორ მათგანს.

„თამადა სუზრის ჯავარია“

გიორგი გოგოლაშვილი — თამაზ, „ღვინის ტრადიციის“ ერთ კომპონენტზე (სადლეგრძელოზე) ვისაუბრეთ წინა ნოველაში. განვაგრძოთ საუბარი ამ ტრადიციის კიდევ ერთ მთავარ კომპონენტზე — **თამადაზე**.

შენი მოთხრობა „სადლეგრძელო“ ასე იწყება: „თქვენა, ჩემო შვილებო და ძმებო, ალბათ იმასა ჰფიქრობთ, ეს რა ყბედი და ლაშფანდურა თამადა გამოგვადგაო“... როგორ განმარტავ სიტყვას „ლაშფანდურა“; ეს შენი სიტყვათშემოქმედებაა თუ...

თამაზ ხმალაძე — თავად განმარტავს თამადა — „ყბედი და ლაშფანდურაო“... სინონიმებია... ეს ის თამადაა, უსაგნოდ რომ მრავალსიტყვაობს, თითქოს—და დროის გასაყვანად... სათქმელს რომ სადლეგრძელოს თემასთან არა აქვს კავშირი... ესაა ლაშფანდურა...

გ. გ. — ყბედი და ლაშფანდურა... ტერმინად მომწონს ლაშფანდურა... თამადა არ მომწონს ასეთი... „ლაშფანდურა თამადის“ ანტონიმია „კარგი თამადა“?

თ. ხ. — „თამადას“ შეიძლება ეპითეტი არც სჭირდებოდეს — **თამადა!**

გ. გ. — ლაშფანდურები რომ მომრავლდნენ, ეტყობა ამიტომ— დაისაჭიროვა თამადამ ეპითეტი... ილია ხომ გახსოვს, კაცს კაცურის დამატება არ უნდა დასჭირვებოდაო, კაცობა რომ არ გაუფასურებულყო...

თ. ხ. — ჩვენც თამადაზე ვისაუბროთ, ტრადიციულ თამადაზე, ნაღდ თამადაზე...

გ. გ. — ტრადიციულად არსებობს სუფრის თამადა და სადლეგრძელოს თამადა. ფრაგმენტი მოთხრობიდან: „მეორე ხელადას რომ დავიწყბდით, ჯალალა დიდის ამბით გამოაცხადებდა: თუ

გიორგი გოგოლაშვილი

ვინმეს სადღეგრძელო გაქვთ სათქმელი, მე ჩემდათვად ნება მომიციაო და მოლოდინით შემომხედავდა“. სუფრის თამადა (ჯაღალა) სუფრის წევრს (მორიგი სადღეგრძელოს თამადას) შესთავაზებს, თქვას ახალი სადღეგრძელო...

ხაზგასმა თამადის როლსა და მნიშვნელობაზე სხვაგანაც ჩანს.

ფრაგმენტი მოთხრობიდან „ტოპონიმოსი“:

„მეექვსე დღე იყო, ესენი, ეს ერთმანეთის სადღეგრძელოებშეებურებული ღვინისმტეები პეტრეს ირჩევდნენ თამადად და პეტრეც გულმოდგინედ ცდილობდა თავი მოეწონებინა. ისინი კი ისე შესცივინებდნენ თვალბში, როგორც პაპუასები მიკლუხო-მაკლას — შენ ჩვენთვის ღვთის ნაბოძები წყალობა ხარო, ციდან მოვლენილი საჩუქარიო — თავს ევლებოდნენ. ეს კიდეც უფრო თოთხარდებოდა — იქით ადგილსა-ხელები ექაჩებოდნენ, აქეთ ეშხიანად ნათქვამი სადღეგრძელოთი თავმოწონება. მეექვსე დღე იყო, სადღეგრძელო სძალავდა, სადღეგრძელო სჯალდავდა საკეთებელ საქმეს“... აქაც სუფრა, თამადა, სადღეგრძელო... ტრადიცია და ერთგულება ამ ტრადიციისა... მე მგონი, ამის თქმა გსურს...

თ. ხ. — თამადობის ტრადიცია უნიკალურია. თქმულა — „სუფრა ღვინო და თამადააო“.

გ. გ. — მომწონს ფორმულირება: — „სუფრა ღვინო და თამადააო“.

თ. ხ. — ეგ ჩვენეული დაზუსტებაა დიმიტრი პაპასეული შეგონებისა: (დემნას მიმართავს) — „დაიმახსოვრე, სუფრაზე სასმელია მთავარი“ („დროის მკვლელები“)...

რაც შეეხება თამადას, გიორგი ლეონიძეს დაუფეროთ: მისი შეგონებანი მოვიშველიოთ:

„კარგი თამადა სახლს პატივად შეემატება!“

„თუ თამადა კარგია, მასპინძელიც გულდადებულა“.

„კაცის სიმაღლე თამადობა არისო“...

„თამადა ხომ სუფრის ჯავარია!“

ანდა: „კარგმა თამადამ ხორციანი, ბედაური სიტყვა უნდა იცოდეს; ენა თაფლით უნდა ჰქონდეს სველი, ოქრობაგეთი უნდა იყოს... ბორჯღლიან გულზე დამბოლავ სიტყვას უნდა ერიდებოდეს“.

გ. გ. — ეს მარტივი ჭეშმარიტებაა: კარგი ღვინო და რიგიანი თამადა სუფრას სამახსოვროდ აქცევს... იშვიათად შემხვედრია კაცი, საჭმელ-კერძების სიმრავლისა თუ გემრიელობის მიხედვით შეფასებინოს სუფრა...

თ. ხ. — ლაშფანდურობა, უაზრო მრავალსიტყვაობა, ფუჭსიტყვაობა დროის გასაყვანად სიტყვათა ტრიალი (რაც არცთუ იშვიათია ქართულ სუფრაზე) მოსაწყენსა და უინტერესოს ხდის ღვინს... წინა ნოველაშიც გავისხენეთ: დარდობენ ბიჭები — „დასვამს სუფრის თავში ბიძამისს და უსმინე იმის ბრტყელ-ბრტყელ სადღეგრძელოებსო“...

გ. გ. — ასეთი თამადა ღვინს აუბრალოებს, ხალისს უკარგავს, უინტერესოს ხდის... ასეთ სუფრას შევესწარი, როგორ გაეხუმრა სუფრის შემოსწრებული წვერი ამგვარ თამადას:

მერამდენე სადღეგრძელოაო, — იკითხა. ვილაცამ გულწრფელად უპასუხა, მეოთხეო; შემოსწრებულმა ჭიქა ასწია და თქვა; დედმამიშვილებს გაუმარჯოსო... ვერ გეტყვით, არ მიმიქცევია ყურადღება, თამადამ გაიცინა თუ არა...

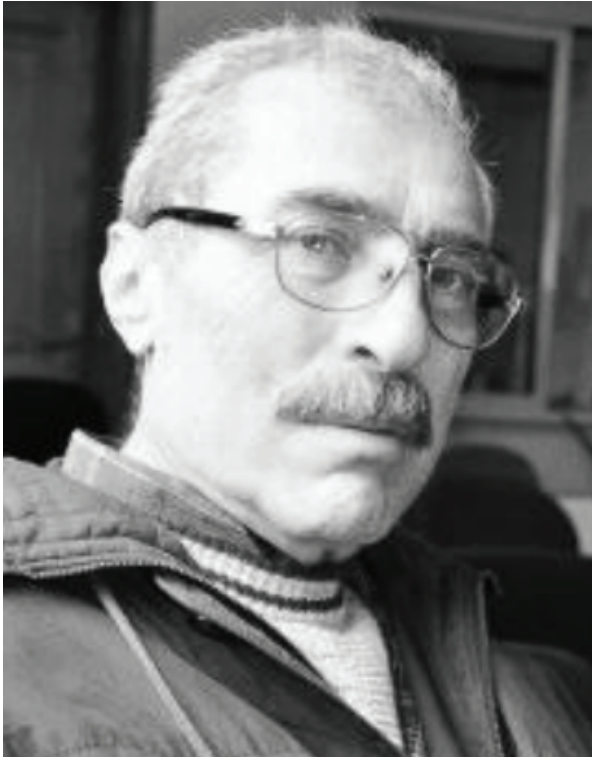
თ. ხ. — კარგი თამადა? აი, გიორგი ლეონიძისეული შეფასება: „თამადა ღვინჯუამ იმედები გაამართლა. პირდაპირ ოქრო სცვიოდა, სიტყვით ზღვა გადააყენა, ზღვაზე ხიდი გადო; ცაზე კიბე მიიდგა, მზესთან ადიოდ-ჩამოდიოდა, მართლაც სწორუპოვარი თამადა იყო, უტოლუმბაშესი! სუფრაზე ვარდ-მანანა წვიმდა“...

გ. გ. — თამადის ხელში სუფრის მართვის ერთ-ერთი ინსტრუმენტი ალავერდია... გიორგი ლეონიძემ ალავერდის მნიშვნელობასა და ფორმაზეც ისაუბრა: „ალავერდი სუფრას ამაგრებს, აძლიერებს“... თამადა ასახელებს თანამეინახეს, თამადის შემდეგ ვინც უნდა თქვას სადღეგრძელო; მეალავერდეს არჩევას სხვადასხვა საფუძველი შეიძლება ჰქონდეს: ალავერდს მასთან გადადიან, ვინც უკეთ იცნობს მას, ვისი ან რისი სადღეგრძელოცაა; ანდა ვის სიტყვასაც ამ სფეროში მეტი წონა აქვს... ალავერდის გადასვლას თავისი წესი აქვს:

„იყავ ჩემი ნებისა!

ვარ შენი ნებისა!“ (გ. ლეონიძე).

თამაზ სვალაძე

თ. ს. — ღვინჯუა თაყას ირჩევს მელავერდედ; თავის მხრივ, თაყა სხვასთან გადადის ალავერდსა და სუფრას ამაგრებდა, აძლიერებდა...

გ. გ. — საქართველოში, ღვინის ქვეყანაში, სუფრის მაღალი კულტურის ქვეყანაში, თამადობის ინსტიტუტი კარგად ჩამოყალიბებული და განვითარებული რეალობაა.

თ. ს. — თამადობა არაა იოლი საქმე, მარტივი პროცესი: დაინიშნა და დაინყო... არაა ასე... თუ როგორ აენყობა სუფრა, თამადობა, დამოკიდებულია საერთო განწყობაზე, გარემოზე, თანამეინახეებზე... როგორც კი მოთხრობაში საჭიროება მოიტანდა, ვცდილობდი ეს ტრადიცია სწორად ამესახა, სამკაცრიანი იქნებოდა ეს სუფრა („სადლეგრძელო“), ოთხკაციანი („ტოპონიმოსი“) მრავალკაციანი (რომანის ეპიზოდები)...

გახსოვს ფილმი („ღვინის ქურდები“): კარგმა თამადობამ და კარგმა სადლეგრძელომ ელიბოს რეალობა გადაავინწყა ...

ყველაფერია გასათვალისწინებელი... არაერთი ცნობილი თამადა ვიცი, კონკრეტულ შემთხვევაში თამადობა რომ არ წასვლია...

გ. გ. — ამის მაგალითის მოყვანა შეგვიძლია: გიორგი ლეონიძე ცნობილი თამადა იყო... სადლეგრძელოც კი შემოგვრჩა „გოგლაურა“... აი, რა გვიამბო ალექსი ჭინჭარაულმა:

გიორგი ლეონიძემ ოჯახში მიმიპატიჟა. დიდი სუფრა იყო გამოლილიო. ბატონი გიორგი სუფრის თავში დაჯდა თამადად. მეც ახლოს დამისვაო... სუფრის ბოლოს ერთ ვიღაცას მოჰკრა თვალი. შეც-

ბა, ამას აქ რა უნდა, როგორ გაბედა მოსვლაო... ნაუხდა ხასიათი... გოგლას თამადობა ადრეც მენახა, მერე შევიტყვეო, ჰყვებოდა ბ-ნი ალექსი, კახეთის გზაზე ავარია მომხდარა. ამ კაცს გაუვლია თავისი მანქანით და უარი უთქვამს დაშავებულის მანქანით გადაყვანაზე (მანქანა დაისვრებაო)... ეს გაუგია ბ-ნი გიორგის და ამის გამო იყო აღშფოთებული... ასეთმა კაცმა ჩემს ოჯახში მოსვლა ვერ უნდა გაბედოსო...

ამგვარ მოთხრობებს (გიორგი ლეონიძის „ღვინჯუა“, შიო არაგვისპირელის „ღვინის ქურდები“, თ. ხმალადის „სადლეგრძელო“, „ტოპონიმოსი“ თუ სხვა...) ჩემთვის ის მნიშვნელობაც აქვს, რომ ეს ტრადიცია პირველყოფილი სინმინდით შემოვინახოთ...

თ. ს. — გული დაგწყდება კაცს, სუფრის ასეთი ტრადიციის ქვეყანაში ამ ბოლო დროს დამკვიდრებულ მახინჯ წესს რომ გაიაზრებ — „დაქირავებული თამადა“: ქორწილში ნეფე-დედოფლისა და მათი მშობლების სახელებსაც კი „შპარგალკიდან“ რომ კითხულობს...

გ. გ. — ვთქვათ ესეც: „დიდი მსმელობა“ (როგორც ლუარსაბ თათქარიძეს ათქმევენებს ილია ჭავჭავაძე) თუ „გოლიათი მსმელობა“ (როგორც ლადო ასათიანი იტყვის) იყო კი აუცილებელი მახასიათებელი თამადისა?

თ. ს. — არადა, არაერთხელ გვინახავს ამ ნიშნით შერჩეული თამადა: „დაცლა ბოლომდე“... „ვინც არ დალიოს“... „მაგას როგორ ვაპატიებ მაგ სტაქანს“ (დ. კლდიაშვილი).

გ. გ. — თამადობის ასეთი გააზრების ირონიული შეფასება მგონია ლადო ასათიანის ლექსი „გულბაათ ჭავჭავაძე“. ვფიქრობ, სწორედ ამგვარი ფაქტი აქცია პოეტმა განსჯის თემად. გავიხსენოთ ლადოს ეს პოეტური შედეგრი:

ჩათავდა რთველი: ლხინია კახეთში.

„და ჭავჭავაძე გულბაათი დასვეს თამადად.

დასვეს თამადად გოლიათი მსმელი კახელთა“...

და დაინყო „ლხინი თავადთა“... „სვეს უმოწყალოდ“. „და როცა სუფრას აღარ შერჩა ერთი კაციცა“ (ფხიზელი), „გოლიათი“ თამადა „გადიარია, როგორც ერთ დროს შედან ჭილაძე და იერიში მიიტანა ნვრილ ჭინჭილაზე“...

მოახსენეს, მხოლოდ ამ სასმისით არ შეგისვამსო...

და ქვევრების მნთქმელ გოლიათ თამადას ნვრილი ჭინჭილა მოერია... თამადა „ზრდაკარგული გაიშვართა შუა ღამეში“...

თ. ს. — ლექსად ლექსი შესანიშნავია, მაგრამ ამბად ის არის თქმული, რომ „უმოწყალოდ სმა“ ქართული სუფრის ტრადიცია არ არის... ლექსის ბოლო სტრიქონებიც ამის დასტური ჩანს:

„გაჩაღებულა მალვალაკი თვალი კახურში

და სუფრის ბოლოს ხითხითებდა მთვრალი ბახუსი...”

გ. გ. — „მსმელი თამადის“ თემასთან დაკავშირებით საინტერესოა ცნობილი საზოგადო მოღვაწის, ივანე (ვანო) როსტომაშვილის (1852-1924), ქალიშვილის — ანასტასიას — მოგონება. ტასო ერთ ლხინს მოიგონებს: დიდი სუფრა იყო. საპატიო სტუმართა შორის იყვნენ ალექსანდრე ყაზბეგი და ძმები რაზიკაშვილები. „სიმხიარულე, სიცილი, ცეკვა, სიმღერა, ღვინის სმა... აქაც ვანო იყო თამადა, სიფხიზლის მომხრე ვანო. ძალიან ნაკლებად სვამდა, სხვათაგან არ აძალებდა; ასე რომ, მისი თამადობით მიმდინარე ლხინი ლხინსა ჰწავდა და არა მუცელობასა“...

თ. ბ. — თუნდაც ეს ბოლო ფრაზა იმის ხაზგასმას, რომ „მუცელობაც“ (ანუ „უმონყალო სმაც“) არ იყო უცხო, თუმცა ის ლხინი არაა...

გ. გ. — სწორედ ამიტომ მოგონების ავტორი ამ ეპიზოდის აღწერისას საჭიროდ მიიჩნევს, სქოლიოში ხაზგასმით განმარტოს: „უნდა აღინიშნოს, რომ თითქმის ყველგან, თუმცა ვანო ღვინოს სულ არა სვამდა, თამადათ იყო არჩეული დიდ თუ პატარა ღვინოსმისაღწევის წვეულებებზე“ (ყურნალი „საგურამო“, 19, 2024).

თ. ბ. — ესეც ვთქვათ, გიორგი: თამადის თქმული განსჯას არ ექვემდებარება. ეს ეხება როგორც სადღეგრძელოს თემას, სუფრაზე სადღეგრძელოთა იერარქიას, ისე სადღეგრძელოში ჩამოყალიბებულ აზრს.

საინტერესოა მინიშნებას აკეთებს ამის შესახებ გიორგი ლეონიძე:

„ორბთ ხელმწიფის შვილს გაუმარჯოს! – ასწია თამადამ, თუმცა არავინ იცოდა ვინ იყო ორბთ ხელმწიფის შვილი ან რატომ სვამდნენ მის სადღეგრძელოს...“

გ. გ. — თამადობა საუკუნეობით განმტკიცებული ტრადიციაა, ქართული ტრადიცია... სწორედ ამას გულისხმობს ცნობილი გამოთქმა: „Тамада сказал, Бог сказал“. ქართული სუფრის წესსა და რიგს, თამადობის ტრადიციას განუმარტავენ მას, ვისთვისაც უცხოა ამგვარი რამ...

თამადა ერთპიროვნული წინამძღოლია სუფრისა, არავითარი დემოკრატია! დიქტატურა!...

ეს ასპექტიც კარგად არის დაჭერილი შენს რომანში; დამაჯერებლადაა გადმოცემული, როგორ „შებედა“ სუფრის წევრმა თამადას „კრიტიკა“ (თუ ამას კრიტიკა ეთქმოდა), რასაც განევ-გამონევა მოჰყვა...

„შავგვრემანი, სქელკისერა ბიჭი — მშობელი ბუნების მიერ თავიდანვე თამადად ჩაფიქრებული — ამოდ ცდილობდა სუფრის დაწყვეტილი მთლიანობის აღდგენას, მთელი ხმით ამბობდა მორიგ სადღეგრძელოს:

— ...და ასე თაობიდან თაობას უწყვეტად და დაუსრულებლად გადაეცემა ჯიში და გენი ჩვენი მოდგმისა. არავის არაფერი შეეშალოს! კიდევაც დაიზრდებიან ალგეთს ლეკვები მგლისანი...

— კარგი იყო, ის მაინც გცოდნოდა, ალგეთი სად არის და რა ლეკვები იზრდებიან იქ... — თვითონაც არ მოელოდა დემნა, ისე გამოუფრინდა ეს ფრაზა ბაგეებიდან. უბოროტოდ, გულუბრყვილოდ, თითქოს ოთართან საუბარს აგრძელებსო შინაურულად.

გადაირია სქელკისერა, ველარავინ გააჩერა.

— გამოვიდეს გარეთ, ორ სიტყვას დაველაპარაკები ერთიერთზე, მეტი არაფერი!

დემნა უკვე ნანობდა ამ როყიოდ და დაუფიქრებლად წამოსროლილ წინადადებას...

დემნა ალბათ, მართალი იყო, მაგრამ დაირღვა სუფრის ტრადიცია...

თ. ბ. — ქართველებისთვის ძვირფასი ტრადიციაა ეს... საუკუნეობით განმტკიცებული ტრადიცია... იცის ჩვენმა მკითხველმა: ვანში ქანდაკება იპოვეს არქეოლოგებმა, ყანნი რომ უჭირავს ხელში, თამადა დაარქვეს – ამ ტრადიციის წყალობით...

გ. გ. — თამადობის ტრადიციასთან დაკავშირებით ის საინტერესო ამბავი გავისხენოთ, თელაველმა კოლეგებმა რომ გვიამბეს:

XIX საუკუნის ბოლოს თელავში იყო ცნობილი თამადა, რომელიც ამ ტრადიციის შემონახვისათვის, დაცვისათვის, ღვინოსმის გაგრძელებისათვის ზრუნავდა. გარდა იმისა, რომ ხშირად უწევდა ამ თავისი კურთხეული ნიჭის გამოვლენა თელავურ სუფრებზე, მას „სათამადო საკვირაო სკოლა“ ჰქონდა გამართული (სახელწოდება პირობითია და ჩვენია — გ.გ; თ.ბ.). მშობლებს მოჰყავდათ ყმანივლები (ახლომახლო სოფლებიდანაც კი), მოჰქონდათ ხელადა ღვინო, გუდის ყველი, დედას პური და „მასწავლებელი-თამადა“ „მსმენელებს“ უტარებდა გაკვეთილს თამადობაში...

ჩვენი თელაველი მეგობრის, პროფესორ გიორგი ჯავახიშვილის ცნობით, ეს კაცი **კოტე ბახუტაშვილი** იყო. ამ პიროვნების შესახებ საინტერესო ინფორმაცია და ფოტომასალა მოგვანოდა პროფესორმა **თენგიზ სიმაშვილმა**: ფოტოზე ასეთი წარწერაა:

„კოტე ბახუტაშვილი — ცნობილი თამადა

გადაღებულია თელავში; ცენტრში ზის: კოტე ბახუტაშვილი; ვერსოზე: ფოტოატელიეს შტამში და მინანერი: „კოტე ბახუტაშვილის თამადობის იუბილის გადახდის გამო (25 წლის). ნადიკვრის დაბლა „ბეკოიჩის“ ეზოში კაკლის ხის ქვეშ. აქ არიან თელავის თითქმის ყველა უწყების მოსამსახურენი...“

თელავის საზოგადოებას კოტე ბახუტაშვილისათვის 1908 წელს თამადობის 25 წლის იუბილე გადაუხდიათ! ფოტოზე 50-ამდე კაცია — იმ-

დროინდელი თელავის საზოგადოება...

თ. ბ. — დიდებული ფაქტია. მარტო იმას რომ წარმოიდგენ კაცი, ქალაქი უხდის „სათამა-დო მოღვაწეობის“ იუბილეს (აქ არიან თელავის ყველა უწყების წარმომადგენელი — თელავის სა-პატოო საზოგადოება), გაიხარებს ჩვენნაირი კაცი — თამადაობა პროფესიის დონეზეა აყვანილი... და-ფასება და პატივისცემა ღირსეული ტრადიციისა...

გ. გ. — აი, ეს კოტე ბახუტაშვილი ასწავლიდა ყმანვილებს თამადაობას...

თ. ბ. — ეტყობა, რა სახის (მიზანდასახულო-ბის) სუფრაზე სადღეგრძელოები რა რიგით უნდა თქმულიყო; ცალკეულ სადღეგრძელოში რას უნდა მისცემოდა მნიშვნელობა და ა. შ.

გ. გ. — თელაველი თამადის შემთხვევა არ ჩანს ერთადერთი და გამონაკლისი. მე ჩემი ბავშვობა მასხენდება. ოკრიბაში, ტყიბულის რაიონში, ვიზ-რდებოდი. დედულეთიც ოკრიბაში მქონდა. ზაფხ-ულობით ბებიასთან ვიყრიდით თავს ბიძაშვილ-მა-მიდაშვილები. ექვსი ბიჭი ვიყავით, ორი-სამი წლით განსხვავებული ერთმანეთისაგან. ბიძაჩემი გიორ-გი ჩვენთვის პატარა ჭურში აყენებდა ღვინოს.

რომ შევიყრიდით თავს, მოგვიხდიდა ჭურს, ტაბლას გაიტანდა ჭურის თავზე, ბიცოლა სუ-ფრას გაგვიწყობდა და პატარა ქამრიანი ჭიქებით „ვექიფობდით“... მორიგეობით გვათამადავებდა; გვასწავლიდა, რა რიგით უნდა გვეთქვა სადღეგრ-ძელოები და როგორ...

და ეს ზაფხულის განმავლობაში რამდენ-ჯერმე განმეორდებოდა... ცხადია, ყველას ერთ-ნაირად არ გამოგვდიოდა... ბარემ ამასაც ვიტყვი: ბავშვობაში მეკვლედ გვინვევდნენ მეზობლები ახალ წელს. დილაადრიან შინიდან რომ გამიშვებდ-ნენ, მშობლები გვასწავლიდნენ, როგორ უნდა შევ-სულიყავით ოჯახში, რა უნდა გვეთქვა; საახალწ-ლო სუფრასთან რა სადღეგრძელო უნდა შეგვესვა და როგორ... ესეც წვრთნა იყო...

თ. ბ. — ეს მტკიცე ქართული ტრადიცია ჩანს. როცა ამ საკითხზე ვსაუბრობდით, ჩვენმა მეგო-ბარმა, ამ წიგნის დიზაინერმა ირაკლი ავალიან-მა თავისი სიყმაწვილე გაიხსენა. აქ, თბილისში, ვეძისში, ბავშვები თავს რომ მოვიყრიდით ბი-ძასთან, სუფრას გაგვიწყობდა, პატარა ჭიქებს ჩამოგვირიგებდა და რიგ-რიგობით სადღეგრძე-ლოს გვათქმევინებდაო... ქართულია ეს ტრადი-ცია...

გ. გ. — ქართული კულტურის ნაწილია; ღვინ-ის კულტურის შემადგენელი ელემენტია თამადა... ამიტომაც წვრთნიდნენ ბავშვობიდანვე... დიახ, ესეც წვრთნა...

თ. ბ. — წვრთნა კი, მაგრამ მარტო წვრთნა ვერ უშველის... ხომ ვთქვით, თამადაობა ნიჭია...

გ. გ. — ჰოდა, ქეთევან მაღალაშვილს სცოდ-ნია თქმა: ვის დაეცემა ციდან ნიჭი, არავინ იცი-სო...

თ. ბ. — ისიც ნიჭია თამადისა, არ გადაღლოს სუფრა, არ გააბეზროს თანამეინახეები... ცნობი-ლი თამადა მუხრან მაჭავარიანი რომ ამბობს ხომ გახსოვს: — „ნიჭის საზომი წერტილია; სად და რო-დის დასვამ წერტილს, ესაა ნიჭის გამოვლენა!“ (ზოგადი შეგონებაა ეს)...

გ. გ. — ჰოდა, დავსვით ჩვენც წერტილი... ისე მაინც მინდა ვთქვა: ეს ტრადიციაც ისეთი სიზუს-ტითაა შენს ნაწერებში, ეთნოგრაფს შეშურდება... ამ ტრადიციის შემონახვასა და განმტკიცებაში შენი წვლილიც იქნება, თამაზ...

თ. ბ. — და ალბათ ამ წიგნის წვლილიც...

მამის მკერდით საიმედო კავკასიონი

გიორგი გოგოლაშვილი — წინა ნოველაში დიდებული ვაჟა გავიხსენეთ: „ბუნება მბრძანებე-ლიაო“... შენს შემოქმედებაზე საუბრისას ამ თემას ასე იოლად ვერ მოვრჩებით...

თამაზ, ეს ფინალია შენი რომანისა:

— „სიღნაღი სინათლეებით ეკიდა ცაში. ქვეშ ველი ჰქონდა გაშლილი. შორს, ველის გაღმა ვეე-ბერთელა, ჩაშავებული მთები იდგნენ მდუმარედ.

— რისთვის მოვდივართ? რისთვისა ვართ? რისთვის მივდივართ? — იყვირა, თუ მხოლოდ მოეჩვენა, რომ იყვირა დემნამ. თავისი ძახილი თვითონაც ვერ გაიგონა — სივრცემ ღრუბელივით შეიწოვა, შეისრუტა.

პასუხის ღირსს ვინ გახდოდა, როცა გაღმა აყუდებულ მთებს — **მამის მკერდით საიმედო კავკასიონს**, რომელსაც **მისი დაჭრილ-დასახიჩრე-ბული სამშობლო ზურგით მიყრდნობოდა** და **ხმლის ნატყნით ცდილობდა სისხლდახარბებული ყვავ-ყორნების მოგერიებას** — ექოც კი არ დაუბრუნები-ათ უკან.

„ექო ქართული სიტყვა არ გახლავთ, მშობლი-ურად უბუ გვიქვიაო, ეგრე გვასწავლიან ძველები“ („დროის მკვლელები“).

გ. გ. — კავკასიონი შენს მოთხრობებშიც ხში-რად შეგვხვდება... კიდევ ერთ მაგალითსაც მოვ-იყვან:

თ. ბ. — „შუადღე დიდი ხნის გადასული არ იქნებოდა, უცაბედად რომ ჩამობნელდა და გომ-ბორიდან წამოსულმა შავფაშვიამოშვებულმა, ჩახ-ვეულმა ღრუბელმა ერთიანად დაფარა სივრცე, ჩაიყლაპა, გაქრა, რაც რამე თვალგასახარი მეგ-ულეობდა. აღარც დაბლა გულაღმა განოლოლი მდედრი — ალაზნის ველი ჩანდა და არც იმ თამა-ვეერცხილილი მამრის — კავკასიონის — ციცაბო ფერდობები“.

გ. გ. — კავკასიონისადმი შენი პერსონაჟე-ბის დამოკიდებულება (ჯგობია ვთქვა, შენი დამოკ-იდებულება) გამორჩეულია...

კავკასიონი — მამის მკერდით საიმედო...

კავკასიონი — თმაშევერცხლილი მამრი... და სხვა...

მაგალითები სხვაც შეიძლება:

— „საიდანაც ალაზნის ველი ფარდაგივით გაქვს ფეხქვეშ გაშლილი და თუ ძალიან მოინადინებ და მოაჯირს კარგად გადაეყუდები, შეიძლება კავკასიონსაც მიანვდინო ხელი“...

„ლამის ჩემი წილი კავკასიონი შემაძულოს“ და სხვა...

გ. გ. — კავკასიონის თემაზე საუბრისას რეალური ფაქტი მინდა გავიხსენო თელავური მოგონებებიდან (ნოველის ბოლოს მკითხველი მიხვდება, რატომ ვიხსენებ ამ ამბავს):

თელავში, უნივერსიტეტში საინტერესო ამბავი მიაბეხე პროფესორ **ლეილა შალვაშვილის** შესახებ:

ქ-ნი ლეილა შალვაშვილი თელავის რაილმასკომში ბინის რიგში იდგა. ჩვენი თაობის ადამიანებმა იციან, რა პრობლემა იყო ეს საბჭოთა პერიოდში. ათეული წლები უხდებოდათ ლოდინი და ლეილა შალვაშვილმა მიიღო ბინა...

დატრიალდნენ მისი გახარებული მეგობრები, მოუწესრიგეს ბინა და მოუწყვეს მუშაბრაქი.

მეორე დღეს ქ-ნი ლეილა მიადგა რაილმასკომის თავმჯდომარეს, მიათვია განცხადება — ჩაიბარე თქვენგან ბოძებული ბინაო... თან ბინის გასაღებიც დაუდო მაგიდაზე. სანამ განცხადებას ჩაიკითხავდა აღმასკომის თავმჯდომარე, დაბნეულმა შეხედა ქ-ნი ლეილას... თუმცა დაბნევა და გაკვირება მერე გენახათ, როცა განცხადება ჩაიკითხა:

— ჩემი ბინიდან კავკასიონი არ ჩანს, ამიტომ დაიბრუნეთ ბინაო...

ეს ამბავი თელავში ანეკდოტად დატრიალდა... ახირებულობასა და უცნაურობაში ჩამოერთვა ეს ქ-ნი ლეილას...

მერე ეტყობა, მისცეს ისეთი ბინა, კავკასიონს რომ გასცქეროდა, მაგრამ ისევ ანეკდოტად იქცა „მორიგი ახირება“:

შინისაკენ მიმავალი ქ-ნი ლეილა აღმართს რომ შეუყვებოდა, გზადაგზა შეჩერდებოდა, შემობრუნდებოდა და ბოდიშს უხდიდა კავკასიონს

თ. ხ. — ებოდიშებოდა, ზურგი შეგაქციეო...

გ. გ. — ესეც ახირებად მიიჩნიეს, ქ-ნი ლეილას უცნაურობად...

თამაზ, რა არის ეს? რა ხდება? ქ-ნი ლეილა ქიზიყელია... ამონარიდს მოვიყვან ჩვენი ადრინდელი დიალოგიდან:

„პროფესორი ლეილა შალვაშვილი, ცნობილი ენათმეცნიერი, შენც კარგად გახსოვს, ჩვენი ახლო ნათესავი იყო. ჩემს ბავშვობაში საათობით უჯდა დედაჩემს და მის ნაუბარს ინერდა. თავიდან ეს მალიზიანებდა, დედაჩემის ნათქვამ შეცდომებს ინუსხავს-მეთქი. მაგრამ მერე ამ საქმიანობამ მეც გამიტაცა და ჩემი ლექსიკონის შედგენა დავიწყე.

ეხლაც ბევრი იმ დროინდელი სიტყვა შემომრჩა ჩანერილი, რომელსაც ვერცერთ და ვერანაირ ლექსიკონში ვერ იპოვი, თუმცა საჭირო და საინტერესო კი მგონია“.

თ. ხ. — ლეილა შალვაშვილი ჩემი უახლოესი ადამიანი იყო. ალალი ბიძაშვილ-მამიდაშვილები იყვნენ ის და მამაჩემი. ნუკრიანში ჩვენი სახლები 30-40 მეტრის დაშორებით იდგა.

გ. გ. — მახსოვს, თამაზ, არაერთგზის გამოგინატავს მადლიერება მის მიმართ.

თ. ხ. — ჩემს ცხოვრებაში ძალიან ცოტა ვინმე შემხვედრია ისეთი, რომ ჩემთვის ხელი წაეშველე-ბინა, იმ გზაზე დავეყენებინე, რასაც მწერლობა ჰქვია. ლეილა იყო ასეთი.

ძალიან ხელმოკლედ ცხოვრობდა. მამა ომში დაეღუპა: დედას დარჩა ორი პატარა გოგო... ეკონომიურად ძალიან უჭირდათ... მაინც ცდილობდა, ჩემთვისაც შეეძინა საინტერესო წიგნები. ასე მომიტანა რეზო ინანიშვილის მოთხრობების პირველი კრებული. მითხრა, ძალიან საინტერესო მოთხრობებია და მიაქციე ყურადღებაო...

თბილისში რომ ჩამოდიოდა, ჩვენთან რჩებოდა ხოლმე. სტუდენტობის დროინდელი ჩანაწერები ჰქონდა — სოფელსოფელ რომ იწერდა დიალექტურ ტექსტებსა თუ ქიზიყურ ლექსიკას. მე გადმომცა ეს ჩანაწერები... ძვირფასი მასალაა...

გ. გ. — ქ-ნი ლეილა მე კავკასიონის თემატიკასთან დაკავშირებით გავიხსენე... როგორც ვთქვი, მისი დამოკიდებულება კავკასიონისადმი დღემდე ახირებად და უცნაურობად მიაჩნიათ და გასახალისებლად იხსენებენ. მე კავკასიონისადმი დამოკიდებულებაში ქ-ნი ლეილასა და მწერალ თამაზ ხმალაძეს შორის (ვითვალისწინებ შენს შემოქმედებას) მსგავსებას ვხედავ...

თ. ხ. — ალბათ ასეა...

გ. გ. — თუ ასეა, ქ-ნი ლეილას „ახირებულობისა“ თუ „უცნაურობის“ საკითხი გავარკვიოთ, ანდა თამაზ ხმალაძეც ისეთივე ახირებულად უნდა მივიჩნიოთ...

თ. ხ. — ლეილას ქმედებაში მე ახირებულს ვერაფერს ვხედავ...

გ. გ. — ვერც მე და, აი, რატომ:

გავიხსენოთ, ვინ იყო ქ-ნი ლეილა შალვაშვილი; გვაქვს თუ არა უფლება მისი პიროვნების გათვალისწინებით ვისაუბროთ „უცნაურობაზე“, „ახირებაზე“?

თ. ხ. — მე მირჩევნია შენ მოგისმინო, მიკერძობულობაში რომ არ ჩამეთვალოს...

გ. გ. — პირადად მე მის გაკვეთილს არ დავსწრებოვარ და მისი ლექცია არ მომისმენია, მაგრამ სხვათა აზრი ვიცი...

მე ვიცნობ მის მეცნიერულ საქმიანობას, მომისმენია არაერთი მოხსენება... დავსწრებოვარ მისი სადოქტორო დისერტაციის დაცვას... დაბეჯითებით შემიძლია ვთქვა, რომ ლეილა შალვაშვი-

ლი ქეშმარიტი პროფესიონალი იყო...

იგი პედაგოგის შეუდარებელი ნიჭით იყო დაჯილდოებული...

თ. ხ. — უნივერსიტეტი რომ დაამთავრა, ლეილა ლაგოდების სოფელ ლელიანში იწყებს მასწავლებლობას... ქართულს ასწავლის... ყოველდღიურად ნუკრიანიდან დადიოდა ლელიანში... თბილისი-ლელიანის ავტობუსი ჩვენს სოფელზე გამოივლიდა და ლეილაც ყოველდღიური მგზავრი იყო მისი...

გ. გ. — თამაზ, შენ იცი ჩემი ინტერესი იაკობის „დედა ენის“ მიმართ. მე გაცემული დავრჩი, როცა გავიგე, რომ უმაღლესი სასწავლებლის პროფესორმა ლეილამ თელავის ერთ-ერთ საშუალო სკოლაში პირველი კლასი აიყვანა და იაკობის 1912 წელს გამოცემული „დედაენით“ ასწავლიდა, მერე უნივერსიტეტში მოიყვანა თავისი მოწაფეები და „სპექტაკლი“ მოგვიჩვენო...

როგორი სიყვარულით, საქმის ცოდნით, ენთუზიაზმით საუბრობდნენ პირველკლასელები 1912 წლის „დედაენაზე“ — როგორ განმარტავდნენ მოძველებულ ლექსიკურ ერთეულებს, იმ დროის გრამატიკულ ფორმებსა თუ სხვა...

თ. ხ. — ეს „სპექტაკლი“ მეც ვნახე და დღემდე მომყვება ის აღტაცება...

გ. გ. — მერე გავეცანი სერგო კლდიაშვილის მოგონებას დავით კლდიაშვილის შესახებ.

ფვიქრობ, ეს ქ-ნი ლეილას, როგორც პედაგოგის, მიმართ იგივე ითქმის. ცოტა ვრცელია, მაგრამ მოვიყვან მაგალითად (და არა მხოლოდ ამ შემთხვევისათვის, არამედ ზოგადი შეგონებისათვის):

„დავითს ერთი თვისება ახასიათებდა: მას ჰქონდა ნიჭი გრძნობა და გონება გაეღვიძებია იმ ადამიანში, ვინც, სხვათა აზრით, მოკლებული იყო ამ კაცურ ღირსებას. მე ვგრძნობ, რომ ვერ ვამბობ იმას, რაც მინდა ვთქვა. იქნებ ჩემი სათქმელი ამ ამბავმა უკეთ ახსნას:

ჩვენ გვყავდა ერთი მოჯამაგირე, ერქვა იესე. ხნიერი იყო. სადღაც, ოდესღაც სახლი და მამული ჰქონია. შემდეგ გაპარტახებულა. ამაზე თვითონ ლაპარაკი არ უყვარდა. მეზობლები გვიჩვენებდნენ: ნუ დაიყენებთ, მანანნალა კაცია, საქმის გამკეთებელი არაა, ზედმეტი ტვირთი იქნება ოჯახისათვის, მეტი არაფერი. დედამ მაინც დაიქირავა. იესეს საქმეზე უფრო მეტად ლაპარაკი უყვარდა. დედას იესე მალე მობეზრდა. სამაგიეროდ მამას შეუყვარდა. სოფელში მოწყენილმა დავითმა საუბრის დიდი მოყვარული კაცი იშოვა. დავითს ეს ერჩია ყანისა და ვენახის მოვლას.

ერთხელ ასეთ სურათს შევესწარი: მამა და იესე ბუხართან სხედან, მამა ელაპარაკება ამერიკელი რომანისტის, ტეოდორ დრაიზერის ნიგნის „ნიუ-იორკის სახეების“ შესახებ. ეს ნიგნი ძალიან მოსწონდა დავითს და რამდენიმეჯერ ჰქონდა

კოტე ბახუტაშვილის თამაძობის 25 წლის იუბილე. თელავი. 1908 წ.

ნაკითხული. მამა ისე ელაპარაკებოდა იესეს, როგორც თანასწორს. მე გავკვირდი, როცა იესეს სახე დავინახე. ის დაკვირვებით უსმენდა. მისი თვალები, აქამდე თითქოს უგონო, ახლა აზრიანი მეჩვენა. შევხედე და დავრწმუნდი, რომ დავითის ნათქვამი კარგად ესმოდა.

და უეცრად იესე ასეთ შენიშვნას იძლევა:

— ბოროტი ქალაქი ყოფილა, ბატონო. ხე იმას არ ჰქონია და მინა. კაცი ქვაზე ვერ გეიხარებს!...

ამ დღიდან მე ვირწმუნე — **ყველასათვის ყველაფერი გასაგებია, თუკი სიყვარულით მიხვალ მასთან**“.

თუ რას ნიშნავს, „ყველასათვის ყველაფერი გასაგები იქნება, თუ სიყვარულით მიხვალ მასთან“, ამის ცოცხალი მაგალითი იყო სასწავლო წლის ბოლოს პირველკლასელთა მიერ ნაჩვენები „სპექტაკლი“...

თ. ბ. — ლეილას ნამდვილად „ჰქონდა ნიჭი იმისა, რომ გრძობა და გონება გაეღვიძებია იმ ადამიანში, ვინც სხვათა აზრით მოკლებული იყო ამ კაცურ ღირსებას“...

გ. გ. — მაგრამ ვერ შეძლო, კავკასიონი ისე დაენახებინა სხვებისთვისაც, როგორც თვითონ ხედავდა... როგორც თამაზ ხმალაძე ხედავს...

როგორ გავიგოთ, თამაზ: იმ გარემოში, ქიზიყში, ასეთი იყო აღქმა კავკასიონისა?

თ. ბ. — რა გითხრა... ვიმეორებ, მე ახირებასა და უცნაურს ვერ ვხედავ-მეთქი... პირიქით, კავკასიონისადმი ლეილას დამოკიდებულებაში მე მის მაღალ პოეტურ ბუნებას ვხედავ. იცი, რა თქმა უნდა, რომ ლეილა ლექსებსაც წერდა...

გ. გ. — ასე ვთქვათ, შენ მიერ დანახული კავკასიონის გასააზრებლად და აღსაქმელად ქ-ნი ლეილასეული ხედვა გვეხმარება...

თ. ბ. — თუ ახირებაა და უცნაურობა, მეც ასეთი ვარ... თუმცა არ არის ასე...

გ. გ. — თმაშვერცხლილი, გოროზი კავკასიონი (მამრი) ამაყად დაჰყურებს ალაზნის ველს (მდედრს)...

თ. ბ. — არა მარტო დაჰყურებს: ანაყოფიერებს კიდეც: კავკასიონის ფერდობებიდან ჩამონადენ მდინარეებს ჩამოაქვთ ნაყოფიერება...

გ. გ. — ესა შენი და ქ-ნი ლეილას ხედავს...

თ. ბ. — არა მხოლოდ ჩვენი, ბევრის, ძალიან ბევრის...

გ. გ. — სალოცავია...

თ. ბ. — ნამდვილად, ჩვენი სალოცავი არის... მინდოდა, ასეთი დამეხატა; კარგია თუ შევძელი...

კავკასიონი საოცრება არის. წარმოდგენაც საოცრებაა...

არ არსებობს კავკასიონი დღის სხვადასხვა მონაკვეთში ერთნაირი იყოს...

არ არსებობს კავკასიონი, დღეს და ხვალ რომ

არ განსხვავდებოდეს ერთმანეთისაგან...

არ არსებობს დრო წელიწადისა, რომ კავკასიონი ერთნაირი იყოს, არ განსხვავდებოდეს საკუთარი თავისაგან...

ესაა დასანახი და აღსაქმელი — **მრავალფეროვნება კავკასიონისა...**

გ. გ. — ამას ხედავენ და გრძობენ ქ-ნი ლეილა შალვაშვილი და თამაზ ხმალაძე...

თ. ბ. — კავკასიონზე ვინც ცხოვრობს, ეტყობა, იმისთვის სხვაა... ჩვეულებრივი ყოფაა... მას არ შეუძლია ჩვენსავით შეადაროს კავკასიონი ალაზნის ველს, ან ივრის ზეგანს, ან გომბორის ქედს... ის კავკასიონის მეტს ვერაფერს ხედავს; ყოველდღიურობა არ აძლევს ამის საშუალებას...

გ. გ. — თამაზ, ერთი შენი პერსონაჟი (შიო) ამბობს, „ჩემი წილი კავკასიონი“... ეს როგორ გავიგოთ?

თ. ბ. — ყველას საკუთარი კავკასიონი გვაქვს... ჩვენია, ქართულია...

გ. გ. — და იგივე შიო მეორე პერსონაჟის (კი-აზოს) შესახებ ამბობს: „ისეთი მყარი მზერა მიუბრჯენია კავკასიონისათვის, მეჩვენება ზედ კაცი იოლად გაივლის“ („ამბავი ჩალამბარასი და კიდეც სხვისა“). ამ პასაჟში ამგვარად კავკასიონის ძალმოსილება გამოხატული თუ კი-აზოს ბუნება?

თ. ბ. — მე როცა გავიგე, რომ კავკასიონი თურმე სხვაგანაც იყო, არა მარტო საქართველოში, რა დაგიმალო და, პატარაობისას ძალიან განვიცადე... და ეს განცდა კიდეც უფრო ძლიერი იყო, როცა გავიგე, რომ კახეთის კავკასიონს ლეკის მთას ეძახდნენ...

გ. გ. — იმ მთის გადაღმა (კავკასიონის გადაღმა) დალესტანია, ლეკები ცხოვრობენ...

თ. ბ. — კავკასიონი იმათიცაა, იმათაც ისევე უყვართ, ალბათ, როგორც ჩვენ...

ესეც მიფიქრია: რადგან საერთო გვაქვს კავკასიონი, ჩვენ და ლეკებს არ უნდა გაგვიჭირებოდა საერთო ენის გამონახვა...

გ. გ. — არადა გაგვიჭირდა... „ლეკიანობა“ ჩვენი ისტორიის მძიმე მოგონებაა... იმათი კავკასიონი სხვაგვარი გამოდგა, სხვა რამ ისწავლეს კავკასიონისაგან...

თ. ბ. — ამ კუთხით ნულარ გავაგრძელებთ საუბარს!...

ის გავისხენოთ, მთელი ჩვენი ისტორია, წარმოდგენები, მითოლოგია კავკასიონის ირგვლივ ტრიალებს.

გ. გ. — მარტო კავკასიონზე მიჯაჭვული ამირანის თქმულება რად ღირს...

თ. ბ. — ისე მაინც საოცრება მგონია, ჩემო გიორგი, ხალხებს კავკასიონი ჰქონდეს საერთო და მისწრაფებები და ინტერესები სხვადასხვა...

გ. გ. — შენ ამას ამბობ: ჩვენთვის თუა კავკასიონი „მამის მკერდით საიმედო“, მათთვის რატომ არ უნდა იყოს, არა?...

გამოძახილი

მაშინაც, ასე კენესოდა გული,
მაშინაც, გრგვინვა ისმოდა მეხთა,
როცა ბაზალეთს, გამწარებული
ორი ქართველი ერთმანეთს ჩეხდა.

ერთი მეორეს ღალატს ჰყვედრიდა,
თუმცა, ორივე, შემცდარი იყო.
ორივეს ერგო მძიმე ხვედრი და
ორივემ დიდი მსხვერპლი გაიღო.

და... მაშინდელი ბრძოლის შედეგად,
ჩაკვდა მამული; გალალდნენ მტრები,
და დაეკარგნენ ქართულ მშვენიებას
ქეთევანები და პაატები.

ახლაც, ასეა. ეს ისტორია –
გაუგებრობის სამაგიერო,
რად გვავინყდება, რად გვავინყდება,
რად გვავინყდება ერო და ბერო?!

მე მზეურ მათრობს

განა ღვინო? მზეც კი მათრობს, –
– სხივებს მანვდის ფიალებით,
და, ამიტომ, სხვებს ჰგონიათ
მუდამ, მთვრალი ვიარები.

ზეცა ჩემი სარკე არის
და ღრუბელი ტანზე მეკერის,
ეს ვარსკვლავი ანათებს, თუ,
მაგ თვალების ანარეკლი?

მითხარ, მელის მე რა ბედი?!..
ბერად ვდგავარ შიომღვიმეს,
ვარ მხრჩოლავი მე აბედი,
მხოლოდ, შენ, თუ, გამაღვივებ.

გაბანგულა თარით გული,
ველარ იტევს ჩემი მკერდი.
მსურს გრძნობების თაიგული
მოგიძღვნა, ვით – ალავერდი!

განდეგილი და ყარიბი
არ მსურს ვიყო ხმელთა კიდეს...
ჯიხვის ყანწი მომანოდეთ,
რომ ალავერდს გადმოვიდე!..

განა ღვინო? მზეც კი მათრობს,
სხივებს მანვდის ფიალებით,
და, ამიტომ, ზოგს ჰგონია –
მართლა, მთვრალი ვიარები!

მერამდენედ

მერამდენედ, პანანინა მეთაურმა
ჯოხის ხმალით დაიფრინა მტრის ჯარი,
მერამდენედ, უფლისწულის ბედაურმა
მზის სავარცხლით დაივარცხნა ფაფარი.

მერამდენედ, ცისარტყელამ გადო ხიდი
და იმ ხიდზე მზემ ვარსკვლავი განათლა...
მერამდენედ, მიეპარა ეზოს ბინდი
და სიმღერას ჩაეხვია მარანთან.

მერამდენედ, გაგვირისხდა მალლით ზევსი,
მერამდენედ, გაგვიწილდა თემიდა...
მერამდენედ, ქალაქს შერჩა სველი ლექსი,
სველ ხელადას რომ გადმოჰყვა ყელიდან.

მერამდენედ, ზარბაზნის საზარელი
ხმა ჩაახშო ჰანგმა ბულბულისამა,
მერამდენედ ფოლადივით მტკიცე გული
ორად გაჰყო პანანინა ისარმა.

მერამდენედ, გამოცდილმა გამომცდელმა
ამოცანა ვერ ამოხსნა მთლიანად,
მერამდენედ, გაიტანა ბურთი მცველმა,
თავდამსხმელმა, როცა დააგვიანა.

მერამდენედ, წეროების გუთნის ხნულში,
მთვარემ სხივთა ელვარება დათესა...
მერამდენედ, ჩავიჭერი სიყვარულში,
მერამდენედ კარგი მეუარესა.

მერამდენედ, ვანგრევთ, უკვე, აშენებულს,
მერამდენედ ვალამაზებთ ფასადებს,
მერამდენედ, თავს ვუხრით მის მრისხანებას,
ჩვენს ცხოვრებას, ვინც კაპიკის ფასს ადებს.

მერამდენედ, ერეკება ღრუბლებს ქარი...
მერამდენედ, უფასური ფასდება.
მერამდენედ, დასაფიცი საფიცარი,
რწმენის კედელს ჭიქასავით ასკდება.

მერამდენედ, გატეხილი ვერ ვამთელე...
მერამდენედ მტერი შევიბრაღე.
მერამდენედ... მერამდენედ... მერამდენედ...
ველარ... ველარ... ველარ დავითვალე! .

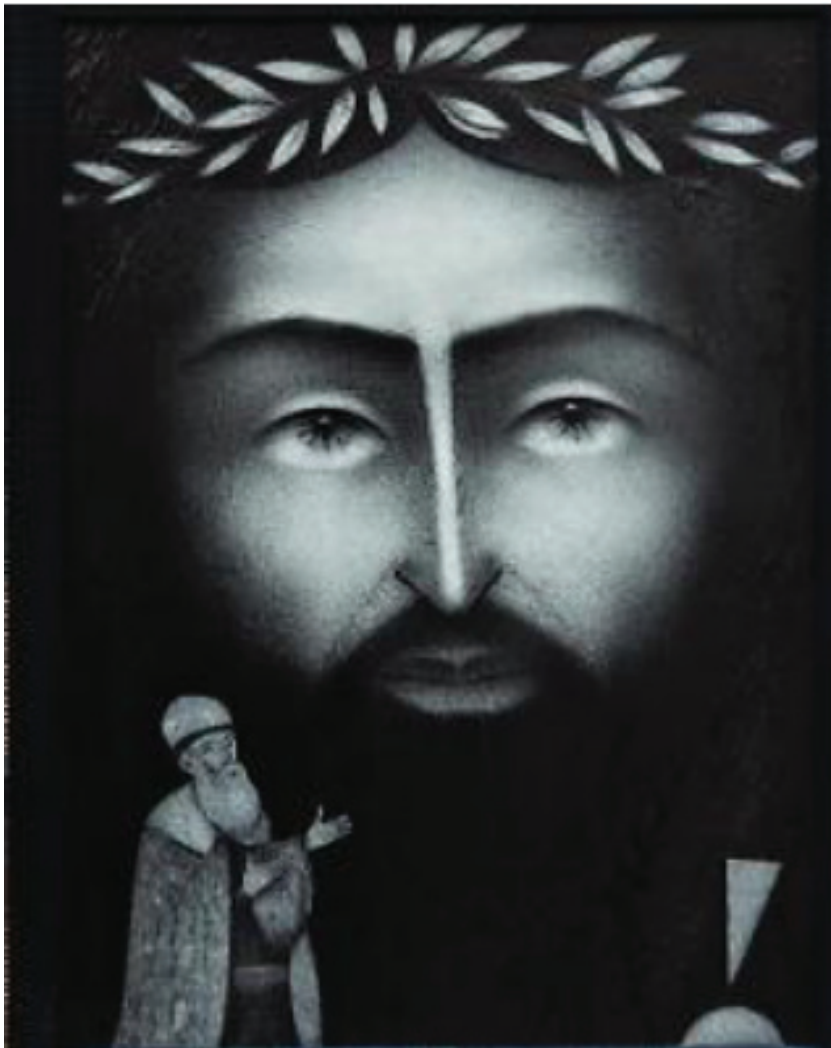
სულ ჰირველად

გულში რალაც შემოიჭრა,
სიოდ შეიშრიალა.
თბილი გრძნობა დამიტოვა.
მტკივნეული კი არა.

ამიქროლა, ჩამიქროლა,
ვერ გავიგე, რა იყო,
ამიტაცა ღრუბლებს ზემოთ
და ცის კარი გამიღო.

გრძნეული ისარი მტყორცნა,
ვარსკვლავივით კრიალა.
ჟრუანტელმა დამიარა,
ცეცხლად ამაბრიალა.

არც მზე იყო და არც მთვარე,
არც ჭინკა, არც სატანა...
მოვიდა და სიყვარული
შენთან გამომატანა.

შოთა რუსთაველი.
მხატვარი რეზო ადამია

გვაკლდა. ცოტა ხნის წინ ქუჩაში გამოჩენილი სულმოკლეობით შეწუხებულმა, უკვე მე გავინოდე მისკენ ხელები – მოდი გენაცვალე ბაბუსთან-თქო. ბავშვი მცირედ შეეყოვნდა და ცრემლმორეულმა წამოიძახა – არა, მე პაპასთან

პაპის მამა

როდესაც ჩემს ძმას შვილთაშვილი ეყოლა, დიდად გავიხარეთ. აკი ნათქვამია – შვილიშვილი შაქარია და შვილთაშვილი თაფლიო.

როგორც კი ბიჭი ფეხზე დადგა თელავში ჩამოიყვანეს, რათა კახეთის სურნელი და მადლი შეეგრძნო. ნიკო მალე შეეთვისა ნადიკვრის კარუსელს და მამალს, ალაზნის ველს და კავკასიონს. ერთი უხერხულობა მაინც აყვა ბავშვის კახეთში ყოფნას. დასავლეთელი მძახლები მისგან ჩემთვის „ბაბუს“ დაძახებებს ითხოვდნენ, დამხვდურნი კი „პაპისას“. ნიკო როგორც კი სადერმაკაციო ხაზს გამოსცდებოდა (ორ ეზოს შუა, მუდამ ღია კარჩაბმულ მავთულბადეს) „პაპას“ ძახილით ჩემკენ, უფრო კი კომპიუტერისკენ გამორბოდა.

ტრადიციულ დავაში „პაპის“ ამლიარებელი ამაგდარი მეცნიერნი, თედო სახოკია და შალვა ნუცუბიძე გვიმაგრებდნენ ზურგს, მოწინააღმდეგენი კი შევარდნაძეს გვიხსენებდნენ, რომელსაც მეორედ მობრუნებისას, ლიხთ აქეთ თუ იქეთ, ყველა „ბაბუს“ ეძახოდა (ზოგჯერ თოვლისასაც).

პაპის მამა

თელავში, განსაკუთრებით შემოდგომობით, ღონისძიებათა სიმრავლეა. ერთერთზე, თბილისელ ხელოვან ქალთა მიერ ორგანიზებულზე, მე და ჩემი ოჯახიც მიგვიწვიეს. ან სხვაგვარად როგორ იქნებოდა, როცა აქტივობას, „ელენე, ზაირა და...“ ერქვა. უფრო გასაგები რომ იყოს, შეხვედრა ელენე ახვლედიანის და ზაირა არსენიშვილის ცხოვრება-შემოქმედებას ეძღვნებოდა და „...მანდ ვინ მოდის მომავლიდან“ თემასაც ეხმაურებოდა.

დრო და ადგილი, შემოდგომის ქარვისფერი შუქით განათებული ბატონის ციხე და მისი შემოგარენი, ნამდვილად ხელს უწყობდა ამაღლებულ განწყობას. იქაც, ციხე-გალავნის ჩრდილოეთის კედელზე მიბჯენილ ავანსცენიდან, ცნობილი საესტრადო მომღერალი სასიყვარულო-პატრიოტულ სიმღერებით ატკობდა და ამხნევებდა მსმენელს.

მუზეუმელთა მტკიცებით, სწორედ ამ შემადგენლებიდან (რომლის ფიცრებიც თავისთავად ცხადია, ჟამიდან ჟამამდე იცვლებოდა და იცვლება) პატარა კახს კავკასიონის ჭოგრიტით თვალიერება უყვარდა. უფრო კი ყადორის

მინდაო და ბიძაშვილს ყელზე შემომეხვია. „პაპამ“ კი ჩემკენ გადმოხრით ჩამიჩურჩულა – შენმა ძალომ, ბოლინო აჭამა კაცს და საჩვენოში გადმოაბრძანაო.

თუ რატომ ამას შესხენება არ სჭირდება. თუმცა მაინც – მის ჩამოსვლას მოყვა თავისუფალ, მაგრამ დაპირისპირებით და უთაობა-ლალატი გალატაკებულ ქვეყანაში, ჰუმანიტარული დახმარების საკვებ-ტანსაცმლის ფუთები.

მაგრამ ისევ ნიკოს რომ მივუბრუნდეთ. ბავშვს კლასიკური მუსიკის სიყვარული აღმოაჩნდა, განსაკუთრებით კი საოპერო ჟანრის. როგორც კი ეკრანზე ლუჩიანო პავაროტის, პლასიდო დომინგოს და ხოსე კარერასის ცნობილ კონცერტ-შეჯიბრს დავაყენებდით და ჩავრთავდით, ჩვენთვის არაფერი აღარ არსებობდა. ასე გასინჯეთ, თავად ლიხის ქედი, აქეთ-იქით თავის პაპა-ბაბუათი. არ ვიცი, ნიკოს მუსიკალურ თვალსაზრისს დავაბრალო თუ მის ირგვლივ არსებულ ვითარების გამოსწორების სურვილს, ერთხელაც ჩემკენ გამოქცეულმა, შორიდანვე გამომძახა – პავაროტი, პავაროტი, პაპუაო. ამ შეძახილმა ყველას იარალი აყარა და „სამოქალაქო ომიც“ დავინწყებას მიეცა.

გადმოსასვლელის მოჩხრეკა, რათა, ვთქვათ, ხოხვით მოპარულ ლილივებს შილდა-ენისელი არ დაენიოკებინათ. ეჭვგარეშეა, ამ დროს, იქვე წინ და უკან მოსიარულე დარეჯან დედოფალი მორიგ ჩვილს ანუ ბატონიშვილს უგურგურებდა. ქართველი კაცისთვის ფრიად ჩვეულ ისტორიზმში რომ არ გადავვარდნილიყავი, ეზოს დავუწყე თვალთვლება. აქაც ყველაფერი მონესრიგებული ჩანდა – რამდენიმე რიგად ჩამწყვირებულ სკამებზე მაყურებელ-მსმენელნი ისხდნენ. ერთიორი ცარიელი ადგილი კი ჯერაც ელოდა პატრონს (დამჯდომს).

ღონისძიების სულისჩამდგმელი ქალბატონები, ერთად იყვნენ შეჯგუფებულები და როგორც ახლა იტყვიან, სიტუაციას აკონტროლებდნენ. ლენინის თქმისა არ იყოს, მაკონტროლებლსაც სჭირდება კონტროლი და თუმცა მე ეს არანაირად არ მევალებოდა, თავისდაუნებურად თვალი გადავავლე შეხვედრის ორგანიზატორებს.

ნურავის ეწყინება და დედაქალაქის შარმი, გინდ ეშხი სულ სხვაა. სიგარეტის სახალხოდ ნევას და საჩვენებელი თითის მოხდენილი მოძრაობით ფერფლის დაბერტყვას არ ვგულისხ-

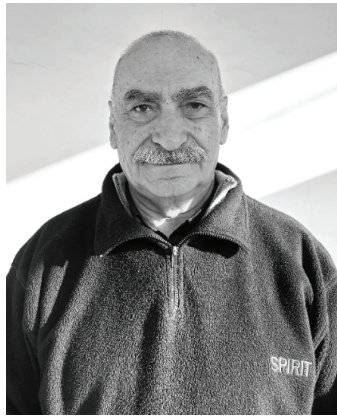

მოზ! ეს რაიცენტრებში და თვით სოფლადაც კარგად აქვთ ათვისებული გოგონებს (უფროს თაობაზე თავს ვერ დავდებ!). მაგრამ ვერა-ვაკელი სტილისტები, თუნდაც მცირე ხნით, ისეთ სილამაზეს ქმნიან, თავი ჰოლივუდში გეგონება.

ფიქრი წამით შემოიფერხდა, რადგან მივხვდი, ჩემ მეუღლეს ჩამოსულებში ძველი ნაცნობი გამოენახა და სტუმარ-მასპინძელი ტკბილად (ალბათ!) საუბრობდა. მალე დედას ქალიშვილმაც მიბაძა და ღონისძიებას თბილისიდან ატორლიალებულ თანაკურსელ ბიჭს მკლავი გამოსდო. ერთი სიტყვით, ოჯახიდან მხოლოდ მე დავრჩი ეულად. ხმამალა ამას რა მათქმევინებს და ზოგადად, იმედის მომცემ სიმარტოვეს არც არასდროს გავქცევივარ!

ისევ ერეკლეს რომ მივუბრუნდეთ. ბუნებით მოძრავ, მებრძოლ მხედარს, ალბათ რარიგ ტანჯავდა საელჩო დარბაზში ტახტზე ჯდომა და უცხოელ თუ ადგილობრივ, ოქრო-ვერცხლზე დახარბებულ დიდებულების დროში განელილი საუბრები. იქაც დედოფალი დარეჯანი თავისი ეჭვებით. ზოგის თქმით, მისი მრავალშვილიანობა ანა აბაშიძის კვალის ნაშლას უფრო ემსახურებოდა, ვიდრე ქართველთა გამრავლების კეთილშობილურ მიზანს. ისევ ზოგის თქმით, დედოფლის რუსეთისადმი სიძულვილი კი ერეკლეს თეთრი დედოფლისადმი ხშირ მიმონერას ეფუძნებოდა. კიდევ კარგი დარეჯანი, ამ ცოტა ხნის წინ ირლანდიის ბიბლიოთეკაში ერეკლეზე ახალი დოკუმენტების აღმოჩენას ვერ მოესწრო, რომელთა მიხედვით ფრიდრიხ II-ის არმიამ კაპრალად მსახურების დროს, ერეკლე და რუსეთის მომავალი იმპერატრიცა ეკატერინა (რომლის იმ დროისთვის ქალიშვილობის გვარი – სოფია, ფრედერიკა, აგვუსტა ანგალტ-ცერბსტსკაია იყო) პოცდამის სან-სუსის ბაღებში, რამის დილის საარამდე სეირნობდნენ და ვინ იცის, ბუჩქებიდან გამოსულ პრინცესას ყველა გვარი ბაგრატოვნობით იყო გაჭრილი.

ვხვდებოდი, წარსულში ექსკურსით კვლავ ვმორდებოდი დღის წესრიგს და დაჯდომა გადავწყვიტე. ხალხში გარევა დროებით მაინც დამავინწყებდა სამშობლოს მღელვარე წარსულს და არა ნაკლებ არჩევნებით აბურდულ-დაბურდულ დღევანდლობას! მივიხედ-მოვიხედე მაგრამ თავისუფალი ადგილი ვეღარსად დავლანდე (აი, მეტისმეტი და უადგილო განსჯის შედეგი!). თუმცა ისიც ნათელია, რომ „ჰომო საპიენსი“, რომლის რიგს მეტნაკლებად ყვე-

ზურაბ არსენიძე

ლანი მივეკუთნებით, ნებისმიერი გარემოებიდან ხეირს ნახულობს. ვინ თქვა, რომ დგომა ჯდომას არ ჯობია! უფრო მეტიც, დგომა ნამალია და მე მას „ანტილიპინს“ ვუნოდებ, თუ რატომ ამას ყველა წონასთან მებრძოლი კაცი თუ ქალი მიმიხვდება. ეგეც რომ არა, ჩემი სიმალლიდან (182სმ!) კარგად მოჩანდნენ ზეიმის მონაწილენი – ნორჩი მხატვრები ელენე ახვლედიანის პოსტერებს აკოპირებდნენ, ლიტერატურის მოყვარულნი კი ზაირას წიგნებიდან ამონარიდებს კითხულობდნენ:

...უფალო, კვლავაც გევედრები.
მესაჭეობას ნუ მიანდობ ბრიყვს და უმეცარს,
ვის ტვინშიაც ჩიტი ნისკარტს ვერ
დაისველებს...
შენ შეაფერხე ფუჭი სრბოლა მწყრების
სპასპეტთა
თქარათქურით რომ მიაჭენებ
ცხოვრების შარას.

ამ სტრიქონებს განსაკუთრებული ტაში მოყვა (პიველი რიგის გამოკლებით – თავშეკავება ხომ ზემდგომთა მოვალეობა-ღირსებაა!). ხელისუფლება და ხალხი, ყველა დროის გადაუჭრელი დილემაა და სანამ, ამჯერად ერეკლეს თავსატეხიდან (ირანი, თურქეთი თუ რუსეთი) თანამედროვე პოლიტიკის მორევში გადავეშვებოდი, კვლავ შუადღის თუ საღამოს ეშხიან ორგანიზატორებს მოვავლე თვალი და გავიფიქრე, ღმერთი-რჯული მე რომ პოეტი ვიყო (მხოლოდ ისტორიკოს-რომანტიკოსი ვარ!), საზოგადოდ არცთუ საქებარ, ცხოვრების შემთხვევით გარემოებებით ტკბობის ნიჭს მივუძღნიდი ლექსს-თქო. ექსტრასენსობის და ზოგადად მჩხიბაობის არ მჯერა მაგრამ ტანით ვიგრძენი – ერთერთი ქალბატონი დაეთანხმა ამ მოსაზრებას და უფრო მეტიც, ჩემკენ გამოემართა. მეც მხრები შევათამაშე და კარასავით (ჩემი სეტერია, მიყვარს ნადირობა!) გავინაბე. სანამ ქალბატონი ჩემამდე მოვიდოდა მივხვდი, სადღაც მყავდა ნანახი, თანაც არაერთხელ. ალბათ დედაქალაქში ყოფნისას ტრამვაი-ტროლეიბუსში-თქო გავიფიქრე, თუმცა ვარაუდი იქვე უარყავი, რადგან ასე ჩაცმულ-დახატულები საზტრანსპორტით არ დაიარებიან! სტუმრის თხოვნა მოულოდნელი და სასიამონო (რომ არ ვთქვა ამაღელვებელი!) გამოდგა. მშენიერმა ქალბატონმა ხელი გამომინოდა და შემომცინა – ვიცეკვოთო. ცოტა არ იყოს შევჩქვიფდი – საღამო ხომ სულ სხვა მიმართულებას ითვალისწინებდა, მაგრამ ჯანსაღმა ინსტიქტმა მძლია და უმალ, მარჯვენა

მხატვარი სოფიო ქელიძე

ხელით ქალის მოქნილი წელი მოვიძებნე, მარცხენაში კი მენწყვილის ფაფუკი მტევანი მოვიგდე და როგორ არა, გზადაგზა, ზოგადად ქალის მკერდის უსასრულობაში კიდევ ერთხელ დავრწმუნდი.

კაცი ვიყავი და ცეკვაც მე უნდა მეკარნახა! ყველაზე სასურველი, ლამაზადა, იმთავითვე გამოირიცხა, თუნდაც ადგილის სიმცირის და ირგვლივ მცირეწლოვან გოგო-ბიჭთა სიმრავლის გამო. მაღალი ბალახი არც ვალს-ფოქსროტისთვის იძლეოდა გასაქანს და ისევ ადგილზე რწევა ვამჯობინე, ქუთაისელები ჭიპხახუნას რომ ეძახიან. მენწყვილე ერთბაშად მომენდო და ჩემ მოძრაობას აჰყვა. მეც დავმშვიდდი – ბოლოს და ბოლოს ვისი რა საქმეა – ორი, ზრდასრული (მე განსაკუთრებით!) ადამიანი რიტმში ირწევა და მაღალ ხელოვნებაზე (ვთქვათ „ვეფხისტყაოსნის“ ლექსთწყობაზე ანდა ბექა და ბეშქენ ოპიზრების საჭრეთელზე!) მსჯელობს.

მერე და მერე ფიქრს და წარმოსახვას მეტი ასპარეზი მიეცა, რომლის ლაიტმოტივი – წამო შეჩერდი, შენ მშვენიერი ხარ – იყო. თუმცა ერთ ადგილს ვტკეპნიდით, მაგრამ გახურებული სხეულები სულ უფრო ზემოთ და ზემოთ მიგვეწეოდა. მალე ზეიმის ხმებიც გაუჩინარდა და ჩვენ მხოლოდ ერთმანეთის ძალუმი სუნთქვა გვესმოდა. მდუმარე ქალაქი კი დროდადრო მო-

რეული მამლის ყვილით ან ძაღლის ყეფით გვახსენებდა თავს (რა ლამაზი ხარ შვიდ ბორცვზე ზმორებით განოლილო თელავო!)

მალე მთა ცივს და ზედ აღმართულ სარეტრანსილაციო ანძასაც ვუწიეთ და გონებაც ერთბაშად გამეხსნა – რა თქმა უნდა, ჩემი მენწყვილე ცნობილი ტელეარხის ცნობილი წამყვანი იყო!

სიამაყემ ცოდვილ დედამინისაკენ ჩახედვა მიკარნახა და რა გასაკვირია, რომ ამდროს ცალი თვალთ ცოლშვილიც მომეჩხრიკა! მეუღლე (რა უშეღავათო, აპეურ-ტაბიკებით გათანგული ერთობის აღმნიშვნელი სიტყვაა!) ნაცნობ ქალბატონთან ერთად ეზოს წრეზე უვლიდა და მათ კვალში ქალიშვილი და ნაადრევად გამელოტებული (ეს გარემოება ზემოდან თვალნათლივ მოჩანდა) კურსელი მიყვებოდნენ. ერთი რასაც მივხვდი, ბიჭის ქოჩრისა არ იყოს, მაყურებელიც შეთხელებულიყო და შესაბამისად ეჭვიანობის ოჯახური წრეც სულ უფრო ვინროვდებოდა. მსწრაფლ მიწაზე დავეშვი. უხერხულობის დასაფარად გამოსავალიც მოვიძებნე – საფრთხის მოახლოებისას, თვალების ეშმაკური მონკურვით, მენწყვილეს ვაუნწყებდი – ვაი ცოლი, ვაი შვილი-თქო და მკლავების წინ გამართვით, ერთმანეთს ზორბად (ჩვენ შორის ხბო თუ არა ბატკანი რომ გაეტეოდა) ვშორდებოდით.

თუ მკითხავთ, ეს მახვილგონივრული თამაში სტუმარსაც უნდა მოსწონებოდა, მაგრამ რამდენიმე „ვაი ცოლი, ვაი შვილის“ შემდეგ, ქალბატონმა ღიმილით მკითხა, შემთხვევით თქვენი შვილიშვილებიც აქ სადმე ხომ არ არიანო. ბავშვების ხსენებაზე ჩვეული მღელვარება დამეუფლა და ფრიადოსან (ამ ათოსანს ვერაფრით ვერ შევეჩვიე!) მოსწავლესავით სხაპასხუპით ჩავარაკრაკე – არა! გოგო გერმანიაში სწავლობს, ბიჭები – ერთი იტალიაში, მეორე იაპონიაში-მეთქი. გილოცავთო, თავის მსუბუქი დაკვრით კვლავ გამიღიმა ქალბატონმა, შეტრიალდა და მოხდენილი ტანის რხევით ლამაზთა დასისაკენ გაემართა. უცნაურია – ყველა დაკარგული ქალი, ზურგიდან აღიბეჭდება ჩემს მესხიერებაში!

ამასობაში, ზეიმის დასრულების ნიშნად, მომღერალმა ტკრციალით გამორთო მიკროფონი და მოშიებულ-მონყურებული ხალხიც მსწრაფლ წავიდ-წამოვიდა. ჩვეული სიცარიელე-სიმარტოვე კვლავ დაეპატრონა ბატონის ციხის კედელ-ქონგურებს და მეც აჩქარებული ნაბიჯით მაღალთაღიანი ჭიშკრისაკენ გავექუსლე, იქითკენ, სადაც ცოლ-შვილი მეგულეობდა.

**ანა
მანოშვილი**

გულის სხივით ზაღეს მოვქსოვ
და არსად არ გაფიქვენ,
სხივებს მოგვრემ, ღვინის ნარვლოად,
მაგ გულის სხივით ავივსენ.
ახლოს ხარ და მენატრები,
შორს ხარ, გეჭრფი, – შორიდან,
საოჯარი სიყვარული
უკითხავად მოვიდა.

ა. მანოშვილი

ჩემი შემოდგომა

გულით დამაქვს მწუხარება,
არავისთვის გამინდვია;
ცას ცრემლები სცვივა, სცვივა,
მართლაც, მწუხრის ამინდია,
დგას გვიანი შემოდგომა,
ფოთოლცვენა სევდით მავსებს,
ლამემ ჩემთან გაათია,
დავალ, – ისევ, ფიქრით, ასე...
ქარმა ხეებს გამოსტაცა,
ბევრი შვილი ნაფერები
ნეტავ, ისევ, ესსომებათ –
ყველა ფოთლის სახელები?!..
დრო კი მიჰქრის, დრო კი მიჰქრის,
სიბერე კარს მომდგომია,
სევდის სევდა, მწუხრის მწუხრი,
ჟღერს ქარების სიმფონია.
გულით დამაქვს მწუხარება,
არავისთვის გამინდვია,
ცას ცრემლების მიძივი სცვივა,
მართლაც, მწუხრის ამინდია.

ანა მანოშვილი

ხომ, უკვე, ნავიდა.
სულ, თქვენზე ფიქრია, –
ასე, რომ... ანთია,
მსურს, მუდამ, მხნედ შევხვდეთ:
დილას და... განთიადს!..
გისურვებთ – სიყვარულს:
იმერ და ამიერ,
სულ, მუდამ, ვისმენდე:
თქვენს მრავალჟამიერს!..

ანგელოზის დალოცვა

მე ანგელოზი ვარ, –
ეუყვარვარ?.. მათი ვარ,
ლამაზი სამყაროს
შუქურად ვანთივარ.
მე მიყვარს ბუნება, –
უბადლო ფერებით
სუყველას დაგლოცავთ
და მოგეფერებთ.
უფალს ვთხოვ, გაჩუქოთ
მშვიდობა, სინათლე
და... ამ, საახალწლოდ,
მხოლოდ, ერთს ვინატრებ:
აგვესოთ ოჯახი – ბარაქით ხვავითა,
ის ნელი, რაც იყო,

ფიფქები

ფიფქები, ფიფქები, ფიფქები,
ფიფქები, ფიფქების ზღვა;
სითეთრე, სითეთრე, სინაზე,
საოცრად ლამაზი ცა.
სულშიაც ნათელი ჩამდგარა,
გული კი სიამით ძგერს;
გათენდა ლამაზი დილა და...
დაღამდა ლამაზი დღე.
ქათქათა, ქათქათა, ფანტელი,
და თეთრი პეპლების ზღვა:
სითეთრე, სითეთრე, სინაზე,
საოცრად ლამაზი ცა.

უკითხავად მოვიდა...

ახლოს ხარ და მენატრები,
შორს ხარ მეტრფი შორიდან,
საოცარი სიყვარული,
უკითხავად მოვიდა.
ჩემო, მზევ და ჩემო მთვარევ,
ვარსკვლავების სადარო,
მსურს გაჩუქო ჩემი გული
და ლამაზი სამყარო.
ჩემო, მათრობელა ღვინოვ
ჩემო სულის ზედაშევ,
სიყვარულმა გაგვახარა, –

გადაგვრია მე და შენ.
ჭრილობები მომიშუშე,
შენ ხარ ჩემი მალამო.
ჩემო ოცნებების წყაროვ,
სიყვარულის ალამო.
გულის სხივით ბადეს მოვქსოვ
და არსად არ გაგიშვებ,
სხივებს მოგცემ, ღვინის ნაცვლად,
მაგ გულს სხივით აგივსებ
ახლოს ხარ და მენატრები,
შორს ხარ, გეტრფი, – შორიდან,
საოცარი სიყვარული
უკითხავად მოვიდა.

26

მეუბნებიან შენი თვალები...

სიტყვებით არ გითქვამს – მიყვარხარო,
მეუბნებოდნენ შენი თვალები.
ვიცოდი, როგორც იტანჯებოდი
და უცეცხლოდ, – მწვავდა – ალები.
ვიცი, გენვია – ის, სასწაული, –
სიყვარული რომ ჰქვია სახელად;
ნეტავი, ასე რატომ გიჭირდა,
ლამაზი გრძნობის ჩემთვის გამხელა?!..
მე კი, – ვიცოდი – შენი ფიქრები...
და... შენი სევდის მიზეზს ვხვდებოდი.
რად მაყოლებდი თვალებს დარდიანს?!
ან ასე რატომ გენატრებოდი?!..
ლამეებს რატომ ათევდი თეთრად?!..
გულით დამქონდა ჩუმი ნაღველი,
რატომ ნატრობდი ჩემთან შეხვედრას?!..
რად შეგიყვარდა ჩემი სახელი?!..
შენ დარჩი, ისევ, მარტო ფიქრებთან:
და... ნამთვრალევი დაიარები.
ვიცი, რომ, ისევ, ისე გიყვარვარ,
ამას მიმხელენ შენი თვალები,
ვიცი, რომ იწვი, – კელაპტარივით...
და მიკიდია მწველი ალები.

არ მეყოფა.
 გვგონია, რომ მუდამ –
 ვიქნებით და...
 ცა თავზე არასდროს
 დაგვემხოზა.
 მგონი, შევიცვალე,
 მართლაც, შევიცვალე,
 ნლები მომემატა,
 გული დაიღალა.
 ქალი ვბერდები და
 ახლა, შეგიცანი:
 როცა, სიჭაბუკე,
 სადღაც გაიპარა...

არ მსურს დიდება..

არ მსურს დიდება, ნუ მარქმევთ – პოეტს,
 თუ, მერე, სიტყვებს მესვრით გესლიანს,
 ზოგჯერ, ვაწყდებით – ცრუ მიეთ-მოეთს,
 პოეტობა კი – რჩეულთ ხვედრია.
 მთავარია, რომ სიკეთის გნამდეს,
 ხან გაღმერთებენ, ხან ქვებს გესვრიან?!.
 თუ, გინოდებენ: უნიჭოს, მჯღაბნელს,
 რას იზამ, ალბათ ესეც ხვედრია.
 ქვეყნად – შური და ბოღმა ტრიალებს,
 ზოგჯერ, ღიმილსაც დაგაყვედრიან,
 როგორ გვანვალეებს ბედი, – ტიალი,
 ჩანს, – ეს ნვალეზაც ჩვენი ხვედრია.
 მიდიან დინჯად წუთნი, ნამები,
 გზებს გაუკვალავს მივდევეთ, – ეკლიანს,
 და... სული, ბორგვით განანამები,
 ვგრძნობ, რომ სხეულში ვერ დაეგია.
 დახეტილობს, სადღაც, სხვა მხარეს,
 რომელსაც მუზის საუფლო ჰქვია,
 ხშირად, ეული, თავს რომ აფარებს,
 აქ, ზოგჯერ, მართლაც, შედევერებს ქმნიან.
 სიცოცხლეს შეენის, ვით ველს შროშანი,
 ლექსი შეებაა, სულის სალბუნი.
 დიდებულის: იყო – მგოსანი
 და... ბევრის გულში – დაისადგურო.
 ქვეყნად ცოტაა გამორჩეული,
 რჩეულის ბედი ღმერთის ხელშია,
 სასუფეველშიც ცოტანი შეველენ,
 სასუფეველი – რჩეულთ ხვედრია...

გამოგიგონე...

გამოგიგონე, გვიანლა მივხვდი,
 რომ მე, თავად, მე – გამოგიგონე,
 ალბათ, რაც მსურდა ამ ცხოვრებაში,
 რაც მჭირდებოდა, ვერსად ვიპოვე.
 სულ, დაგეძებდი, ყოველ ცისმარე,
 ახლა, როდესაც წარსულს ვიგონებ,

თავი რომ მეგრძნო: მხნედ და...
დაცულად,
ალბათ, იმიტომ გამოგიგონე.
შენა ხარ: ჩემი სულის სალბუნი,
შენზე ვკინძავდი ლამაზ სტრიქონებს,
რომ მყვარებოდა მთელი სამყარო,
ალბათ, იმიტომ გამოგიგონე.
რომ ამეტანა დროის სიმუხთლე,
ვდუმდი, ვოხრავდი, რა არ ვილონე?!
შენზე, ფიქრით რომ გული გამეთბო,
აი, ამიტომ გამოგიგონე.
დრო კი წავიდა... დრო უდარდელი,
გულში არაფერს რომ არ იტოვებს,
ჭეშმარიტება ღრმად რომ შემეგრძნო,
მივხვდი, ამიტომ გამოგიგონე...

მოდის გადავსახლდეთ

საზღაპრეთში...

მოდის გადავსახლდეთ – „საზღაპრეთში“,
იქ, ხომ, ყველაფერი ლამაზია,
ქოხი ავიშენოთ უღრან ტყეში,
მხოლოდ, ის ნავილოთ, რაც გვაცვია.
იქ არ დაგვჭირდება: ოქრო-ვერცხლი
და არც არაფერი შეგვანუხებს,
ლამით, გაგვინათებს შუა-ცეცხლი,
დილით, ცის მანანა დაგვაპურებს.
თემებში ვარსკვლავების სხივს ჩავინწავ,
მინდვრად ყვავილებით მოვექსოვ კაბას,
ხელ-პირს ჩანჩქერების წყლით დავიბან,
მერე, მოგიყვები ათას ამბავს.
იქ, დროც აღარ იძვრის, თითქოს, ქრება,
თითქოს ყველაფერი სიზმარია,
სულში შემოსულა ნეტარება,
მხოლოდ, ვიღიმი და მიხარია.
კეთილს – ბოროტება ვერა ჯობნის,
იქ, ხომ, სურვილებიც მალე ხდება,
ურჩხულს დაამარცხებს მზეჭაბუკი,
მერე, ლურჯას ზურგზე მოევლება.
ტყვეობიდან სატრფოს გამოიხსნის
კარგია, როცა – ბოლო კეთილია.
ზეცა, გრძნობით, გულ-მკერდს გადაიხსნის,
სულში – სიყვარულის მეჯლისი აქვს.
აბა, სად გინდა, რომ დაიმალო?!
ყველგან, ხიფათია, მტრობა, თქემი,
მინდა: გავერიდო ამ სამყაროს,
მინდა: გადავსახლდე – „საზღაპრეთში“.
მინდა: იქ, შევხედო – ზეცას, – ნამდვილს,
მაგრამ იქაც, თუ თავს ვიგრძნობ უცხოდ,
გულში მომიძებნი, თუკი ადგილს,
მინდა: მანდ, კუნჭულში შევიყუთო...

არის ტირილი და ცრემლის დენა.
ვერ გაგვაკვირვებს ვერაფრით ახლით,
მთავრდება შოუ, იშლება ხალხი,
ემვება ფარდა, ლანძღვით და ფსტვენით
და მე კი ამ დროს მთვრალი ვარ შენით...

* * *

ახლა მარტის თორმეტია,
უკვე აღარ დაგეძებ,
გარეთ თბილა, ჩემს საათზე
ხუთს აკლია თორმეტი,
მოვითენთე ისე, თითქოს
ლამის მართლა დავეცე,
სიცხემ ხომ არ ამინია,
დე, მომე თერმომეტრი!

თურმე სიცხე არ ყოფილა
ასე ყოფნის მიზეზი,
როგორც შენ და ისე სიცხეს
ჩემთვის არა სცალია,
ახლა მივხვდი, ახლა მივხვდი,
თურმე რატომ ვიქცევი,
მეზობელო, სალია!

ლამარა იუმორესკა

ნელა არხევს სიო ქადრებს,
ვზივარ ფიქრის ამარა,
მახსენდება, ერთ დროს, ადრე
რომ მიყვარდი, ლამარა.

ჯავრი ფიქრებს კვანძავს წამში
და ტირილი მინდება,
ხშირად ხდება, სოფლის თავში
სევდა გამიფრინდება.

ასეთ დროს თუ ჩემთან მოხვალ,
რალა მომკლავს, ლამარა,
შენ უშველი მნარე ოხვრას,
მკლავს მე რაც წარამარა.

შენ იქნები ჩემი ხსნა
და გაჭირვების ტალკვესი,
თუკი დროზე მომისწარ
და არ დამმართო უარესი...

ჯემალ შანიძე

მარია
კამუკაშვილი

მ
ლ
ა
მ
ო
ს
ის
ბ
ი
ნ
დ
ი
წ
ე
ბ
ა

სალამოს ბინდი წვება. სახლთან მომდგარი ხეები წყნარად შრიალიან. აივანზე გავედი, რომელსაც თანდათანობით აფარებს ღამე შავ ფრთებს. კოსმოსის სიბნელე შთანთქავს წას, მაგრამ, აი, იწყება საოცრება, – მიბნედილმა ვარსკვლავებმა ნელ-ნელა შეიმატეს ძალა, ნაზი წიმი გამჭოლი გაუხდათ. მეჩვენება, ვიღაცის ყოვლისშემძლე ხელმა შავ ხავერდზე უამრავი ბრილიანტი მიმოფანტა, – მანათობელი ნერტილები ჩაბნეულა წის სირღმეში...
არავინ იცის, როდის შეიქმნა ეს საოცარი სამყარო, საზღვრებს რომ არის მოკლებული, ან როდის შეწყვეტს არსებობას.

მ. კამუკაშვილი

მ
ლ
ა
მ
ო
ს
ის
ბ
ი
ნ
დ
ი
წ
ე
ბ
ა

მე დავიბადე!..

მე დავიბადე, უკიდევანო ციურ სამყაროს კიდევ ერთი სიცოცხლე შესძინა დედამინამ. რალა მაინცდამაინც მე მხვდა წილად მეხილა იგი მთელი თავისი მომხიბვლელით და იმ საზარელი იდუმალებით თვალსმიღმა რომ დარჩენილა. შემეცნო, ჩავნვდომოდი უმნიშვნელო ნაწილს მისი ხასიათის. მეცხოვრა წარმოდგენით, რომ კოსმოსში გამოკიდებულ მომცრო ბურთზე, უფრო სწორი იქნება, – ნერტილზე გავატარებდი სიცოცხლის ოთხმოცამდე წელს, ან ვინ იცის, უფრო მეტს, უფრო ნაკლებს. თავს დათრგუნულად ვგრძნობ უდიდესი მარტობით, რომელსაც განვიცდი ცის ცქერის დროს. იგი მზარავს თავისი უკიდევანო სივრცით. იმითაც, რომ გულგრილია ყოველგვარი სიცოცხლის მიმართ, არც დედამინის ბედი ანაღვლებს.

ჩემი დაბადება, არ დაბადება არაფერს შეცვლიდა, მაგრამ რა აზრი ჰქონდა ამ ქვეყნად მოვლენას თუკი, ისევ სიცარიელეს უნდა შევერწყა, სადაც არც სინათლეა, არც ბნელი და, საერთოდ, გონება ვერც იაზრებს, რასთან მაქვს საქმე. სიტყვა „სადაც“ სიცარიელის ნაწილია, – არავითარი სადაც არ არსებობს.

მოკლედ, არ ვიცი კიდევ რამდენი ფიქრობს ამ აბდაუბდას და უაზრობას, თუმცა, არც ისე მარტივია ყველაფერი, ერთი შეხედვით რომ ჩანს...

ხშირად აღმოვჩნდები გარემოცვაში ისეთი აუტანელი ფიქრებისა, სენტიმენტალურ ადამიანებს რომ შეიპყრობს და გასაქანს არ აძლევთ განიცადონ ამ ქვეყნით ტკობა. შეგრძნებები უნდა გვიხალისებდეს ცხოვრებას და არა მხოლოდ ნეგატივისკენ გვიბიძგებდეს...

რა თქმა უნდა, როგორც სხვა დანარჩენებს, მიფიქრია ბედნიერებაზე, რომელსაც ნაკლებად ჩაუფიქრებები ხოლმე. ის, კი, სიცოცხლით მონიჭებული სიკეთეა, რომელსაც

ვღებულობთ, როგორც აუცილებელს, როგორც ჰაერს. დედამინამ გვაზიარა ამ ყოველივეს. როდესაც შევცქერით ვარსკვლავიან ცას, ჩვენს წინაშეა მისი სილამაზე და პოეზია. თურმე, ადრე დედამინა, თავისი არსებობის გარიჟრაჟზე, გარემოცული ყოფილა ღრუბლის სქელი ფენით, როგორც ახლა იუპიტერი, ვენერა და კიდევ, ბევრი სხვა პლანეტა. მაშინ რომ დავბადებულყავით, ისე გავატარებდით სიცოცხლეს, ვერ დაინახავდით რა არის ღრუბელს მიღმა...

სულ ახლოს ციმციმებენ ვარსკვლავები, ისე ახლოს, მგონია, მალაღ მთაზე რომ შევდგე ხელით მივწვდები...

სალამოს ბინდი წვება. სახლთან მომდგარი ხეები წყნარად შრიალიან. აივანზე გავედი, რომელსაც თანდათანობით აფარებს ღამე შავ ფრთებს. კოსმოსის სიბნელე შთანთქავს ცას, მაგრამ, აი, იწყება საოცრება, – მიბნედილმა ვარსკვლავებმა ნელ-ნელა შეიმატეს ძალა, ნაზი ციმციმი გამჭოლი გაუხდათ. მეჩვენება, ვიღაცის ყოვლისშემძლე ხელმა შავ ხავერდზე უამრავი ბრილიანტი მიმოფანტა, – მანათობელი ნერტილები ჩაბნეულა ცის სირღმეში...

არავინ იცის, როდის შეიქმნა ეს საოცარი სამყარო, საზღვრებს რომ არის მოკლებული, ან როდის შეწყვეტს არსებობას.

შევყურებ ღამის ცას. კუნაპეტიტ შეშინებული მნათობები, მხოლოდ, კუთვნილ საცხოვრებლის ირგვლივ მცირე, რგოლოვან სივრცეს ფენენ შუქს, დროდადრო იცვლიან საცხოვრებელს, თუმცა საზღვრის მიღმა მათი სინათლე არ შეიგრძნობა. ვარსკვლავთა განლაგებაში უფრო მეტი ნესრიგი და კანონია, ვიდრე მოსალოდნელი იქნებოდა მაშინ, ისინი ცის ზედაპირზე რომ ყოფილიყვნენ დაფანტული...

შევყურებ ღამის ცას. უნებურად თვა-

ლი გამექცა მონყვეტილი ვარსკვლავისკენ, რომელმაც გადაიქროლა და მყისიერად გაუჩინარდა. მას ხომ ოცნების ახდენა ძალუძს თუ მოასწრებ და შესთხოვ ნანატრს, სანამ თვალთ შეიგრძნობ. ვერასოდეს მოვახერხე, – ერთი სიტყვაც ვერ გავიხსენე სურვილიდან... გამოგიტყდებით, ერთხელ გადავწყვიტე წინასწარ მომეფიქრებინა და სანამ ჩაქრებოდა ჩამეთქვა, რა მსურდა ყველაზე მეტად. სულ ორ სიტყვაში ჩავტიე, – ადვილად მოვახერხებდი გამემხილა... რამდენიმე საათის განმავლობაში მოთმინებით ვუცდიდი მის გამოჩენას. განწყვეტილი, ჩურჩულით ვიმეორებდი ჩაფიქრებულს. დახეთ საოცრებას, – ლოდინმა ამაოდ როდი ჩაიარა. უცებ აენთო. დავინახე, როგორ გადაინაცვლა, ალბათ, წამის რალაც ნაწილში, ერთ მტკაველზე, ყოველ შემთხვევაში ასე მომეჩვენა აქედან, სწრაფადვე გაუჩინარდა. როგორც იქნა, მოვახერხე, იმედია, ნაწყენს არ დამტოვებს, გავიფიქრე და ისეთმა სიხარულმა მომიცვა, იშვიათად რომ განმეცადა ჩემს, არც თუ ისე ხანმოკლე სიცოცხლის მანძილზე. კიდევ კარგა ხანს ვერ მოვაცილე მზერა მისი გაუჩინარების ადგილს, რომელზეც ფერმკრთალი კვალი დატოვა. აქვე მინდა გითხრა, მას შემდეგ კიდევ მრავალჯერ ვნახე გაზაფხულით აყვავებული შინდი, ზაფხულით ოქროგარეული ხორბლის ყანა, შემოდგომით აფერადებული ტყე და ზამთრის თოვლით ფერნაცვალი სიმწვანე ნაძვებისა. ოცნება არ ამისრულდა თუმცა, გაუნელებელი ინტერესით ველოდები მის ყოველ გამოჩენას. სხვა დატვირთვაც ჰქონია, მისი გამოჩენა და გაქრობა, კიდევ, ერთი ადამიანის გარდაცვალებასთან ასოცირდება...

მე დავიბადე რათა მეხილა მთვარე, თავისი იშვიათი სილამაზით. გავცნობოდი მისი სულის იდუმალებას. ნელ-ნელა ამოიზღაზნა, სავსეა, თუმცა ფერმიხდილი. ოქროსფერმა, თანდათანობით შეიმატა სიმკვეთრე, ვარსკვლავები გაუფერულდა, მიმზიდველია მისი უზადო გარეგნობა შორიდან. მიუახლოვდები თუ არა, არაფერია, გარდა ზედაპირზე უსიცოცხლო მთებისა და ჩამქრალი ვულკანების მკაცრი კრატერებისა. მათი შესახედაობა მკვეთრად განსხვავდება დედამიწისეულისგან, რომელთა კონტურები დაშლილია წყლის და ჰაერის ზემოქმედებით, მთვარესთან შედარებით თხუნელას სოროებს რომ ჰგვანან. გონების თვალთ ვხედავ ამ ლამაზმანზე შემადრწუნებელ ფეიერვერკს, როცა ათეულობით ვულკანი

**მარიამ
ჯამუჯაშვილი**

გრგვინავდა. ცეცხლს, გავარვარებულ ლავათა ნაკადებს, ქვების სეტყვას, კვამლის ღრუბელს აფრქვევდა. რა სანახაობა იქნებოდა?! ამ აფეთქებათა, ვარსკვლავთა წვიმების მთელი ამ სანახაობის შემდეგ დარჩა, მხოლოდ, ფერფლი, – ესეც შენი სილამაზე!..

უცებ დაუძვრება ღრუბლის აფერადებულ მარმარს, გაბადრული სახით ღიმილით მიცქერს, ციცქნა ვარსკვლავებს სათვალავში ჩასაგდებადაც არ თვლის, მორცხვად რომ აფახულებენ თვალებს. მრავალთათ-

ვის შთაგონებად, მუზად ქცეულს, თავად, მხოლოდ, დედამიწა შეჰყვარებია, სიცოცხლის ძალას რომ აძლევს, თვალს არ აცილებს, მის როკვას აჰყოლია. ასეა დასაბამიდან დღემდე, მთელი გარემომცველი სამყაროსთვის, კი, ზურგი შეუქცევია. მზეს რალას ერჩის, – თავის კეთილისმყოფელს, მისი გამოჩენისთანავე რომ მიიმალება. მიეფარება თუ არა დღის მნათობი, მთელი თავისი თვალისმომჭრელი მომხიბვლელობით ცის ტატნობს მზის ოქროთი მოვარაყებული სხეულით გამოეკიდება. მკვეთრი მოხაზულობა, არამინიერი სილამაზე მის სიმკაცრეზე მეტყველებს, – არცერთ სულიერს, ვერავითარი ფორმით, ფეხი ვერ მოუკიდებია, არავინ უსაზრდოებია, გულში არ ჩაუკრავს. შიშის და ჟრჟოლისმომგვრელი უკაცრიელობაა, – სასიცოცხლო ატმოსფერო ხომ უცხო ხილია მისთვის.

თვალი შორეულ, ციცქნა ვარსკვლავს გავუსწორე. ციმციმებს. ეს, ამოდენა მთვარე, ალბათ, მისი სხეულის უმცირეს ნაწილს გაუტოლდება მხოლოდ. უბრალოდ, გაუმართლა საოცარ არსებებთან, ადამიანებთან ერგო ასე ახლოს ყოფნის ბედნიერება, – ხოტბას ასხამენ და ყველაზე უნაზესი გრძნობის, სიყვარულის მესაიდუმლედ გაუხდიათ. სათაყვანებელი მეგზური ხარ, პირმშვენიერო, წკვარამს რომ ანათებ, დროულად გვაფრთხილებ ღამეულ ნეგატიურობებზე...

შეამჩნევდით, მონათხრობს საყვედურივით გასდევს ჩემი ქვეყნად მოვლენის საჭიროების ჩემეული გააზრება. მეობა ორადაა გახლეჩილი: ერთი მეუბნება, – რისთვის?! მეორე, – რატომაც არა, რატომ არ უნდა ეზიარო მინიერ სიკეთეს?! განსხვავებით მათგან, ვისაც ჩასახვაც არ ეღირსა დედის საშოში, უფრო მეტიც, ზოგს დაბადებამდე მოუსპეს სიცოცხლე. ბედი კარზე გაქვს, – ბუნებამ მოგცა ყველაფერი, რითაც ბედნიერად უნდა იგრძნო თავი, სანამ

ცოცხალი ხარ. დედამინა სახლია და დედაა შენი...

სანამ ვარსკვლავებს სძინავთ, იმ უსახურ ფიქრებს, ხშირად მათი დანახვა რომ მიღვიძებს, აბეზარი ქინკლებივით რომ მეხვევა, გადავკარგავ გონების ციკქნა კუნჭულში. შევეცდები იმ ადამიანებს დავემსგავსო, მათი ცხოვრებით ვიცხოვრო, რომელთათვისაც მზე სითბოს, სინათლის წყაროა და არა ცეცხლის უზარმაზარი, გავარვარებული დისკო, ალის ენებს რომ ასავსავებს, კოსმოსის უკუნეთს, კი, თავისივე ბნელ ნიაღში მიერეკება...

ღიახ, მე დავიბადე, რათა მენახა და შემეგრძნო ყველა მინიერი სასწაული, ბუნების თუ ადამიანის ნამოქმედარი: შორეულ ცისფერში აღმართული ლურჯი მთები; დაფიონით აალებული აღმოსავლეთი, – სადაცაა მზე შემოჯდება გორის წვერზე; წვიმით გაჯერებული ფუმფულა, ბუმბერაზი ღრუბლები, სწრაფად რომ ჩამოცლიან ჯიქანს; ელვა, კლაკნილი, ბოლოგახლებილი, ცეცხლის ორ ისარს რომ ჩაასობს მთაზე ტანაყრილ ხეების კორომში, მკაცრი ბუბუნი ჭექა-ქუხილისა, ჩხუბით რომ გვამცნობს სათქმელს; ბებერი, დაკოჟრილი მუხა გადმომდგარა თავზე პურის მუხლზემით მომდგარ, მწვანედ მოლივლივე ყანისა, ფართოდ გაშლილი ტოტების ჩრდილით დაულაქავებია კიდე. ნაკვერჩხლებივით ღვივის წითელი ყაყაჩოები. ვუცქერ, მეღიმება, – როგორ ცდილობენ მიიმალონ ალივლივებულ ღეროებს შორის, რათა ნიავის ყოველ ნამობერვაზე მორცხვად გაისწორონ ნამოხდილი შავკოპლებიანი კაბის კალთები. კიდე რამდენი რამ ხდება ჩვენი მხედველობის შესაძლებლობის სფერში. ყოველი წამი, დროის ყოველი მონაკვეთი დატვირთულია სასწაულებით, რომელსაც, თითქოს, უკვე მივეჩვიეთ. თუნდაც, ჩემივე სახლის აივანი რომ მისჩერებია კავკასიონის იშვიათი სილამაზის ქედს; ყანების და სათიბების უამრავ სწორკუთხედს, ნახატს რომ მიაგავს; ვენახების თვალუნვდენელ რიგებს, ჰორიზონტთან მირბენილიც რომ არ მთავრდება. მის გადაღმა ყველაფერი ეს მეორდება, მეორდება და მთელი დედამინის სანახაობა ჩემს წინაა გადაშლილი, – გონების თვალისთვის ხომ არაფერია მიუნვდომელი.

ადამიანის აზროვნებას და მარჯვე ხელს შეუქმნია მსოფლიოს შვიდი საოცრება. კოსმოსის ათვისება თუნდაც იმ დონეზე, რასაც მეცნიერებამ მიაღწია, გასაოცარია, – ფეხი დააბიჯა ჩვენი თანამგზავრის არასტუმართმოყვარე, ფერფლით მოფენილ ზედაპირს; ხალხური „ჩაკრულო“ კი იმოგზაურებს კოსმოსური მტვრის ლაბირინთებში, – ცდომილების

და მათ ურიცხვ ნამსხვრევთა ნაკადში...

მე დავიბადე, – კიდე ერთი შვილი შეიძინა დედაპლანეტამ...

თვითონ როგორ მოველინა ციურ სამყაროს?! ისიც, ხომ რაღაც ძალამ წარმოშვა: ჩვენს ვარსკვლავს – მზეს სივრცის ნიაღიდან სხვა ვარსკვლავი უახლოვდება. იმდენად დიდია დაუპატიჟებელი სტუმრის ძალა, მზის ზედაპირზე მგორავ ცეცხლის ვეება ტალღას გადმოტყორცნის თავისკენ, – მოქცევის ტალღა სწყდება მშობლიურ ზედაპირს, თუმც, საბოლოოდ შეჯახება არ ხდება. მომხდური, კვლავ, განაგრძობს თავის გზას, – თანდათან შორდება. მონყვეტილი ტალღა სრულიად მარტო რჩება დაუცველი. სივრცეში დაეკიდა. იწყებს უზარმაზარ წვეთებად გამკვრივებას. ერთ-ერთი მათგანი მომავალი ჩვენი ცდომილია – დედამინა. პირველ ხანებში გახურებული აირის მასაა, მარამ ცივდება იმდენად, რომ ზემოდან მკვრივი ქერქი წარმოქმნება... სწორედ, ამ გოლიათი, გავარვარებული ვარსკვლავების შვილია ჩვენი პლანეტა...

წარმოუდგენლად დიდი დრო გავიდა, სიბერე შეეპარა, – ტემპერატურა დაეცა, მძლავრმა გამოსხივებამ ღონე დაკარგა. ზუსტად მაშინ ჩაისახა სიცოცხლე მის სხეულში. ხესაც ხომ ღრმა ასაკში უჩნდება ჭიალუა და სოკო, თუმცა, ეს ვერსია, არ ვიცით ნამდვილია თუ არა. იქნებ შედარებით ახალგაზრდა ასაკშიც არსებობდა მასზე სიცოცხლის ნიშანწყალი?! მაგრამ თვით ჩვენივე თავი ხომ ჩვენთვისვე საიდუმლოებას წარმოადგენს, – იდუმალებითაა მოცული ჩემი მოვლენა სამყაროში, სადაც ადამიანი უუნაროა მისი უსასრულობის წარმოდგენის მომენტში...

მივდევი ფიქრის ჯაჭვს, აი, ჩანყვეტილი რგოლიც, – ამდენ ენერჯიას გასცემს მზე, სამაგიეროს არსაიდან ღებულობს, წონა აკლდება, ძალა უსუსტდება პლანეტების მიმართ. ცდომილები, ჩვენი დედამინის ჩათვლით, აღარ ემორჩილება, – უნდათ თუ არ უნდათ, ირჩევენ გზას, რომელსაც დაბადებიდან სიკვდილამდე მიჰყავს, ყინულოვან სივრცეში განაგრძობენ საფლავამდე მოძრაობას...

წყნარი, თბილი საღამოა. წვიმამ ახლახანს გადაიღო, ჰაერში ნესტის სუნი შეიგრძნობა. ერთმანეთის მიყოლებით ინთება ვარსკვლავები. ცისფერ ტონს, თანდათან, შეუმჩნეველად ღამის წყვდიადი ცვლის. ღრუბლის მცირე ქულები გაბნეულა აქა-იქ, ნაფლეთებში წვრილ-წვრილი მნათობები კიაფობს... მარტო ვარ, სიჩუმეს ვუგდებ ყურს. წლების მოძალებულმა ნაკადმა მოწყალეება გაიღო, – უკუიქცა, თან გამიყოლია იმ დროში, როდესაც ჩემი სიცოცხლე საწყისს უახლოვდება.

მე დავიბადე, გონება, ეს-ეს არის ინყებს ჩამოყალიბებას, ღრუბელივით ისუტავს და აცნობიერებს ახალ ინფორმაციას, უცხო საცნობად ხდის. სანუკვარი დროის აურა ნაღველნარევ სიხარულად შემომეტმასნა.

დავიბადე სახლში, საიდანაც მოჩანს კავკასიონის ქედი მთელი თავისი სიდიადით. მის ფერხით ალაზნის ფოთლოვან ქალას მდინარიდან მონაბერი ნიავი ესათუთება. ცელქობს, აყოლიებას ცდილობს, – არ აწყენინებენ, გააშრიალ-გამოაშრიალებენ ფოთლებს ხეები, მცირე ხნით დადუმდებიან. ბალახზე ტალღად გადაგორდება. მოუსვენრობს, გზას აგრძელებს. აფორიაქებს ყველა შემხვედრს, კვლავ, თავიდან ინყებს. არასოდეს ეკარება ძილი, მაშინაც კი, როცა მდინარე ტალღებს ზედაპირზე გაიკრავს და ერთ პირს ჩათვლემს. აფორიაქებს ბურანში ჩაფლულ ქალას, – წვრილ-წვრილ ტოტებს შეარხევს, ქორორს აუნუნავს. მთელ ღამეს ხეტიალში ატარებს მდინარიდან ქალისკენ, ქალიდან მდინარისკენ...

ის დროა, ძველი. აგერ, მამაჩემი დაღლილი გამოდის ვენახიდან სახლის დასავლეთით რომ გააშენა. მხოლოდ წუთით შეისვენებს, – მის ხელში საქმეს რა გამოლევს... ჩემი ინტერესის სფერო სრულიად განსხვავებულია ირგვლივ მყოფი უფროსების საქმიანობასთან მიმართებაში. ნაკვეთის ბოლოში, მთელ სიგრძეზე ჩასდევს ბოსტნის ვინრო ზოლი. ღობის კარის მიღმა ინყება ხორბლის ყანა. პატარა, მოგრძო გორაკი წვრილიანით და ბუჩქნართაა დაფარული. მინდვრის დასასრულს ტყე ჩასდევს მცირე ფერდას. ძალზე მახალისებს ჩვენი საკარმიდამოს შემოგარენი: პურის დაუთავთავებელ ყანაში სირბილი, დამალობანა ტოლებთან; ყვავილი, მასზე შესკუპებულ პეპელას სუსტი ღეროს რხევით რომ აქანებს. მივეპარები, ის-ის არის თითის წვერები უნდა შევახო, ბოლო წამს აფარფატდება და სხვა ლამაზმანისკენ გასწევს, – კვლავ მელოდება; გულს მიხეთქავს ცერის სიმსხო მწვანე კალია, თითქოს მუხლებში გადამტვრეულ ფეხებზე მთვრალივით ირწევა.. თუ მოგახტა დაკბილულ ფეხებს ველარ გააშვებინებ, ისიც თუ გაბედვ და მოცილება სცადე...

ტყე ხომ საოცრებათა მთელი სამყაროა, – ვინ არ ცხოვრობს, რა არ ხდება: მელაკუდას, ამ მსუნავს, სოროდან ამოუყვია შავი ცხვირი, – დიდი ხანია უთვალთვალებს თავუნას, მეზობლად რომ დაიდო ბინა. ეშმაკობაში აშკარად ჯაბნის მელიას, – მხოლოდ ერთი კარი როდი აქვს მის საცხოვრებელს; აგერ, კუ მობობლავს, ძლივს ერევა ბაკანს. საშიშროებას იგრძნობს თუ არა, შეიკეტება ციხესიმაგრეში.

დროდადრო თავს გამოყოფს, შავ, მძივისებურ თვალებს მოავლებს, სადამდეც მზერა მიუნვდება. გზას ფრთხილად აგრძელებს, ახალი საფრთხის მომლოდინე; ურიცხვია ლოკოკინების ნიჭარები – ფეხს ვერ აუქცევ. ზოგი ისეთი მინიატურულია, საკვირველია მასში სიცოცხლის არსებობა; ტურების ღამეული კვილი გვამცნობს, ტყის სხვა ბინადრებთან რომ იყოფენ საცხოვრებელს და სარჩო-საბადებელს; თვლა არ აქვს ფრინველთა ბუდეებს, გაზაფხულით დამალულებს, შემოდგომა რომ გამოიტანს ხოლმე სააშკარაოზე... ახლა ყვავილებს არ იკითხავთ?! ენძელა, ყოჩივარდა, ცისფერი ნუშკიას საყურე, ციცქნა ყურძნის მტევანს რომ ჩამოჰგავს, ფურისულა... ვინმე ხომ არ გამომჩა და უნებურად ვაწყენინე...

ალბათ, მეტყვეობ რა ქადაგად დაეცი, თხრობის თემას ხომ არ გადავუხვიე?! არა, არა და არა, მაშინ ჩემთვის ციური სამყარო ისეთი პატარა იყო, დედამინა კი ისეთი გრანდიოზული... ინტერესი შეცნობისა ჩამოუვარდებოდა კი არა მეტიც იყო ვარსკვლავიერი ცის შეცნობის ახლანდელ სწრაფვაზე...

მზე მარმაშის შალითაშია გახვეული, – ნისლით დაბინდულა. თითქოს სურნელსაც შევიგრძნობ. მეჩვენება, ეს ნისლი ნორჩი ბალახის, ყვავილების ფოთლების სუნთქვისგან, ნახნავებიდან და იქიდან ამოზრდილი სიმწვანისგანაა გაჩენილი. მცირე წვიმაც გამოერევა. შემოგარენს იღუმალების საფარველი წამოუსხამს, თვლემს. ბევრისგან განსხვავებით მიყვარს ეს ამინდი, თუმცა, მაინც მომლოდინე ვარ მზის... დედამინა კიდევ ერთ ბრუნს შეასრულებს აღმოსავლეთით, მზე დასავლეთისკენ გადაგორდება, პატარა გორაკს მიეფარება. მისი სხივებით წითლად განათებული ვინრო, თხელი ზოლები ღრუბლებისა დასალიერთან რომ მოუყრიათ თავი, მალე გაუჩინარდება. გრძელი ჩრდილები ჩამუქდა, ბოლოს, სრულიად მიილია. სწრაფად იცვლება სივრცის ფერი. ბინდდება. მთელი დღის ნალოდინარმა ღამემ შავი მოსასხამის კალთები ფართოდ გაშალა მის წილ დედამინაზე. ცა დაბნელდა და წყვილიადაი მოფინა, თუმცა, ვერაფერი მოუხერხა ვარსკვლავებს, პირიქით, მინაზებულმა ცისფერმა სიმკვეთრე შეიძინა, მზერა გამჭოლი გაუხდათ.

შევეყურებ ცას და ვცდილობ, დავინახო, რალა ვარსკვლავებს მიღმა? ცა. ცის მიღმა? ისევ ცა, ისევ მოკაშკაშე წერტილები. ცაზე ვერ დატყულან, დასალიერის ჰორიზონტთან ჩასახლებულან... ზოგი ნანვიმარზე გაჩენილ, უკვე დაწმენდილ გუბურაში ჩაძირულა. ფსკერი, ვიცი, რამდენიმე სანტიმეტრზეა, არადა უძირო მეჩვენება, – სიღრმეში ირეკლებიან,

კიაფობენ. საკმარისია, ამოხაპო წყალი, სათითაოდ ამოკრიფო პეშვში „ძვირფასი ქვები“. აბრიალებულ ნაკვერჩხლებსაც ჰგვანან, წყალი რომ ვერ მორევია მათ სიკაშკაშეს. გუბიდან გამოპარულ მცირე ნაკადს მიყვება რამდენიმე. ნაკადი, ბოლოს და ბოლოს კარგავს კალაპოტს და მასთან ერთად ნამსხვრევებად იფანტებიან სველ, ალაპლაპებულ ლეროებზე. რამდენი ასეთი გუბურაა. მათ ზედაპირზე შეჭედილი ცის დაფლეთილი რუკა დაცურავს.

ისეთი გადავსებულია ცა, როგორც იტყვიან, ერთი ვარსკვლავიც არ აკლია. მათ შეხედვაზე უცხო გრძნობა ამიტანს, თითქოს შიშს ჰგავს, თითქოს ინტერესს, ზოგი, ალბათ, მკვდარია, ზოგი ახლა იბადება. ზოგზე შეიძლება სიცოცხლე იყოს რალაც ფორმით. იქნებ ადამიანებიც ცხოვრობენ?! ადვილი შესაძლებელია, – მზეებს ხომ თავიანთი პლანეტები ახლავს, თვითონვე რომ წარმოშვეს.

ციმციმებენ, თვალებს აფახულებენ. ყველა ერთი ფერის როდია, როგორც გვეჩვენება ერთი შეხედვით. მეტი მონდომებით თუ დავაკვირდებით, შევიცნობთ ცისფერს, თეთრს, ყვითელს, ნარინჯისფერს, წითელს, რა ხდება?! თითქოს ყველა ერთმანეთს ჰგავს. თურმე, ფერს განაპირობებს მათივე ზედაპირის ტემპერატურა. მოცისფროები ყველაზე ცხელია, – ათეულ ათასობით გრადუსს ასხივებს. წითლები შედარებით გრილია – სამიათას გრადუსამდე. თეთრები და ყვითლები მათ შორისაა...

იმდენია, ამ აბდაუბდაში, ასამდე დათვლაც გაუჭირდება მას, ვინც ფიქრობს, რომ ისინი მხოლოდ იმისთვისაა შექმნილი, ცხოვრება უფრო მიმზიდველი და ლამაზი გახადოს. საკმარისია იცოდე, თითოეული მათგანი ნაწილია ვარსკვლავთა რომელიმე გროვის, – თანავარსკვლავედის, მაშინ ყველაფერი დალაგდება. საკმაოდ მკაცრი კანონი ჩანს მათ განლაგებაში. ცის კამარა შეიძლება შევადაროთ ნახატებიან წიგნს, დედამინა თავისი ლერძის გარშემო ბრუნვისას რომ ფერცლავს. თითოეული გვერდი ხომ უძველესი მითოლოგიის დასურათებაა... როგორ ვცდილობ სახელწოდების მინამსგავსიც კი შევნიშნო თანავარსკვლავედებისა, მაგრამ უძღური ვარ, – რალაც უცნაური ფანტაზია ჰქონდათ ჩვენს წინაპრებს. გაცილებით მეტმა რიცხვმა სახელწოდებებისა ბერძნული ლეგენდების საზღაპრო გამირების სახელები მიიღო.

თენდება, საძილედ ემზადებიან ვარსკვლავები. თანავარსკვლავედებმა დაკარგეს მოხაზულობა, მხოლოდ, ცისკრის ვარსკვლავი ანთია მთელი ძალით, არ ნებდება. ბოლოს რულმორეულმა ჩასთვლიმა და ღრმა ძილს მისცა თავი. ატმოსფეროში მზის სხივე-

ბი შემოიჭრა, დედამინა ცისფერ საბურველში გაეხვია... ნახევრად ღია ფანჯრიდან ბლანტი, ფანგბადით გაჯერებული ჰაერი, თითქოს, გადმოიღვარა. უცებ, დიდი ნაცრისფერფრთიანი ბუზი საშინელი ზუზუნით გამეტებით მიანყდა მინას, ისევ მიჩუმდა და უხმაუროდ მოყვა ცოცვას. ვერ იგნებს, წვალობს, ვერ მოუსაზრებია სხვა ადგილზე მოძებნოს გზა თავისუფლებას რომ აზიარებს. შევეყურებ, თავი მის ადგილას წარმოვიდგინე, ალბათ, მეც მსგავსად მოვიქცეოდი, მაგრამ მე ცოცხალ ორგანიზმთა განვითარების უმაღლეს წერტილზე ყოფნა მიბოძა ბუნებამ, – მომცა აზროვნების უნარი. ეს ფანჯარაც ხომ ადამიანის ხელმა შექმნა, საპყრობილედ რომ იქცა საცოდავი ბუზითვის. ხელით ვუბიძგე, ზუზუნი ნელ-ნელა მინელდა, შემდეგ, კი, სრულიადაც მიწყდა. მაღლიერებაც არ მიგრძენია მისგან... რის თქმას ვცდილობ ამით? რომ სიცოცხლის ჩვენეული ფორმა რადიკალურადაა განსხვავებული არსებული ყველა ფორმისგან. ჩვენ გონიერი არსებები ვართ, – გარდა რეალურისა, რაც თვალწინ გვაქვს, ვფიქრობთ გონების თვალთ დაწახულზე, – რატომ დგება დღე ან ღამე, რატომ ცივა ან ცხელა?... ბუზს ეს სულაც არ აინტერესებს, მისთვის უმთავრესს სითბო და საკვები წარმოადგენს, რომელსაც, ასევე, შემთხვევით გადააწყდება ხოლმე... თურმე, როგორი მარტივია მისი ცხოვრება. ნურას უკაცრავად, მე რომ არ დავხმარებოდი, შიმშილით დაამთავრებდა სიცოცხლეს ან ობობას ლუკმა გახდებოდა. ჩვენ ვინ დავგეხმარება თუ არა გონიერება, – გარს თავისი ყოფიერებით შემადრწუნებელი კოსმოსი გვაკრავს, სიცოცხლისთვის შეუთავსებელ ელემენტებს რომ შეიცავს.

დაბადებიდან ჩვენი და სამყაროს სიცოცხლე სრულიად საპირისპირო პირობებში მიმდინარეობს, – ვარსკვლავი დაიბადა ფუმფულა და მსუქანი, გაზიდან აირის მდგომარეობაში გადავიდა, აირიდან – მყარში. წონაში დაიკლო, მოცულობაც შეუმცირდა. ცოცხალი არსებები კი მისგან განსხვავებით უმცირესები მოვევლინებით და ვაგრძელებთ ზრდას ფიზიკურად. მართალია, ორივე მხარე ვბერდებით, მაგრამ სხვადასხვა მხრიდან ვუახლოვდებით გარდაქმნას უარყოფისკენ.

ადამიანი გონიერი არსებაა მეთქი, – ერთს რომ შევიგრძნობთ თვალთ, ათ იმდენს, მის უკან. ცაში მნათობებს ვხედავთ. თუმცა, რაც მათ ცხოვრებაში და საცხოვრებელში ხდება, ძალიან ბევრი უხილავია. მაგალითად მეტეორები მცირე პლანეტების, – ასტეროიდების ნამსხვრევებია. ისინი ხშირად გაიფლავებენ ცაზე, მაგრამ როგორ ჩნდებიან?! აი, ერთ-

მანეთს უახლოვდებოდა ორი პლანეტა ასტეროიდი, ერთის ზომა ჩამორჩება მეორეს. დიდის მიზიდულობის ძალა ბევრად მეტია. ისინი ეჯახებიან ერთმანეთს. აფეთქების ტალღა ნამსხვრევებად აქცევს ორივეს, – სივრცეს სხვადასხვა ზომის, სხვადასხვა ფერის ათასობით ვარსკვლავი კვეთს, ანათებს. გიგანტური მაშხალიდან ამოტყორცნილ ცეცხლს ჰგავს. ფერების კომბინაცია: ყვითელი, ნარინჯისფერი, წითელი, მწვანე. საშინელი, უზარმაზარი ბურთი ნამსხვრევებად იქცა, ირგვლივ მიმოიფანტა. ზოგი მათგანის განივკვეთი ერთ კილომეტრზე ნაკლებია, არის უფრო დიდი, ზოგი – მცირე. ისეთი პატარებიცაა, ლოდებს ჰგავს ან ქვებს, რომლებიც საპლანეტაშორისო სივრცეში ირევა, კვლავ ეჯახება ერთმანეთს, წვრილმანდება: ერთს ფოლადისფერი მიუღია, სხვა შიშინებს და ორთქლის ფენა ღრუბელივით აკრავს. მოკლედ, ამ ყველაფერს, თითქოს, რეალურად ვხედავ და შეძრწუნებული ვუცქერ საშინელი სილამაზის გამოვლინებას, სანამ ფიერვერკი სრულად ჩაქრება...

მთვარემ სხივები გამობლანდა ფანჯარაში. აღარ მეძინება, მოხერხებულად მოვეწყე, – ხელები თავქვემ ამოვიდე, მშვიდად დაველოდე გადაკარგულ ძილს. უცნაური შედარებაა, მაგრამ ვაფასებ ჩემს მიხვედრილობის უნარს, – როგორ გავს ძილი და ბუმერანგი ერთმანეთს, – გადაიკარგებიან, თუმცა არასოდეს გლალატობენ, უკანვე გიბრუნდებიან... უდროოდ დროს, შუალამისას გამოჩენილ სტუმარს ვუმასპინძლებ. დიდხანს არ უყვარს დარჩენა, – იცოცხლე, საქმე უხვად აქვს. ელამ თვალს არ მაცილებს. ხანდახან ღრუბლის თხელი ფენა გადაუვლის, მგონია, თვითონ მიცურავს, ბოლოს და ბოლოს, მიიმალება ოთახის სქელი კედლის მიღმა. გადანკრიალდება ირგვლივ, ვხედავ ისევ იქ დგას, დაუფარავი ცნობის-მოყვარეობით იცქირება ოთახში, რომლის სიღრმე ღამის ბნელიდან ამოუტაცია გაცრეცილი შუქით. როგორც იქნა დაადგა საშველი, სინათლემ ჭერისკენ გადაინაცვლა, ბოლოს, სულ მიინავლა... ყველას საიდუმლო იცის, ყველას სარკმელში შეუხედავს, რა არ უნახავს, რას არ გადასწყდომია... კიდევ კარგი, საუბარიც არ შეუძლია, თორემ ნახეთ, რა აურზაური ატყდებოდა. „სხვის სახლში რომ შეხვალ ბრმა და ყრუ უნდა იყო“ – მან თუ იცის ეს დიდებული ანდაზა, ჩვენ რაღა მოგვივიდა, განა თვითონ არ შევქმენით სიტყვათა ეს წყობა, მშვიდად რომ გვეცხოვრა?!..

მხოლოდ მზე და დედამინა მოუქცევია თვალთახედვის არეში, – ზურგს კოსმოსის ბნელი რიდე უფარავს, უკან რა ხდება, ერთხელაც არ დაინტერესებულა. იქნებ, შიშია მისი

უცნაური ქცევის მიზეზი, – შიში სამყაროსი, თუმცა, თვითონაც ხომ მისი ნაწილია, წევრია ჩვენი დიდებული მზის „ოჯახის“. მკაცრია, მაგრამ უძლური, მიზიდულობის სუსტი უნარის გამო ვერ მოახერხა შენარჩუნება ატმოსფეროსი, რაც გარანტია იქნებოდა მასზე სიცოცხლისთვის საჭირო პირობების არსებობისთვის. ჩვენ, დედამინელები, რადიკალურად განვსხვავდებით მისგან, – საოცარ დაინტერესებას ვავლენთ ჩვენი „ოჯახის“ წევრებთან გვეკონდეს კონტაქტი, შესაძლებლობის ზღვარს რომ, რა თქმა უნდა, ვერ გასცდება, – სტუმრის ამპლუაში ორივე მხარე იგნორირებულია. შევიხედოთ მზის სიტემის „სამზარეულოში“. რა ხდება, როგორი ცხოვრებით ცხოვრობენ, რაში ხარჯავენ მათთვის მინიჭებულ სასიცოცხლო დროს...

მას ყველაზე მეტად შეყვარებია დიდებული მნათობი. მცირედ თუ მოსცილდება, ცუქი ბავშვივით შემოურბენს ირგვლივ. უსაშველო სიცხე და სიცივე ბოზოქრობს მის ზედაპირზე. გავარვარებული დღის მხარე კონტრასტშია ღამის ყინვიან მხარესთან. საკმაოდ უხეში ქვიანი ზედაპირი, ოღროჩოლო, მოყავისფერო ქანებითაა მოფენილი. მერკური უზარმაზარი უდაბნოა, რა თქმა უნდა ატმოსფეროსა და სიცოცხლის გარეშე. ცაზე მისი დანახვა არც ისე ადვილია. ისე ახლოსაა მზის დისკოსთან, თითქმის, მასთან ერთად ჩაესვენება, მიჰყვება უხილავი სამყაროს წიაღში.

დიდი დრო აღარ დარჩა გათენებამდე. მთებს გადაღმა მიყუყუილი დილა მზეს ელოდება სინათლე და სითბო რომ შეიმატოს, ძალღონემოცემულმა ღამის უკანასკნელ გაბრძოლებას, კიდევ ერთხელ, უპასუხოს გამარჯვებით. რუხ ცას სულ მცირედ შეეპარა რიბირაბო. მკრთალია წვრილ-წვრილი მნათობები, ძლივსლა ბჟუტავს. ვემშვიდობები, კიდევ ერთხელ მოვავლე თვალი. აი, ისიც, – კაშკაშა ვარსკვლავი მცირე დისკოს უფრო მიემსგავსება, – ველოდი. ამ ადგილას მხედება, ყოველთვის... თითქმის გათენდა, რიყრაყის სიგრილე მომეტმასნა, ის კი ვითომც არაფერი, წარბსაც არ შეიხრის. აისის ნათელ ფონზე „ცისკრის ვარსკვლავი“ წინანდებურად ბრწყინავს...

ღამემ პირქუში ჩრდილები მსტოვრებად გამოგზავნა, ჯერ კიდევ ნათელ ცაზე „მწუხრის ვარსკვლავი“ აენთო. ქრება დაისი, დაბნელდა. იგი უფრო კაშკაშა ხდება, – მკვეთრად გამოირჩევა დანარჩენებისგან. იმდენად ძლიერია სიკაშკაშე მზესთან ახლოს რომ არ იყოს, გაგვიჭირდებოდა თვალი გაგვესწორებინა, თუკი მზის სიკაშკაშე მის შუქს ჩრდილავს, გაცილებით მეტად დაჩრდილავს დანარჩენ ვარსკვლავებს, ამიტომ დაღამებისას, ვენერა პირველი ვარსკვლავია, დასავლეთის დაბინ-

დულ ცაზე რომ აინთება. ხან როგორც განსაკუთრებული კამკამა „ცისკრის ვარსკვლავი“ (ხარიპარია) ისე მოჩანს. იგი ამ დროს უკანასკნელია, დღის სინათლეზე ქრება. ხანდახან იმდენად კაშკაშაა, მზის ძლიერ შუქსაც კი მისი სავსებით დაჩრდილვა არ შეუძლია და დღის სრულ სინათლეზეც შეუიარაღებელი თვალით ჩანს. იგი ნათურაა გათენებისას და ბინდისას რომ ანთია. სულ ორიოდ საათი გაივლის მისი გამოჩენიდან, სწყინდება უთავბოლო ხეტიალი დღისით, ღამით. შუალამისას არასოდეს ჩნდება. კაშკაშა მნათობია, ამიტომ დღისითაც შეიძლება შევნიშნოთ თეთრი წერტილის სახით. უხსოვარ დროში ადამიანებს ორი სხვადასხვა ეგონათ, – ერთი ცისკრის, ერთი – მწუხრის. არა, ეს ერთი და იგივე მნათობია, – ვენერა. შთაგონების წყაროა პოეტ-პროზაიკოსებისთვის, მხატვრებისთვის. არ მეგულება, თუნდაც ერთი იმათგანი, ვისაც კალმის და ფუნჯის ჭერა ძალუძს, მისთვის არ შეექმნა ლექსი, მოთხრობა, არ გადაეტანა ტილოზე.

სულაც არ ჰგავს შორიდან დანახულს, ულამაზესს და ალერსიანს. ნახშირორჟანგის ღრუბლის სქელი ფენა საშუალებას არ იძლევა სრულად ვეზიაროთ მის ფიზიკურ სამყაროს. ზედაპირი ძალიან ცხელი აქვს, – ტემპერატურა სამას გრადუსს აღწევს. ჩანს, იქაც ისეთი უდაბნოა, როგორც მერკურიზე. თუმცა, ამას რა მნიშვნელობა აქვს, იგი ხომ იმისთვისაა შექმნილი პირქუშ ციურ სამყაროში უკუაქციოს ბნელი და შთაგვაგონოს, რომ ღირს, თუნდაც მცირე ხნით მოვლენა ქვეყნიერებაზე. ისიც ხომ ჩვენსავით მოკვდავია. მისი სიცოცხლე წამია, ალბათ კოსმოსის უსასრულობაში. ვეთაყვანებით, – ყოველი დილა, ყოველი საღამო რა იქნებოდა მის გარეშე?!..

ის რომაელებმა ომის ღმერთის სახელით დააჯილდოეს, – წილად ხვდა პატივი მისივე წითელი ფერის გამო, ცეცხლს რომ მიაგავს. ამ პლანეტის ღერძის მდებარეობა ისეთივეა, როგორც დედამიწის. ეს დახრა განაპირობებს წელიწადის დროთა ცვლას. მარსზეც არის ხოლმე გაზაფხული, ზაფხული, შემოდგომა და ზამთარი. პოლუსიც ორი აქვს ჩრდილოეთი და სამხრთი. როცა ერთგან ზაფხულია, მეორეზე ზამთარია. სიცივის პოლუსზე ჩანს თეთრი საფარველი, მაგრამ აი, დგება ზაფხული, სითერთე ვინროვდება, თითქოს, დნება, შემდეგ ისევ იზრდება. შეიძლება ეს თოვლი სულაც არ იყოს არამედ გაზი, რომელიც წარმოქმნილია ნახშირორჟანგის და აზოტის ნარევისგან. ორი ნამცეცა „მთვარე“ უწევს მეგზურობას დაუსრულებელ გზაზე, ფობოსი და დეიმოსი, – „შიში“ და „სამინელება“. ამ, ციციქნა თანამგზავრების განიკვეთი თექვსმეტი და რვა კი-

ლომეტრია.

მრავალი მითქმა-მოთქმა დადიოდა მარსზე მცხოვრებ გონიერ არსებებზე, თუმცა, ეს პლანეტა უკიდურესად განსხვავდება ცხოვრების ნირით დედამიწისგან, შეუძლებელია მსგავსი ცდომილის არსებობა. ცას ავხედე, კაშკაშებს. წითლად ციმციმი კი ამოტყორცნილ ცეცხლის ენებს მიუგავს...

გონებას ძალას ვატან, – ვცდილობ წარმოვიდგინო რამხელაა ჩვენი დედამიწა, არ გამომდის. უკვე სულ ერთი ხდება გამოსაცნობად, რა მოცულობა შეიძლება ჰქონდეს მასზე მოზრდილ პლანეტებს. მიწაზე ვდგავარ, წარმოდგენით ვცდილობ ყველაზე დიდი ბურთი მოვათავსო ხილულ ზედაპირზე, – არა და არა, მხოლოდ მე კი არა, არცერთ მოკვდავს არ ძალუძს. მე, რომელსაც ტელესკოპში ჩახედვაც კი თავზარს მცემს, ვემორჩილები ტვინის კარნახს თავი დავანებო ამაზე ფიქრსაც კი. ჩვენს პლანეტას და მასზე გაცილებით დიდებს ყველა მათგანს ერთ ზომაში ხედავს გონება.

იუპიტერის დიამეტრი თორმეტჯერ დიდია დედამიწისაზე. მასში ჩვენი პლანეტის მოცულობის ათასოთხასი სხეული ჩაეტევა და კიდევ დარჩება თავისუფალი ადგილი, თუმცა იგი მხოლოდ ერთი პანანინა წერტილია ციურ სამყაროში, რომლის წარმოდგენით ზომაზე ფიქრიც შეუძლებელია.

სუსტი ნიავი ელამუნება ფოთლებს, წვრილი ტოტები მშვიდად ირწევა. ალერსით უწენავს ბალახს ქოჩორს, ისეთი ნაზია, როგორც პეპელას შეხება ყვავილთან, მცირედ რომ შეარხევს ნაზ ღეროს, უნანავებს და ნექტრით გაბრუნებული, სამკაულივით შემორჩება გვირგვინზე. დიდხანს არ გრძელდება იდილია, – უცებ, ბრაზი წამოუვლის, მხეცი იღვიძებს მასში. ხმელი რაც მოხვდა „ხელთ“ აიტაცა და ყურისთვის უსიამო შრიალით მიფანტ-მოფანტა. ხეები ძლიერად შეარყია, ტოტები ერთმანეთში გახლართა. მხოლოდ დამტვრევით როდი დაკმაყოფილდა, ძირიანად მოგლიჯა. მლოცველს დაამსგავსა ფესვები ხელებივით რომ აღუპყრია და უფალს მშვიდობას შელალადებს. ეზოს მჭიდროდ მიხურული რკინის კარი ჭრიალით გაალო, გამეტებით მიახეთქა ქვის კედელს. ურდული ჟღრიალით დაენარცხა ძირს და კიდევ მდგარი მეორე მხარეს გადაატრიალა. ეს როდი იკმარა, მძლავრი ფრთები, კიდევ უფრო გაშალა, ბოროტებით შეპყრობილმა მორიგი მავნებლობის ჩასადენად გაიქროლა. დენის ბოძები მოტეხა, სადენები მიგლიჯ-მოგლიჯა, გახლართ-გამოხლართა. მავთულებიდან ავარდნილმა ფეიერვერკმა დღის სინათლე დაჩრდილა. შესაზარი განმუხტვა უცებვე შეწყდა, – ელექტრობა გაითიშა. მცირე კოცონი

არ მოასვენა, ხანძრად აქცია, მიუსია სახლებს, ტყე ააბრიალა... თანდათან მიწყნარდა, სული ეხუთება. ბოლოს, ისეთმა უღონობამ შეიპყრო, მთელი დღის შრომით დაღლილ გლეს რომ მოეძალება და სულს ძლივს მიიტანს შინამდე...

იგი პლანეტაა, რომელიც ისე აღმოაჩინეს ცისთვის არცკი შეუხედავთ, – მხოლოდ გამოთვლები და არა რეგულარული დაკვირვება. ჩვენი დედამიწის ეს უძლიერესი ქარიშხალი ერთი უბრალო ნიავია მასთან. მზის სისტემაში ყველაზე ძლიერი გრიგალი ქრის, – ნეპტუნი ქარების პლანეტაა. შორეულ, უზარმაზარ მასას მუქ-ლურჯი ფერი დაჰკრავს, რომელსაც მეთანი აძლევს. იგი მცირე რაოდენობითაა. ძირითად გაზს წყალბადი და ჰელიუმი წარმოადგენს. ზედაპირი არამყარია. მის ირგვლივაც შეიმჩნევა რგოლების ვიწრო ზოლი, რომელიც სიდიდით და სილამაზით სატურნის რგოლებთან ახლოსაც ვერ მოვა. მათი შემადგენლობა, ძირითადად, მტვერია. თოთხმეტი თანამგზავრი ახლავს. უდიდესი „მთვარე“ დედემიწის მთვარის ტოლია, ტრიტონის სახელს ატარებს. ადრე ცალკე პლანეტა ყოფილა, რომელიც ნეპტუნმა თავისი გრავიტაციით ჩაიჭირა. გამეფებულ სიცივეში ამიაკი არ შეიმჩნევა, რადგან მას არ ძალუძს გაზოვან მდგომარეობაში დარჩენა, – იყინება და ილექება თეთრი, თოვლისმაგვარი ნივთიერების სახით.

წყალქვეშა სამყაროს მეფე წყალს ზემოთ წელამდე ამოზიდულა. განრისხებულია, სამკაპი მოუმარჯვებია და გამეტებით აქნევს, – ზღვაზე შტორმი ბობოქრობს. მძვინვარე, ქაფმომდგარი, მალალი ტალღები ნაპირისკენ მოიჩქარის, თითქოს, დედამიწა უნდა შთანთქმას და ფერხთით მოაქციოს მისი უდიდებულესობა მეფისა. არც ციურ სამყაროში მბრძანებლობაა მისთვის უცხო ხილი, – ლურჯი, ოკეანისფერი ვიზუალით პლანეტა ნეპტუნი, მგონი, თავისი სამბრძანებლოს ნაწილად უცვნიდა და ნებისთვის დაუმორჩილებია, – თითქოს, იქაც მიუწვდება ხელი გამოიწვიოს საშინელი, ქაოსური ქარიშხალი... შორიდან დანახული მშვიდი გარეგნობის მიღმა ნეპტუნი მალავს მღელვარე,

მხატვარი სოფიო ქელიძე

რე, მძვინვარე სულს. აზოტ-მეთანის ატმოსფერო ყინულის ამ ბნელ გიგანტს თვალისთვის ნაზს და საამოს ხდის...

პლუტოს „სახლიდან“ ცხვირი მოუჩანს. თვლებმს. ხანდახან ცალ, ლიბრგადაკრულ თვალს გაახელს, – ძვალს უთვათვალეებს, ეტყობა, სადილად ინახავს. ძალიან შია, მაგრამ ვერ ელევა სიამოვნებას, ნუგბარის ცქერისას რომ განიცდის. ლამაზი სახელი შეურქმევიათ...

ათასცხრაას ექვს წელს მდიდარმა ბოსტონელმა პერსილვან მოუელმა დააარსა ობსერვატორია მის აღმოსაჩენად, სახელის დარქმევის უფლებაც ჰქონდა მინიჭებული. შეთავაზება მრავალი იყო. ერთ-ერთი მათგანი თერთმეტი წლის ოქსფორდის სკოლის მოსწავლემ წამოაყენა, – წყლისა და ზღვის სამეფოს ღმერთის სახელი – პლუტონი. ერთხმად მიიღეს, მით უმეტეს იმ ფაქტთან დაკავშირებით, რომ პირველი ორი ასო პერსილვან ლოუელის ინიციალებია, – პ. და ლ. ეს იყო პლანეტა პლუტონი. სწორედ მისი აღმოჩენით

შთაგონებულმა უოლტ დისნეიმ მიკი მაუსის კომპანიონ ძაღლს პლუტო დაარქვა, ახლად შექმნილ ქიმიურ ელემენტს კი, პლუტონიუმად მოიხსენიებდნენ...

ძირითადი მასალა აგებულებისა კლდოვანი და გაყინული გაზია. ზედაპირის ზოგიერთი მონაკვეთი კაშკაშაა, ზოგჯერ მუქია. კაშკაშა ადგილები, დიდი ალბათობით, გაყინული აირი, აზოტია. გულის ფორმის რეგიონში გიგანტური ყინულის მოზრდილი გული შეინიშნება, სუფთაა, ქათქათა, ერთი კრატერიც არ მოჩანს...

საოცარია, თვითონ მცირე ზომის სხეულს ხუთი ბუნებრივი თანამგზავრი, – ხუთი მთვარე ახლავს: ქარონი, ნიქსი, ჰიდრა, ცერბერი და სტიქსი. მათ შორის სიდიდით ქარონი გამოირჩევა, ის ზედმეტად ახლოს ორბიტირებს პლუტონთან. არც იგრძნობა თუ თანამგზავრია, რადგან ერთმანეთთან გრავიტაციულად არიან ჩაკეტილი, თუ ვდგავართ ქარონზე, პლუტოს დავინახავთ ერთი მხრიდან და პირიქით. ისინი ღერძებზე არ ბრუნავენ, გრავიტაცია უშლით ხელს. ფერით განსხვავებული არიან, პლანეტა უფრო ღია ფერია, თანამგზავრი – მუქი. ეს კი იმაზე მეტყველებს, რომ ერთი წყაროდან არ არიან წარმოშობილი...

მისი დიდება, პლანეტათა რიცხვში ყოფნა რომ ანიჭებდა, სანთელივით ჩაქრა. ჯუჯა პლანეტების ოჯახმა ახალი წევრი შეიმატა. ოვალური ორბიტა, მცირე ზომა, – მთვარეზე პატარაა, დიამეტრი კი მერკურის დიამეტრის ნახევარზე მცირეა, – სხვა უჩვეულო მახასიათებლები განასხვავებს სხვათაგან, მის სიახლოვეს მილიონობით პატარა ყინულოვანი ობიექტები შეინიშნება, – ჯუჯა პლანეტები და სწორედ მათ კატეგორიაში გადავიდა. მოკლედ, მცირე ზომამ, ოვალურმა ორბიტამ, სიახლოვეში კოსმოსური მტვრისგან, უსუფთაობამ გადანივითა მისი ბედი. არ ცნეს სრულფასოვნად. მის აღმოჩენას უდიდესი სიხარულით შეხვდა მსოფლიო, შეიყვარა. თვითონ როდი დარჩა ვალში, – სუფთა გულს გვიჩვენებს, ალბათ, გასაგებია, რის თქმას ცდილობს...

დედამინას თანდათან მწუხრი ეფინება. მალე ისეთი წყვდიადი ჩამონვა, ირგვლივ აღარაფერი ჩანდა, სამაგიეროდ ვარსკვლავებიდან წამოსული სინათლე, თითქოს, ზოლებად ეშვება. შესანიშნავი დროა ფიქრისთვის და მეც სწორედ ის მახსენდება, დიახ, ის ლამაზმანი. მომწვანო ლურჯი ფერი გადაუკრავს, – ეს მეთანია იდუმალი სილამაზის საიდუმლო, ამ შეფერილობას, სწორედ, ის აძლევს. სახელიც რომ განსხვავებული დაურქმევიათ, არა რომაული. ცის ღმერთის და სხვა ღმერთების შემქმნელი ღვთაებისა – ურანი. სიცოცხლის

გზაც, რომელზეც მთელი ცხოვრება აპირებს მოძრაობას, სხვებისას არ ჰგავს. იგი იმ უიშვიათესი პლანეტების სიაშია, საათის ისრის მოძრაობის მიმართულებით რომ ბრუნავენ საკუთარ ორბიტებზე მზის გარშემო. გაზის ამ გიგანტის ძირითადი შედგენილობა წყალბადი და ჰელიუმია. ყველაზე ცივი პლანეტაა სისტემაში. ატმოსფეროს ზედა ფენებში ძლიერი ქარები ქრის, რომლის სიჩქარე წამში ორას ორმოც მეტრს უტოლდება.

ურანის სიღრმეებში არსებულმა უკიდურესმა წნევამ და ტემპერატურამ შეიძლება მეთანის მოლეკულების დაშლა გამოიწვიოს, რის შედეგადაც ნახშირბადის ატომები ალმასის კრისტალებად კონდენსირდება, რომელიც მანტიას დაანვიმს და ძირში, შესაძლებელია, თხევადი ალმასის ოკეანეა, სადაც მყარი „ალმასბერგები“ დაცურავს.

პლანეტის რგოლები უსახური მუქი ფერის მასალისგან შედგება. .

დაე, დავუტოვოთ ცისფერი ლამაზმანი თავის სტიქიას, რომელმაც წარმოშვა და რომელსაც ძლიერ შესისხლხორცებია. ხანგრძლივი ცხოვრების მანძილზე, სანამ მზეს ძალა შეუსუსტდება და სასიცოცხლო ხელს ვეღარ გაუწვდის, ვინ იცის, რა ბედი ეწევა...

ხმაურობენ პლანეტები ვინ ტკბილხმოვნად, ვინ ისეც, შიშის ზარს რომ სცემს ადამიანს. დაე, მელოდიად ჩავუთვალოთ, ყველა ხომ გულიდან წამოსულს მღერის. ერთმანეთს ხელს არ უშლიან, ხმაურით არ აწუხებენ, საკუთარ თავში ტკბებიან, მხოლოდ, – ირგვლივ გამეფებული წყვდიადი ხმას უკან უბრუნებს და ყველა კუთვნილ კოსმოსის ციციქნა ნაწილში განაგრძობს ორბიტაზე უსასრულო გზას, თან მიიყოლებენ იმ, ერთადერთ მელოდიას, აქამდე რომ ღლინებდნენ...

სამყარომ წარმოშვა და თავი იმით იმართლა, მაზიარა მიწიერ ყველა სიკეთეს, სიხარულს, სიყვარულს. მცირედ, მაგრამ მაინც ჩამახედა ციური სამყაროს სიღრმეში, დასაფასებელია მისი ამაგი ჩემდამი...

ბოლოს და ბოლოს, დავამთავრე კამათი საკუთარ მესთან ქვეყნად მოვლენის კუთხით – მე დავიბადე. დიახ, ასეც უნდა ყოფილიყო. მიუხედავად იმ შიშისმომგვრელი იდუმალებისა, ციური სამყაროს წიაღი რომ შეიცავს, ინტერესი არასოდეს გამნელებია მისი შეცნობისა. სიცოცხლე საჩუქარია...

დაბოლოს, იქნებ სადღაც, ბნელი კოსმოსის რომელიღაც მონაკვეთზე ციმციმებს მცირე ნათელი ნერტილი, რომელიც სიცოცხლის დასრულების შემდეგ სამოთხეს აზიარებს ჩვენს სულებს. მანამდე, კი...

– მე დავიბადე!..

ანი ჭავჭავაძე

ანი ჭავჭავაძე

* * *

ერთხელ ისევ ვიტრიალებთ წრეზე და
მიტოვებულ ჩვენს ბედს უფალს მივანდობთ...
ღმერთმა არ ქნას ისევ მწარედ გვეტკინოს...
ღმერთმა არ ქნას ერთმანეთი ვინანოთ.

ისევ მხარში დაიჭრება ბედიც და
აღბათ გულებს ყავარჯნებზე მივაყრდნობთ.
აღბათ ისევ დაგვიშრება ცრემლები,
ღმერთმა არ ქნას ერთმანეთი ვინანოთ.

აღბათ ისევ დაბრუნდება ტკივილიც,
ერთხელ კიდევ გაირკვევა ვინ რას ვგრძნობთ...
ღმერთმა არ ქნას, ისევ მწარედ გვეტკინოს...
ღმერთმა არ ქნას ერთმანეთი ვინანოთ...

* * *

მთებია ძვირფასო ირგვლივ და
შენს ყოფნას, რაღაცა აკლია.
ვიფიქრე, არ მოვინაკლისებ
და ბოლოს ფიქრებმაც ამრია.

არ მინდა მიგიხვდე ზრახვებს და
არ მინდა ჩაგთვალო წარსულში,
ჯიუტად ვუმტკიცებ ჩემს თავსაც
რომ შენ სულ იქნები ამ გულში.

ირგვლივ სულ მთებია, ძვირფასო,
ჩემგან კი რა გასაკვირია.
სულ იქით ექაჩებიან,
თუკი რამ დამიჩივლია.

* * *

მითხარი არ ღირდა არაფრად,
წარსული დავტოვოთ წარსულში.
მითხარი არ გახსოვს ის კოცნა,
პირველად რომ იყო ზაფხულში.

მითხარი, რომ აღარ გიყვარვარ
და შენ ჩემს ტკივილებს ნუ დარდობ.
მითხარი რომ მხედავ არ მოგწონს,
მაშინვე გავექრები უკვალოდ.

მითხარი აღარ ვარ ლამაზი
და რომ სხვა ლამაზი იპოვე.
მითხარი რომ აღარ გიყვარვარ!
სათქმელებს გულში ნუ იტოვებ.

მთვარე კი მიცქერს წრფელი სიცხადით,
მიმზერს და ჩუმად მესაუბრება,
ვერცხლისფერ ბილიკს, შენც გამოჰყვები,
ეს დღეს თუ არა ხვალე მოხდება.

* * *

ფანტასტიური დილა გათენდა,
დედამ ბუშტები ააფრიალა,
ოცდამეხუთე გავლენე წელი.
ოცდამეხუთე წელმა იალა.
რა სიხარულის წლები გავიდა,
ზოგჯერ მანუხებს ძველი იარა,
მადლობელი ვარ შენი, უფალო,
რომ დღემდე ჩემმა ჯიმმა იარა,
რომ სიყვარულმა ჩემი ქვეყნისამ,
გულზე ზღვასავით გადიგრიალა.

წამიდან უსასრულომამდე

მალე გაფრინდება წამი,
თუ არ ააჩქეფებ ფიქრებს,
თუ არ გამოსტაცებ აზრებს,
შავად, დაგუბებულ ღამეს.

მალე დაიცლება ჭიქა,
მთვარე ქვიშის წამებს ითვლის,
ერთი ნაფიქრალის ფასად,
ათას ნაიარევს ვითვლი.

ბოლო აღარ უჩანს ზამთარს,
დიდხანს გაგრძელდება ღამეც,
გალაკტიონი კი ითვლის,
მეფის უკანასკნელ წამებს!

ესპანური იმპრესარიო

(ბარიო, ტორეადორი, რომელიც
ხართან ბრძოლაში დაიღუპა)

მე უარს ვამბობ, სურიალისტურ ფუნჯის მონასმზე,
ეს ცხოვრება ხომ ესპანური იმპრესარია.
ბასრი რქებივით, ალესილი ჩემი კალმები
თეთრი ფურცლისკენ გამმაგებით დღესაც ილტვიან.

ვათავისუფლებ გრძნობებს, როგორც ტორეადორი
ბორკილებისგან იხსნის ხარის პირუთვნელ ზრახვას
და ჩემს ფურცელზე, ერთი სტროფი ნაფიქრის გვერდით
ფერმკრთალად მოჩანს სისხლისფერი ბარიოს ლაქა.

თბილისური სერენადა

აელვარება თბილისურ მზის მხიბლავს მარადუამს,
აქაურ ტაძრებს, დასდგომიათ შარავანდედი,
მენამულ სხივთა თეთრი ციდან გადმოდინება,
მისით გამთბარი ღვინის შესმა აზარფეშებით.

ხმაურიანი სიოს ფეთქვა ჭადრების რიგში,
მთვარე, რომელიც ჩუმ მდინარეს ესაუბრება,
მოზაიკებით შემკობილი ძველი კედლები,
თბილისს ათასფერ და მომნუსხველ ზღაპრებს უყვება.

გზაზე კი მიდის ერთი კაცი, ფიქრებით სავსე
და ამ ფიქრებში მისი სატროფოც არ ახსენდება,
იცის, რომ ხვალაც გაგრძელდება ზღაპარი იგი
და თბილისური ფაეტონის მგზავრი იქნება.

ბრუნავს სამყარო...

ბრუნავს სამყარო, ბრუნავს მოთმენით,
გზებს რომ დარდებდა ამოიკეცავს...
ველარ მიცვნია მუხა ფოთლებით,
დარდი კანზედაც ამოიქერცლა.....
ბევრჯერ მინახავს ვაზის ტირილით,
ყაყაჩოებზე ცვარის აკინძვაც,
ის რაც შეჭხარის ყვავილს ჩიტივით
და გამოყოლა იცის აკვნიდან...
თუ გაუმშრალი გზა და ჭირხლია
და ვერ იტანენ ასკილს სინითლით,
თუ არც ზღვა ამბობს ზღაპარს ტკბილხმიანს
და ვერც ცამ გახსნა ნასკვი მიწისთვის, –
ღმერთო, შენამდე ისე ახლოა,
რომ ემბაზისფრად დღე სულს ჩამიდგამს...
და აათრთოლებს მნიფე მაყვლოვანს,
ნინოს ნაწნავით შეკრულ ჯვარისგან...
თან საფიქრალსაც დაყრის საცერზე,
რომ ღრუბლებივით გაცრას ფიფქებად...
მერე კი, ყინვით დალილ საცეცებს,
შემომაჩეჩებს დასაფიქრებლად...
მე მხოლოდ ჩემი ფიქრი არ დამაქვს,
მუდამ ასეა, თუკი ვიდროვებ...
ბოგანოსავით დავალ კარდაკარ
და სხვის ღიმილებს მუჭში ვიგროვებ...
გზად რომ დათქერილ ხორბლებს ვითვლიდი,
ნაქარიშხალი გული ამტკივდა...
და მერე მივხვდი, რომ ეს ტკივილიც,
გამოყოლილი მქონდა აკვნიდან...
თუ ცხრა მთას იქით, ზეცაც მეცხრეა
და არ გამხდარა არვის სადაოდ,
ნურც იმას მკითხავთ, ცა რომ ვერცხლდება,
რატომ მივიჩნევ ქარვისადაო...
მესაიდუმლედ ნაცადი ღამე,
ფიქრს მტევანივით ხელში თუ წურავს,
მღვრიე გუბეში ჩავარდნილ მთვარეს,
რატომ ვადარებ ბლების კუნწულას...
ნუ მკითხავთ, როცა ღრუბლების იქით,
ჩიტს გულყვითელა მზედ დავიგულებ,
რალატომ ვინევე დუელში სიკვდილს,
ან რატომ ვმალავ სველ თაიგულებს...
რატომ ვარწყულებ დარდის ძირხვენებს,
ატმის ხესავით სულში განატოტს...
და მდინარეთა განვდილ ცივ ხელებს,
ნეტავ, ან რისთვის ვუცვლი კალაპოტს...
მე ველოდები გამონათებას,
როგორც სიყვარულს, მხოლოდ ცნობიერს...
მადლი რომ ბნელშიც მენთო სანთელად,
გმადლობ, უფალო, რომ მაცოდვილე...
იქნება ბედიც არ მანყევლინო,
თუმცა წვალეებით ვზიდე მარხილი...
და კიდევ ერთხელ ამანევინო,
თავი, მიწისკენ მძიმედ დახრილი...
ღმერთო, შენამდე ისე ახლოა,
რომ ემბაზისფრად დღე სულს ჩამიდგამს...
და აათრთოლებს მნიფე მაყვლოვანს,
ნინოს ნაწნავით შეკრულ ჯვარისგან...

ცრემლიც თუ ფიქრად თვალს მომადგება,
 ბედს მაინც შეცვლის, შეცვლის პირწმინდად,
 ასკილის წითლად ამონათება,
 სევდაშერეულ თეთრი ჭირხლიდან...
 ვერ გამოდგება ის გზა ნარჩევად,
 და ეს მკლავებიც აღარ მკლავობენ,
 თუ მზეს, ოცნების დედა — მარჩენალს,
 მიაგორებენ სასაკლაომდე...
 მაგრამ პასუხი უმაღლესი განარჩევს,
 სუნთქვას, რომელიც ბავშვივით წრფელობს, —
 მეც სიყვარულით უნდა გადავრჩე
 და დედამინის დაღლილი სფეროც...

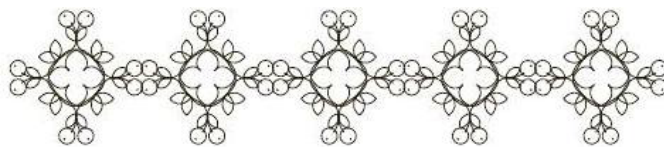
ნათლისღება

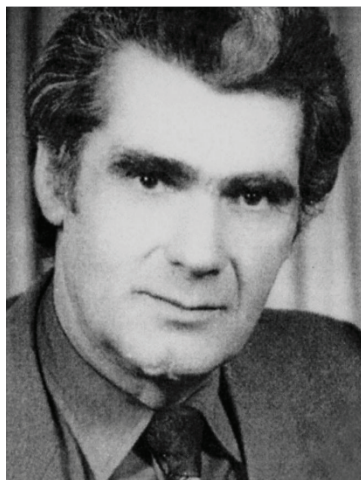
როცა ფიქრითაც ვნაყავ სადარდელს
 და ზღვა სინანულს ვატევ თვალეზში,
 თავს მიტოვებულ საყდარს ვადარებ,
 სანთლად მიმწვარი ნატერფალებით...
 მინავლებული ფერთა საცდური,
 მაინც თუ, ბჟუტავს ისლის ქოხივით,
 ღამე, მთვარისგან მხრებგასანთლული,
 ბევრჯერ წელშიდაც ვიცი მოხრილი, —
 მიტოვებული მკვეთრი მანძილით,
 შეშლილ ფშანებთან როცა კანკალებს,
 დარდით დაღლილი ბერიკაცით,
 მინას კოცნის და ლოცავს ნაკვალევს;
 გზასაც აგრძელებს სხივთა სიმალლით,
 ხანაც მზედ, ხანაც მთვარის სახეზად...
 რადგან, ღვთისმშობლის წმინდა ნიაღში,
 კვლავ, მაცხოვარი ჩაისახება, —
 ვერ დააოკებს სულის ცდუნებას,
 ცა, ნაზამთრალი კუმშვით დაღლილი...
 და მონათლული ფურისულებად,
 გზაც აფეთქდება გულში ნაღმივით...
 ჩამოღვენილი სანთლის წვეთები,
 შუბლზეც თუ ისევ დაბუდდებიან,
 მეც მომლოცველის მადლით შევხვდები
 დილას, უმნიფეს ალუბლებიანს...
 სივრცეს, დაფატრულს სეტყვა-ქარისგან,
 თუ ჩაანაცვლებს ღელვა მდინარის,
 როგორ ჩავთვალო შესაბრალისად,
 გული — უფლისთვის შესაწირავი...
 ტანზე სულაც რომ, საცდურად მეცვას,
 შეუცნობლობა სველი ფშანების,
 თავსხმა წვიმებით ნაგუბარ ზეცას,
 მაინც ცრემლივით შევიმშრალეზდი...
 და ცა, უკურნელ წვიმის სანაცვლოდ,
 შეივსებოდა ერთი, — მზის სხივით...
 მინდვრად ხომ, ისევ ღვივის ყაყაჩო,
 ჯვარზე ნაწვეთი ღმერთის სისხლივით...

გრაალის თასი...

კაცს საუკუნო წყალობას თუ ჰგვრის,
გზა – სინათლეს და სიბნელეს შორის, –
მინდა რომ, წამსაც ვაქციო ზურგი,
დაბადებიდან სიბერედ შობილს...
წუთიც თუ – ტრფობის... და ყველა ტვირთის,
ბოლოს თავს იყრის გრაალის თასში,
ვისხენებ – მეც რომ, დიდ სენად ვჭირდი,
სივრცეს – დარდების ქარავნით დასჯილს...
არავინ განსჯის, თუნდაც ნივთივით,
ჩუმად გაყიდულ ძონეულ ზეცას...
და სასოებაც უმაღლესი მითვლის,
უჭირო ჭირად ბოძებულ ვერცხლსაც...
მაგრამ თუ ცრემლსაც ავსებს მზე – ქარვის
და გულისცემას სინჯავს ზვირთებით,
გოლგოთის მძიმე გზაზე შემდგარი,
მეც შევიქნები ჯვრისა მტვირთველი, –
რომ სიკეთის წილ მისჯილი ცოდვის,
შემსუბუქება შევძლო, უფალო, –
ბედს კი, გულიდან ახსნილი ლოდი,
დიდ სინანულში გადავუცვალო...
ქვის ცხენზე მჯდომი, დიდი წვალებით,
ქარებთან ჭიდილს თავსაც მივცემდი,
რადგან ამ ჭიდილს, სისხლის თვალებით,
ზეცაც მოელის გაფაციცებით...
ალბათ, ის ცრემლიც უნდა შემეშრო,
რაც მერცხლად ესვა ფრთაზე ნიავ-ქარს...
და ვარდის რტოთა დარი სეფე – დროც,
ეკლის გვირგვინად გამეზიარა...
წყალზეც იარეს საფეხურებით, –
და გზას უპოვეს ორი წერტილი,
თუმცა ფიქრები ცას შეჰყურებენ,
მაინც – დამფრთხალი შოშიებივით...
კაცს საუკუნო წყალობას თუ ჰგვრის,
გზა – სინათლეს და სიბნელეს შორის, –
მეც აღარ მიკვირს, მძევლად რად ვსურდი,
ქარს – ბობოქარი სულივით შობილს, –
რატომ მომინდა, ის მძიმე ლოდი, –
ბედს სინანულში გადავუცვალო,
რასაც მადლის წილ, მისჯილი ცოდვის,
შემსუბუქება ჰქვია, უფალო, –
...ყველა ტკივილი ერთად შენივთდა,
სასიხარულო სხივების მაცნედ...
წამოიშარა ჩვენს წინ რწმენის მთა, –
და ჯვარს ორთავე, ღვთის ნებით გვაცვეს...

აკაკი ბიქინაშვილი

ოდესმე...

ფარნა რაინაულს

ოდესმე, წლები აგნონის,
თუშეთის მთებში შობილო,
გველესაპთან ხარ ნაბრძოლი, –
ალაზნის ველთან ძმობილობ!
ისმენდი ჩურჩულს მზის ქართა,
ტანზე გეხვევა, მთის ქარიც,
ვინ დაბადებდა, ღვთის გარდა,
შენნაირ პოეტს, მითხარი!
თელავში ჩამოიტანე
ლექსად ნაკურთხი ჰაერი,
ბრძენ პოეტს, ყველგან, იტანენ, –
მას შენატრიან სხვა ერნიც.
ვერ გაგახარბა ცხოვრებამ,
ვერ გძლია შურმა – გოლიათს...
მზეჩასულთ უთვლი ცხონებას, –
შენც ყველა გლოცავს, – მგონია...

ვაჟა მიროტაძე

არყოფნის კართან

არყოფნის კართან, არყოფნის კართან,
ვიგონებ ყველა გარდაცვლილ პოეტს,
ვიხსენებ დღეებს მუდამ შფოთიანს,
ჩემი სიცოცხლის ანსა და ჰოეს.

ღირდა კი მოსვლა? ღირდა კი მოსვლა?
ან ყოფნით ჩემით ვის და რა ვარგე,
რა ჩინ-მაჩინი ვაბნე ქარში,
ღმერთო, რამდენი დღეები ვფლანგე.

ჩემს ბებრულ ყოფას ჩამცხრაღუნებიანს.
ანუხებს გული, მეტადრე წნევა,
ულექსო დღეთა მიმყვება ჯარი,
თითქოს ეკლიან ლოგინში ვწევარ.

და ხვითოსავით დავეძებ ყველგან,
ვუსტვენ მუზაზე დაგეშილ მწევარს,
ყურში ვგრძნობ, ყურში მდევარის სუნთქვას
და მიუნვდომელს შევტირი მწვერვალს.

დავინყებული, მიტოვებული,
კალამაყრილი, არყოფნის ტყვე ვარ,
აი, მთავრდება სპექტაკლი დიდი
და მთავარ როლში, ამჟამად მე ვარ!

**ჯორჯ ბორღონ
ბაირონი**

წრემლი

სიყვარული ან ამხანაგობა,
როცა აღძრავენ ჩვენს თანაგრძნობას,
მზერით ფასდება განზრახვა წრფელი,
თუნდაც გვაცდუნოს ღიმილმა ბაგის
და შეგვაპაროს მზაკვრობის ბანგი,
გრძნობის საზომად გვადგება ცრემლი.

ძალიან ხშირად ღიმილის მიღმა
პირფერი შიშს და სიძულვილს ნიღბავს,
რათა აცდუნოს მორიგი მსხვერპლი;
მასიამოვნე უნაზეს სულთქმით,
სანამდე თვალი, გამთქმელი სულის,
დაბინდულია დროებით ცრემლით.

გულმონყალების წმინდა სანთელი
მოკვდავთა სულელებს ავსებს ნათებით
და სიველურეს აქარწყლებს ქველი,
ყინულსაც ალბობს კეთილთვისება,
სადაც იგრძნობა მსგავსი ღირსება,
ცვარად იფრქვევა მხურვალე ცრემლი.

ვინაც ავდარში ცურვას არ იშლის,
არ უშინდება ქროლას ქარიშხლის
და საჭეს მართავს გემბანზე გემის,
როცა განიცდის ზვირთის კვეთებას,
მისით ფეხები მოეკვეთება,
მწვანე ნაშხეფებს აბრწყინებს ცრემლით.

არ ეპუება ფათერაკს გმირი
და მიესწრაფვის დიდების გვირგვინს,
თუნდაც დაეცეს სიკვდილის ცელით;
თუ დაჭრილ დუშმანს ნახავს კაი ყმა,
შეებრალება, ხელში აიყვანს,
ყოველ ჭრილობას მოუბანს ცრემლით.

თუ მეომარი ბრუნდება სახლში,
ქარქაშში აგებს სისხლიან მახვილს,
წარსულს ბარდება დღეები ღვრემის,
დასაჩუქრდება სანაცვლოდ ბრძოლის,
რათა ჩაიკრას ერთგული ცოლი,
ამბორისყოფით მონმინდოს ცრემლი.

ტკბილო სურათნო ყმანვილკაცობის,
ადგილნო ძმადნაფიცთა გაცნობის,
სწრაფადგაფრენილ, სიამის მგვრელი
წლებისკენ უკან მოვიხედები –
უკანასკნელად დავტკბე ხედებით,
მზერას მიბინდავს თუმცაღა ცრემლი.

მე აღარ ძალმიძს აღთქმის მიცემა,
ჩემი მერისთვის რამის მტკიცება,
წარსულს ჩაბარდა ტრფიალი მწველი,
მახსოვს დრო, როცა ტალავრის ჩრდილში,
ძვირფასი არსი, სათუთად ზრდილი,
აჯილდოებდა აღნათქვამს ცრემლით.

თუმცა რაყიფმა დაისაკუთრა,
მაინც ვაკურთხებ მარად სათუთარს,
ჩემთვის დარჩება პატივსაცემი!
დავემშვიდობე ოხვრით, ვაებით,
ვინც ჩემი იყო ერთ დროს საესებით
და ვაპატიე ლაღატი ცრემლით.

სიყრმის ძმობილნო ჩემი ცხოვრების,
გეტყვიტ უამამდე გამოთხოვების,
იმედს არ ვკარგავ ნუგეშისმცემლის:
ერთუროს როდესმე თუკი შევხვდებით
მიზანდასახვით, ანდა შემთხვევით,
დე, შევხვდეთ, როგორც დავშორდით, ცრემლით.

როცა სიკვდილი სხეულს გასუდრავს,
სული ეწვევა მკვდართა საყუდარს,
გვამს ჩამარხავენ ცივ სარეცელში,
ჩემს სამარესთან წუთით შემდგარმა
ნამოიტირე ჩაფლულ ცხედართან,
მინას ეპკუროს მდულარე ცრემლი.

მარმარილოს ქვა ნუ დაიდება,
არ მიანიჭოს წუხილს დიდება,
არ მსურს ამო არსის შემცველი
ძეგლი, სახოტბო შეთხზულ ამბებით,
ვერას შემმატებს დითირამბები;
პატივი მხოლოდ მომაგეთ ცრემლით.

თირზას

ასეთი ნორჩი და მშვენიერი
მოგონებადლა დარჩი წარსულის,
მინამ ჩაგვიკრა – ნაზი იერის
და იშვიათი ხიბლის ასული,
გადაგეფარა მრუმე ნამქერად;
ბრბო ალბათ საფლავს ფეხით გაქელავს
უდარდელად, ან სიმხიარულით,
არ შეუძლია ჩემს თვალს წამითაც
სამარის მზერა, ძრწოლა ამიტანს.

თვლიერება არ მსურს ალაგის,
სადაც ჩაგმარხეს დასამინებლად,
ყვავილი ხარობს იქ, თუ ბალახში
სიმყრალისმფრქვევი ნარი ირწევა,
მტკიცებულებად ის მეკმარება,
ვინც მიყვარდა და კვლავ მეყვარება,
მინაში მწოლი რომ გაიხრწნება
და არ მნადია მითხრას მარმარმა –
ავჟამმა რარიგ დავასამარა.

მიყვარდი ძლიერ, დაუცხრომელად,
დაგდასტურე ტრფობა შეფიცვით,
არც შენ შეგცვლია გრძნობა, რომელსაც,
ახლა სიკვდილით ველარ შეიცვლი.
რასაც დალუქავს კვდომა ნატვიფრით,
დრო ვერ დალენავს და ვერც რაყიფის

ცილი ნარგვტაცებს, მრუდი, ბრეცილი;
არ გდომებია ნაკლის დამნახავს
ჩემში გეძებნა ავი განზრახვა.

მორჩა საამო წლები ნათების,
დაინყო ჟამი დამწუხარების,
შუქმფინარი მზით ველარ გათბები,
არ ჩაგესმება ჩქამი ქარების.
უსიზმრო ძილის დამდუმარება
გულს შეშურდება, ამდულარდება,
აქვითინდება გაუხარები;
გადაქცეულხარ მინის ნანილად,
მემახსოვრები მიწყივ ყმანვილად!

ყვავილს, სიტურფით შეუდარელსაც,
ორომტრიალი ბედის დანავსავს,
თუნდაც დაინდოს იგი მსახვრელმა,
აღარ შეარჩენს ეშხის ნასახსაც.
სანახავია თავზარდამცემი,
როცა ვარდს ხედავ ფურცლებდაცვენის,
სჯობს დრომ მოწყვიტოს ჯერაც ხასხასა;
თვალს განა ძალუძს იმის ყურება,
შნო ნება-ნება ვით ნადგურდება.

ველარ შევძლებდი ალბათ ატანას,
თუ გახმებოდი ნელა ნარნარი,
დილამ მცირე ხანს მხოლოდ გასტანა,
ლამემ დაფარა ტურფა ბალნარი,
ქუფურის ღრუბლები ცაზე გასქელდა,
ამიკამკაშდი უკანასკნელად
გადამქრალი და ჯერ არ დამჭკნარი;
მსგავსად ვარსკვლავი ჩამონყვეტისას
აკიაფდება გამოკვეთილად.

როგორც ძალმედევა სულისშემძვრელი
გლოვა, ეს ცრემლი ზღვაში წვეთია,
ფიქრი მაძრწუნებს, რომ ვერ შევძელი
მომაკვდავისთვის ღამე მეთია,
რათა მხურვალედ შენთვის მელოცა,
სახე ბოლოჯერ გადამეკოცნა
და მხარზე ხელი გადამეხვია;
ამგვარ სიყვარულს, მწველი ლაციციით,
მე და შენ უკვე ველარ განვიცდით.

თუმც სიყვარულის ხუნდი ამხსენი,
არ მიხარია გააზატება,
ისევ მენწვევა შეება დამხსნელი,
როცა ვიხსენებ ძვირფას ხატებას
და რაც ბნელით ვერ გაანადგურა
მკვდართა საუფლოს ქუმმა სადგურმა,
მოგონებებად აფარფატდება;
მაგრამ ზეიმი სულთა სიმორცხვის,
ვერ შეცვლის დღეებს შენი სიცოცხლის.

დავთვალთ სტრიქონები:

1. პირველი სტროფოიდი – რეფრენული წყობისა,

(„მე რა ვიცოდი“) და 10 სტრიქონია. უფრო ზუსტად, მაგრამ ზერეღედ რომ ვთქვათ, ეს იქნება ხალხური ხმითნატირლების ცხრამარცვლედს პლიუს რეფრენი

(ლექსის კვლევის პროფესიონალებო, ლექსმცოდნენო, მაპატიეთ, რომ ტაეპს არ ვიყენებ! – არ ვაპირებ აქ რთულ სტრუქტურულ ანალიზს).

2. მეორე სტროფოიდი 6 სტრიქონს მოიცავს.

3. მესამე – 7-ს

ბეჭდურად გამოქვეყნებული ტექსტის მონაცემები რამდენად ზუსტად ემთხვევა ჩემს ზეპირ ანგარიშს, ვერ გეტყვით, მესხიერებას ვეყრდნობი, თუმცა ზუსტად, დაბეჯითებით გეტყვით ერთს, რომ ლექსში ნამდვილად გვაქვს სტროფოიდები და არა სტროფები!

რეფრენი, რომელიც პირველი სტროფოიდის გარდა, აღარ მეორდება, იქცევა რიტმულ იმპულსად, რიტმულ ექოდ, რომელიც ვარიაციებს ქმნის ქორე- დაქტილურ რიტმთან, მეორე „მარიტიმიზირებელი“ ფაქტორია – ორმარცვლიანი, ქორეული აგებულების საკუთარი სახელი „გურამ!“

ეს სახელი სამსავე სტროფოიდში მეორდება და ამ განმეორების წყალობით, ჯერ ლექსის კიდევ ერთი რიტმულ-ინტონაციური და შემდგომ, მაღალ საფეხურზე კი მთელი ლექსის კომპოზიციური ფიქსატორია.

ზოგადად, ლექსის კომპოზიციას აქვს შინაგანი და გარე მხარეები, ასე ვამბობთ პირობითად, სამუშაოს გასაადვილებლად, თორემ, სინამდვილეში, არ არსებობს კარგი ლექსის არათუ კომპოზიციური, არამედ არც ერთი მომენტი, რომელიც უნისონში არ მუშაობს, ყველაფერ დანარჩენთან, როგორც აქ, ამ შემთხვევაში.

გარე კომპოზიციაზე ფიქრისას, უნდა აღვნიშნოთ, რომ პირობითად, იგი ასეა აგებული:

პირველი სტროფოიდი – პირადი დამოკიდებულება – ადრესატსა და ავტორს შორის (ფსიქოლოგიურად ცნობილი რამ. ვილაცის დაკარგვის, დაღუპვის შემთხვევაში ხომ მუდამ ახლიდან „ვეკითხულობთ“ ჩვენი ურთიერთობის მთელს ისტორიას და რაღაცას, მიმანიშნებელს ვეძებთ.

ნინო დარბაისელი

და თითქოს ვპოულობთ კიდევ ჩვეულებრივ, ყოფით ურთიერთობაში, რაღაც ნაწინასწარმეტყველებს, მიმნიშნებელს მომხდარის შესახებ („მე რა ვიცოდი“).

მეორე სტროფოიდი უკვე მომხდარს გვაგებინებს.

მესამე – შემაჯამებელია, თითქოს სონეტის ჟანრობრივი, მსუბუქი მონახაზივითაა, არა?!

(თეზა – ანტითეზა – დასკვნა?)

დასკვნითი სტროფოიდი გვაცნობს, თუ რა მოხდა „ფაქტუმ“, ანუ ტრაგიკული შემთხვევის მერე.

მე ამ ოპუსის წერა კონკრეტული მიზანდასახულებით დავიწყე და ვატყობ, სათქმელმა შემეიყოლია და ლექსმცოდნეობით ტრადიციის – ერთი ლექსის ანალიზისკენ გამიბყუა.

უმჯობესია, კონკრეტულ საკითხს დავუბრუნდეთ.

კერძოდ, ვცადოთ, გავარკვიოთ, თუ გარდა ზემოთ ნახსენებისა, რა ფუნქციას ასრულებს სტრიქონი:

„ნელი ტანგოა ეს ქვეყანა გურამ!“

ამაზე საპასუხოდ უნდა გავიხსენოთ, რომ თემატურად – გურამ რჩეულიშვილის აღნიშნულსათაურიან პროზაულ ნაწარმოებში გადმოცემულია ამბავი, თუ როგორ დაიღუპა მამა, რომელმაც ზღვაში დახრჩობისაგან იხსნა საკუთარი ცოლ-შვილი,

მაგრამ, როგორც ზემოთ აღვნიშნე, აქ გაჩენება არ ეგების.

გურამ რჩეულიშვილის პროზაულ ნაწარმოებში სწორედ კომპოზიციის იმდროინდელი ქართული პროზისთვის უცნობი (ან ნაკლებად ცნობილი) ხერხითაა აგებული.

კერძოდ, ტრადიციული კვანძის გახსნა უშუალოდ მომხდარს კი არ მოსდევს, ან ამ ამბის რაიმე ნაწილი კი არაა, ასე ვთქვათ ფაბულის გასიუფეტების წყალობით არამედ საერთოდ „გატანილია“ სხვაგან. (გავიხსენოთ: პირველი, დიდი ნაწილი მოთხრობისა მთავრდება იმით, რომ მთელი ოჯახი უკვე ნაპირზეა გამოყვანილი და მასველები წყალნაყლაპი დედისა და ბავშვის გადასარჩენად ირჯებიან, აქაა აქცენტი!).

რა ხდება მოთხრობის მეორე, დასკვნით ნაწილში, რომელსაც სრულიად სხვა რიტმიკა, სხვა ანტურაჟი, ასევე სრულიად სხვა მოქმედი პირები ჰყავს?

რა და – „ტანცებზე“ ნელი ტანგოს მუსიკაზე, ვინმე ბიჭი ცდილობს, საუბარი გააბას ცეკვის პარტნიორ უცხო გოგოსთან, ოღონდ ტიპობრივი „შემბმელი“ კლიშეებით გაბეზრებული ბიჭი ახალ გზას ეძებს და იმ დღეს მომხდარის შესახებ ეკითხება. თუ გაიგეთო.

ასე, მისი „სხვათაშორის“ ნათქვამიდან ვგებულობთ, რომ ცოლშვილის გადამრჩენ მამას ჯერ კიდევ ნაპირზე გამოსვლამდე გული გახეთქვია და ნაპირზე მომკვდარა.

აი, ამ პროზაული კომპოზიციის ანალოგიური აგებულება აქვს ლექსსაც.

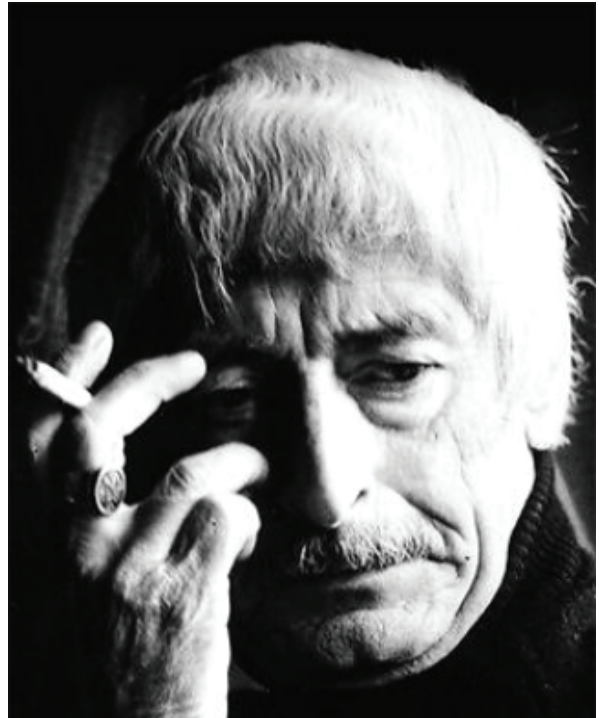
სიტყვა „სხვათაშორის“ ლექსში იქცევა იმ კორელატად, რომელიც გვაბრუნებს უკან ლექსის საყრდენ სტრიქონთან – „ნელი ტანგოა ეს ქვეყანა, გურამ“.

დასასრულ, მთავარი კონცეფცია რჩეულიშვილის ნაწარმოებისა შეიძლება ასეც ჩამოვაყალიბოთ:

– ის, რაც ჩვენთვის ტრაგედიაა, სხვისთვის შესაძლოა, სხვათაშორის მოსაყოლ ამბად იქცეს.

ამგვარადვე „ითარგმნება“ ლებანიძის ლექსის „ბიჭებიანი“ სტროფოიდიც.

ვფიქრობ, ეს ლექსი-შედეგრი ამ მხრივაც უნიკალური მოვლენაა.

მურმან ლებანიძე

გურამ რჩეულიშვილის ხსოვნას

გურამ! ახალციხესთან ტბა ყოფილა –
მე რა ვიცოდი!

გურამ! ტბასთან სათიბი ზღვად ყოფილა,
მე რა ვიცოდი!

იქ სლავურ სოფელს რა უნდოდა,
მე რა ვიცოდი!

და სანადიროდ, საკალმასოდ, ცხენთა
სახედნად რომ მპატიჟობდი,
ველარასოდეს თუ ვერ გნახავდი,
მე რა ვიცოდი!

„ნელი ტანგოა“ ეს ქვეყანა, გურამ!

ხომ არ იცეკვებო, – ათასჯერ მორიდებით
მკითხეს!...

აბასთუმანში, ჭიქა არაყზე,
„გურამი დამხრჩვალაო“, –
სხვათაშორის ბიჭებმა მითხრეს...

ან გვაგონდები

ჩუმი სევდით და ჩუმი წყენით,
ვინც კაცურ მჯილით გრანიტებს ფშენიდი.
გურამ,

შენს წიგნზე დავხატეთ ცხენი –
შენს კისერს უგავს
კისერი – მშვილდი.

ტროპული მეტყველებით არის გადმოცემული ვისისა და რამინის სიყვარულის თავბრუდამხვევი ისტორია და ამასთან, ნათლად გამოსახული ფაზრ-ალ-დინ გორგანის სამიჯნურო წესდებანი, რაც ერთგვარ წარმოდგენას გვიქმნის „ვისრამიანული“ სიყვარულის აღქმაზე და ცალსახა სათქმელს გვიტოვებს, რომ სიყვარული სნეულებაა, ხოლო ამ სნეულებით დასნებოვნებული კაცი ვერანაირი წამალ-სალბუნით, ცდითა და ხერხით, მამაცობითა და შეუპოვრობით ვერ დააღწევს სიყვარულის ცეცხლს თავს, სიყვარულთან ყოველი კაცი უძღური და მორჩილია. აღნიშნული

დასაბუთება გორგანის შემდეგი შეგონებანი: „თუ მიჯნურობისაგან ჭირი და სიმწარე გაქვს, შენ ჩაუქობითა შენითა ვერ დაეხსნები“ და „რა სიყვარულისა საქმენი მოვლენ, უნებლიე ემორჩილებიან კაცნი ავითა და კარგითა“. მაშასადამე, სიყვარული ყოფილა უზენაესი გრძნობა კაცობრივ გრძნობათა შორის, რომელსაც ადამიანი ვერ დაიმონებს, ხოლო სიყვარული ადამიანს – რა თქმა უნდა. ზემოთქმულის თანახმად, სიყვარული ჭირია, სახადია, რასაც თვითმყოფადი ბუნება აქვს – ან შეგიბრალებს, ან – არა, კაცი მასთან ყველაგზით უძღურია. ყოველი ადამიანური გრძნობა: სიხარული, კეთილმოსურნეობა, სევდა, მწუხარება და ა.შ. უსიტყვოდ დაემჩნევა ხოლმე კაცს, თუმცა ამათგან ყველაზე უფრო საცნობია გრძნობათა მონარქის – სიყვარულის გაბატონება ადამიანზე, რადგან გორგანის შეგონების თანახმად, – „მიჯნურსა ტირილი გამოაცხადებს და ავად მოუხდების, ცხადსა მიჯნურსა დია ფათერაკი სდევს“, – გვიქადის, რომ ცხადი მიჯნურობა ცხადი სისუსტის გამოვლენის ტოლფასია და იგი შეიძლება ავისმოსურნეთათვის ბოროტების იარაღად იქცეს. აღნიშნული პოსტულატი კიდევ გვახსენებს და დაგვიზუსტებს ჩვენში ფესვგადგმულ სიტყვებს:

„სიყვარულსა მალვა უნდა, ვითა ცხენსა ნაპარავსა“ ხალხ.

თუმცა ზემოთქმულის მიუხედავად, ძნელია, სნეული კაცის სიტყვაჟუნობა თავის სნეულებაზე.

ეს ყოველივე იმას გავს, წყალში ჩავარდნილი კაცი რომ შველას არ ითხოვდეს, განსაკუთრებით მაშინ, როდესაც გორგანის თქმით ვიცით, რომ „ყოველთა უბედურთაგან მიჯნური უფრო საბრალო არის, რომელ მისი გული შინაური მტერი არის და ყოველთა დღეთა მისსა აუგსა ეძებს“, მაგრამ, ასევე ავტორის თქმით, სიყვარულის გარეშე ცხოვრება ცხოვრება არ გახლავთ, რადგან „ვინცა მიჯნური არაა, არცა კაცია“. ამდენად, ვამჩნევთ, რომ ტრფილის თვისების – გულთამსუსხავობის მიუხედავად, ნანარმოების ავტორს მიჯნურობა

გიორგი ზუბიტაშვილი

მიაჩნია ადამიანის მაცოცხლებელ გრძნობად, გრძნობად, რომელიც სანუთროს სძენს ხიბლს, ეშხს, ნირს და, რომლის გარეშე ადამიანი უბრალოდ ცოცხალი არსებაა და არა პიროვნება – კაცი.

„ვისრამიანი“ აუარებელ სათქმელს გვიტოვებს სიყვარულის რაობის შესახებ, რაც ცალსახად უხვი შეგონებებითაა გადმოცემული რომანში, თუმცა არანაკლებ საინტერესოდ და მომხიბლავადაა წარმოჩენილი მიჯნურობის გამომხატველობა, როგორც მხატვრული სიტყვის ოსტატობის ნაყოფი.

ნანარმოებში ჭარბად ვხვდებით პოეტურ სამკაულებს, იგივე პოეტურ ფიგურებს, რომელთაგან თვალმისაცემია: შედარებათა ნაირგვარობა, ალეგორიული თქმანი, მეტაფორა, ჰიპერბოლა და სხვ. რა თქმა უნდა, ეს პოეტური ფიგურები მთელ რომანს გასდევს თან და ყოველგვარ სიუჟეტში ვლინდება, თუმცა საინტერესოა ის, თუ როგორ გადმოგვცემენ ისინი სიყვარულის ალით დადაგული ადამიანის განცდებს.

თავში „ამბავი რამინის გამიჯნურებისა“ (ეს თავი, შეიძლება ითქვას, დაშენებულია შედარებაზე) ვკითხულობთ: (რამინი) სანთლისებრ ინვებოდა, დნებოდა და გული მოყვარისთვის შეენირა“ – აღნიშნული წინადადება ცალსახა შედარებაა, თუმცა აქვე ვლინდება მეტაფორის მაგალითები, რომ მიჯნური დნებოდა და ინვებოდა. აქვე ვლინდება ჰიპერბოლის უიშვიათესი მაგალითი: „რა უგულო-ქმნილსა რამინს ესეთი საუბარი ესმა, ცრემლისაგან მიწა დაატალახა, სიყვარულის ცეცხლი ფერხთათ ტვინამდინ გაუხდა, საყელიონი გარდაიხივნა, ძონეულისა მსგავსი ფერი ზაფრანად გადაექცა...“ – აქაც არათუ მხოლოდ ერთი, არამედ ერთ წინადადებაში ორი პოეტური ფიგურა – ჰიპერბოლა და შედარება გამოვლინდა. რომანში, განსხვავებით სხვა პოეტური სამკაულებისა, იშვიათია გაპიროვნება, მაგრამ შიგადაშიგ მაინც ვხვდებით მას. მაგ. „ბარბარული ბუთი (კერპი) შენგან განბილებულა და მისი მთლელი მისგან აბეზარ ქმნილა“. ზემოხსენებული მაგალითები ამოკრეფილია „ამბავი რამინის გამიჯნურებიდან“, რადგან რომანში პოეტურ სამკაულთა აურაცხელი საბადოა წარმოდგენილი და ყოველი მათგანის გამომზეურება ნაშრომის ფორმატს აღემატება.

როგორც უკვე აღვნიშნე, „ვისრამიანი“, როგორც სამიჯნურო ამბის გამომსახველი ნანარმოები ქართველ ქრისტიანებში არაერთგვაროვან დამოკიდებულებას იწვევდა. ცხადია, ცეცხლისმსახურთა საზოგადოების ცხოვრება გარკვეულ წინააღმდეგობაში მოვიდოდა ქრისტიანულ მორალთან. ცხადია, ვისრამიანი უპირისპირდება ქრისტიანულ დოგმატს ნათესაურ ქორწინებათა

მიმართებაში. ქრისტიანობა კრძალავს შვიდი თაობის ნათესავთა შეუღლებას, ხოლო „ვისრამიანი“ და-ძმას აძლევს აღნიშნულის უფლებას. გარდა აღნიშნულისა, რომანში დაუფარავადაა წარმოჩენილი ადამიანთა მრავალი მანკიერი თვისება, რომელთაგან განსაკუთრებით უნდა აღინიშნოს: ტყუილი, ორგულობა, გრძნეულება, სიძვა. ეს ორი უკანასკნელი ქრისტიანობაში მომაკვინებელ ცოდვად ითვლება. ამდენად, არ უნდა გაგვიკვირდეს, რომ მეფე-პოეტი არჩილი, რომელმაც გალექსა ვისისა და რამინის ამბავი სხვის კარზე ყოფნისას, დროის გასაყვანად, ანუ როგორც არჩილი ამბობს „მონყინებისა სევდისა ჩემისა გასაძლებელადო“, „ვისრამიანი“ ქრისტიანული სულის ნამწყმედელ ნიგნად მოიხსენიებს და ლელავს, რომ „ვისრამიანისთანა“ ლიტერატურულმა ტექსტებმა მისაკუთრეს არჩილის თანამედროვეთა გონება, გული და სული, ხოლო ქრისტიანული ლიტერატურა მტვერნაყრილ იქნა. მიუხედავად ზემოთქმულისა, „ვისრამიანი“ საქართველოში 5-ჯერ გამოიცა, რაც გვაფიქრებინებს, რომ იგი პოპულარობას არ კარგავდა. თუმცა საინტერესოა ის გარემოება, არჩილ მეფის აზრს უფრო ითვალისწინებდა ქართველი ხალხი, თუ თანაზიარი ხდებოდა „ვისრამიანული“ იდეოლოგიისა? – აღნიშნული კითხვის საკომპენსაციოდ, გავიხსენოთ ხალხური ლექსი „ხოშორში ქალი ატირდა“, რომელიც გარეგანი მახასიათებლებით მე-19 საუკუნის შემდგომ უნდა იყოს აღმოცენებული ჩვენში:

ხოშორში ქალი ატირდა,
 ცრემლი დაღვარა მწარია,
 დედ-მამა ძალით მათხოვებს
 ვაჰმე არ მინდა ქმარია...
 დავჯექ, შაკვერე სუდარა,
 მინაში ჩასატანია.
 მინას ქვეშ ამოვაფარე,
 ოთხი ნაწნავნი თმანია.
 თუ გინდათ, ძმანო, გაიგოთ,
 რისთვის მოვიკალ თავია:
 დედიდა მრთავდა დისწულსა,
 ამით მოვიკალ თავია.
 დედიდა იყო ურჯულო,
 არ ქონდა იმას შანდობა,
 ძმანო, გენაცვლეთ, ჯეელნო,
 ყველამ მითხარით შანდობა!

ზემოთქმული ფოლკლორული ტექსტიც დაგვიბეჯითებს, რომ ნათესავთა ქორწინება ურჯულოთა წესია. ფოლკლორული ტექსტის ლირიკული გმირი, „ვისრამიანის“ მთავარი გმირის „ვისის“ მსგავს შემთხვევაში იმყოფება, თუმცა მათ შორის სულიერი განსხვავება თვალნათელია. ვფიქრობ, ფოლკლორულ ტექსტის ლირიკული გმირის ხასიათი და მოქმედება წარმოადგენს ქართული იდეოლოგიის ნაყოფს, რომელიც თავის

მხრივ ქრისტიანულ დოგმასაც უპირისპირდება თვითმკვლელობის აქტით, თუმცა მაინც ქართულ საზოგადოებაშია ჩასახული, ხოლო ვისის მოქმედება – ძმის, „ვიროს“ „სიყვარული“ და ნებაყოფლობითი ცოლობა – გასაკიცხი საგანი უნდა ყოფილიყო ქართველთა მხრიდან.

აღსანიშნავია, რომ ამ ორი ქალის უბედურებაში მესამეს წვლილი დედაც; თუ ფოლკლორულ ნიმუშში ლირიკული გმირი დედიდას დებს ბრალს უბედობაში, „ვისრამიანში“ ვისი დედამისს – შაჰროს ადანაშაულებს და გვითხრობს, რომ „ვინცა ავი ქნა, ავი წაეკიდა!“, „პირველი ავი საქმე შაჰრომან ქმნა, რომელ მოაბადის ცოლი ვიროს მისცა. ავი მან ქმნა, ჩვენ არ გვიქნია, და ნახე თუ რაზომი ჭირი ჩვენცა გვინახავს...“. შვიდ ქრისტიანულ საიდუმლოთაგან, მოგვხსენებათ, ქორწინება ერთ-ერთია, რომელიც წმინდა უნდა იყოს, იგი უნდა ეფუძნებოდეს უხინჯო სიყვარულს, რასაც ხალხ. ტექსტის ლირიკული გმირი ცალსახად ითავისებს და აღნიშნულ სინმინდეს თავსაც სწირავს. „ვისრამიანული“ სიყვარული დაშენებულია აუარებელ მანკიერებაზე, რომლის შემოქმედთა მიმართ, ჩვენი გაგებით, უფალი მონყალე ვერ იქნება. ამრიგად, თეიმურაზ მეფის აზრის გათვალისწინებითა და ზემოთ მოცემული ხალხური ლექსის შინაარსის მიხედვით, შეგვიძლია ვთქვათ, რომ ვისრამიანი, როგორც სიყვარულის ამბის მქადაგებელი, ქართულ-ქრისტიანულ მორალს ვერ შეესისხლხორცება ვერასდროს, ხოლო მისი პოპულარობა, საქართველოში, ვფიქრობ, გამოწვეული უნდა იყოს ნაწარმოების მხატვრულუნარიანობით, თქმათა სილამაზით, რის შესახებაც ზემოთ მოგახსენეთ შეძლებისდაგვარად.

თანამედროვე საქართველოში, ხალხში, „ვისრამიანი“, როგორც მხატვრული სიტყვის ოსტატობის ნიმუში მიძინებულია. იგი მხოლოდ სამეცნიერო-ფილოლოგიურ ნრეებში თუ განაგრძობს არსებობას, ფართო საზოგადოებაში ის უკვე მივიწყებულია, რაზეც მაქვს ვარაუდი, რომ ეს მივიწყება თანამედროვე მისწრაფებებით, ინტერესთა რევეოლუციით უნდა იყოს განპირობებული. პირადად მე მიმაჩნია, რომ „ვისრამიანი“ საჭიროებს საღათას ძილისგან გამოღვიძლებას, რადგან იგი კვლავ გახდეს მასწავლებელი, არა „ვისრამიანული იდეოლოგიის“, არამედ მხატვრული სიტყვის ოსტატობისა. მაშასადამე, წარმოდგენილი მოხსენება, პირველყოვლისა, მიზნად ისახავს „ვისრამიანის“ აკვარგიანობის გახსენებასა და გამოკვეთას, ქართული მთარგმნელობითი ნაწარმის მხატვრულ-გამომხატველობითი ფასეულობის ამოცნობას, პარალელთა გავლებას ქრისტიანულ-წარმართულ აზროვნებათა თანხვედრა/დაპირისპირებას. ამდენად, შევეცადეთ, რომ ზემოჩამოთვლილი ინტერესებიდან გამომდინარე, წამოჭრილი საკითხები, შეძლებისდაგვარად, წარმოგვეჩინა წინამდებარე მოხსენებით.

რომ ფული, შრომით მოპოვებული და მიზანმიმართულად გამოყენებული, შეიძლება იქცეს არა ჭუჭყად, არამედ საზოგადოებისთვის და ოჯახისთვის სასიკეთო იარაღად.

ოთარაანთ ქვრივის საპირისპირო მაგალითია ილია ჭავჭავაძის სატირული ნაწარმოების „კაცია-ადამიანის?!“ მთავარი პერსონაჟი, ლუარსაბი, რომელიც სრულიად უყურადღებოდ ექცევა თავის ქონებას.

1. უფიცი და ზარმაცია — ლუარსაბი უგულვებელყოფს მინის მუშაკობას და ფიქრობს, რომ თავადის მდგომარეობას მხოლოდ ფუფუნება შეეფერება. იგი არ ცდილობს თავისი მამული გააუმჯობესოს ან სწორად მართოს. მისი „სასახლე“ და მამული გაპარტახებულია, რადგან არავინ ზრუნავს მათ მოვლაზე.

ნაწარმოებში ვანყდებით ეკონომიკურ დაღმასვლასაც — მისი დაუდევრობის გამო, ქონება თანდათან იფლანგება, რადგან მას არ შეუძლია ფინანსების სწორად განკარგვა.

„კარგი რამ იყო თავად თათქარიძის სახლკარი. წარმოიდგინეთ შუა კახეთის პატარა სოფელში ერთი ტრიალი, დაცემული ადგილი და იმ ადგილის შუაგულსა — ორსართულიანი სახლი ქვეთკირისა. აი, ის სართულები რა ფერისა იყო: ქვეშ იყო მარანი, წალმით დახურული, და იმ მარნის უკანა კედელზედ ამოყვანილი გახლდათ ერთი პატარა ოთახი მოაჯირითურთ. მოაჯირს ეკრა ზედ მერცხლის ბუდესავით ერთი მცირედი ფიცრული, რომელიც საქვეშაგებოსა ჰთანამაშობდა. კარგა მანძილზედ კიდევ ფიცრულის სათორნეც იდგა, იმას აქედამ ხულა, რომელსაც ზედ ჰქონდა მოდგმული ცალთვალა სასიმინდე, ერთი უბადრუკი რამ და მგლოვიარე. ბაღჩაც იყო, ღობით გავლილი. ღობესთან, ერთის ფურცლის ხის სიახლოვეს, მოჩანდა ძველი ჩალური, დროთა ბრუნვისაგან ისე გვერდზედ წამოღებული და წამოხრილი, თითქო გრილოში წამოწოლას აპირებდნენ, მაგრამ ბებერსავით ნეკრესის ქარის ტკივილებს უეცრად ისე წამოხრილი და დაღრეჯილი შეუკავებიათო. ეზო ამ ციხე-დარბაზისა, სიგრძეზედ თუ სიგანეზედ, კარგა ფართოდ იყო გაზიდული. იმას ერტყა გარშემო ძველი ტყრუშული ღობე, რომელიც ზოგიერთგან გადაქცეული იყო და ეხლანდელს პატრონს არც კი მოსვლია ფიქრად, რომ გაეკეთებინა. ეტყობა, რომ ქართველია!.. ამის პატრონს ჰყავს ოცი კარგად გაკეთებული კომლი კაცი, ასე რომ ათ ურმამდინ საბეგრო ებმებოდა, ცხვარი ბლომად და ასიოდეც ცხენი, რომელიც ყმაზედ ნაკლები არ არის განათლებულ მებატონისათვის. ეს სულიერი ქონება. ეხლა უსულლო ჩამოვთვალთ: ორი მოზრდილი ვენახი და ას-ორმოც-და-ათი დღის სახნავ-სათესი. ეს ქონება, ყმებიდგან დაწყებული ცხენამდინა და მიწამდინა, იმის ხელში, — ვინც გამოყენება იცის, — კაი ლუკმა არის. მამ რაღად სდგას ეგრე ცუდად? მკითხავს გაკვირებული მკითხველი. იმიტომ, რომ ქართველია, —

თათია თოღუა

მოგიგებთ სრულიად დარწმუნებული, რომ კაი საბუთი გითხარით.“

როდესაც ვსაუბრობთ თემაზე: ეკონომიკური კონცეპტები ქართულ ლიტერატურაში, მახსენდება გენიალური ფილიპე გოგიჩაიშვილის პუბლიცისტური სტატია „ჩვენ და ცხოვრება“, სადაც კარგად არის ჩამოყალიბებული საქართველოს ეკონომიკური ჩამორჩენილობის განმაპირობებელი ეროვნული ცნობიერების ასპექტები. „ჩვენს ეკონომიურ სისუსტეს მრავალგვარი მიზეზი და საფუძველი აქვს, მაგრამ თუ მათ სათითაოდ დავაკვირდებით, დავინახავთ, რომ თითქმის ყველა ამ კერძო მიზეზებს ერთი მთავარი,

ფართო შინაარსისაა და უფრო ზოგადი მნიშვნელობის გარემოება შეიცავს. ეს გარემოება არის შემდეგი: ქართველობა, თავის პრაქტიკულ საქმიანობითა და შინაგანი ფსიქიკით, დღესაც ვერ შეწყობია და ვერ შეგუებია თანამედროვე მოქალაქეობრივ ანუ კაპიტალისტური ცხოვრების აზრსა და მოთხოვნილებას. წესი ჩვენი საქმიანობისა და ხასიათი ფსიქიკისა იმგვარია, რომ სრულებით არ შეესაბამება კაპიტალისტურ დროის არც საქმიანობასა და არც ფსიქიკას.“

ამრიგად, ფ. გოგიჩაიშვილი თავის პუბლიცისტულ-პი აყალიბებდა საქართველოს ეკონომიკური ჩამორჩენილობის განმაპირობებელ ძირითად მიზეზებს, რომელიც რუსეთის კოლონიური რეჟიმით იყო გამოწვეული. კავკასიის ქვეყნებში და მათ შორის საქართველოშიც სოფლის მეურნეობის განვითარება მიმდინარეობდა არა ეროვნული ბურჟუაზიის დამკვიდრებით, არა კაპიტალიზმის გზით, არამედ სხვა ერების „მეთვალყურეობის“ ქვეშ, რამაც საბოლოოდ ძირი გამოუთხარა ქართულ ეროვნულ მეურნეობას.

ქართული ლიტერატურა ეკონომიკური კონცეპტების მრავლისმეტყველ ანარეკლს წარმოადგენს, რომელიც მკითხველს საშუალებას აძლევს, შეაფასოს სხვადასხვა ისტორიული ეპოქის სოციალური და ფინანსური რეალობები.

ლიტერატურა გვახსენებს, რომ ეკონომიკა მხოლოდ ფინანსური მაჩვენებლებით არ განისაზღვრება — ის ადამიანების ცხოვრების სტილს, მორალსა და ურთიერთობებსაც მოიცავს. იმ პერიოდში, როდესაც ოთარაანთ ქვრივი შრომისა და პატიოსნებით მოპოვებული ქისით გამოირჩეოდა, დღეს სოციალური პასუხისმგებლობა და ფინანსური ეთიკა კვლავინდებურად სასიცოცხლოდ მნიშვნელოვანია. ლიტერატურული პერსონაჟები, მათ შორის ოთარაანთ ქვრივი, შთაგვაგონებენ, რომ ეკონომიკური სირთულეების მიუხედავად, მთავარი ღირებულებები — შრომა, სამართლიანობა და თანადგომა — შეუცვლელი რჩება.

ამრიგად, ქართული ლიტერატურა არა მხოლოდ წარსულის ეკონომიკური პრობლემების ანალიზის საშუალებას გვაძლევს, არამედ თანამედროვე საზოგადოებისთვის მიმართულების მაჩვენებელიცაა.

დასანანი შეცდომები

ქალბატონ ეთერ ხომიზურაშვილს 2021 წელს შეუდგენია და გამოუცია საბავშვო ლექსების მცირე ანთოლოგია, – სახელწოდებით – „იზარდე, მწვანე ჯეჯილო.“

წიგნის შედგენისა და გამოცემის მიზანი კეთილშობილური იყო, – ბავშვებს, რომ უყვარდეთ სამშობლო, მშობლები, და-ძმანი, უყვარდეთ სწავლა, შრომა, თამაში.

62

მაგრამ, დასანანია, კეთილის მსურველს მოსვლია უნებლიე შეცდომები. მაგალითისთვის, ჩემს ლექსებს არ აწერია ჩემი სახელი და გვარი, ეს ლექსებია: „ოქროს თევზი“ – გვ. 41, „უშიშარი ყურმა“ – გვ. 42; „მეგობრები“ – გვ. 50; „მამულს“ – გვ. 66.

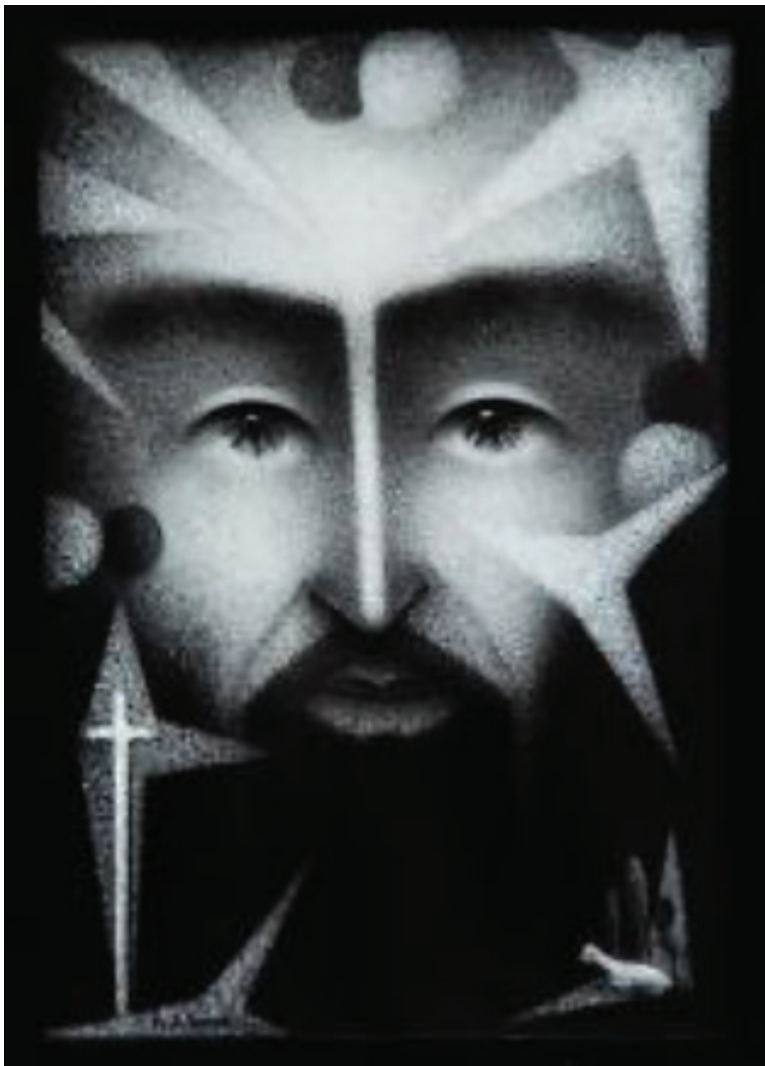
მხოლოდ, ჩემს სამ ლექსს აწერია ჩემი სახელი და გვარი, – ნუნუ ძამუკაშვილი. „ზურია და მურია“ – გვ. 26; „გაიპარა ზამთარი“ – გვ. 26; „რა კარგია“ – გვ. 38.

ხოლო, ჩემს ლექსს – „მზე, წვიმა და ყაყაჩო“ მიწერილი აქვს ზინა სოლომნიშვილი, გვ. 23; ლექსს – „ვის უამბობს ზღაპარს“, გვ. 48, – ნანა მახიტაშვილი.

სამწუხაროა, რომ წიგნი დაგვიანებით, 2024 წლის აგვისტოსლა მოვიდა ჩემთან.

მინდა, რომ ამ წიგნის მკითხველი შეცდომაში არ შევიდეს და, იცოდეს – ვისი, რა ლექსია მასში მოთავსებული.

ნუნუ ძამუკაშვილი

შოთა რუსთაველი.
მხატვარი რეზო ადამია

სერგო ასლანიშვილის დაბადების დღისადმი მიძღვნილი გამოფენა

თელავის ელენე ახვლედიანის სახელობის სამხატვრო სკოლის დამაარსებლისა და თელავის საპატიო მოქალაქის, სერგო ასლანიშვილის დაბადების დღისადმი მიძღვნილი გამოფენა თელავის ისტორიულ მუზეუმში გაიხსნა.

გამოფენის გახსნას, ადგილობრივი ხელისუფლების წარმომადგენლებთან ერთად, სერგო ასლანიშვილის ოჯახის წევრები, მისი მოსწავლეები და ელენე ახვლედიანის სახელობის სამხატვრო სკოლის ამჟამინდელი მოსწავლეები ესწრებოდნენ.

შეკრებილ საზოგადოებას სიტყვით მიმართა თელავის მუნიციპალიტეტის მერის მოადგილემ, ფიქრია ყუშიტაშვილმა, რომელმაც ხაზი გაუსვა სერგო ასლანიშვილის როლს თელავის სახელოვნებო ცხოვრებისა და კულტურის განვითარებაში.

სერგო ასლანიშვილი, მის მიერ 1962 წელს დაფუძნებული სამხატვრო სკოლის დირექტორი 2006 წლამდე იყო, თელავის საპატიო მოქალაქეობა კი 2009 წელს მიენიჭა.

* * *

თებერვალში, თელავის ისტორიულ მუზეუმში, ნატკორის ადრექრისტიანული ტაძრის არქეოლოგიური კვლევის შედეგების გაცნობის მიზნით, შეხვედრა გაიმართა.

ნატკორის არქეოლოგიური კვლევის ისტორიულ და წყაროთმცოდნეობით საკითხებზე საქართველოს უნივერსიტეტის პრეზიდენტმა, პროფესორმა მანანა სანაძემ ისაუბრა, ნატკორის ტაძრის გათხრების პროექტსა და მნიშვნელობაზე კი პროფესორმა დავით ბერიკაშვილმა.

გათხრების შედეგად ნაპოვნი არტეფაქტები საზოგადოებას არქეოლოგმა გიორგი მწყერაძემ გააცნო.

შეხვედრას, ეპარქიის სამღვდელთაგან და აბბა ალავერდელ მიტროპოლიტ დავითთან ერთად, თელავის მუნიციპალიტეტის მერი ლევან ანდრიაშვილი დაესწრო.

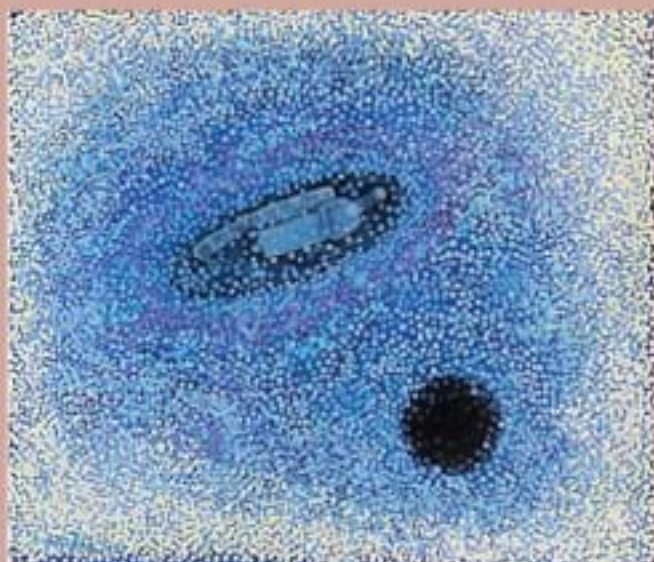
ვარსკელავეთ - რუსთაველის გენიის შილიანობა, სამყარო. 2024

ნათელისა და ბნელის გარემოცვაშია სამყარო და გენია. 2024

შოთა რუსთაველი, კოსმოური ნათებაა გენიოსში. 2024

ვარსკელავეთსიმრავლეა რუსთაველის კოსმოურ პანთეონში. 2017

კოსმოური მწივი. 2017

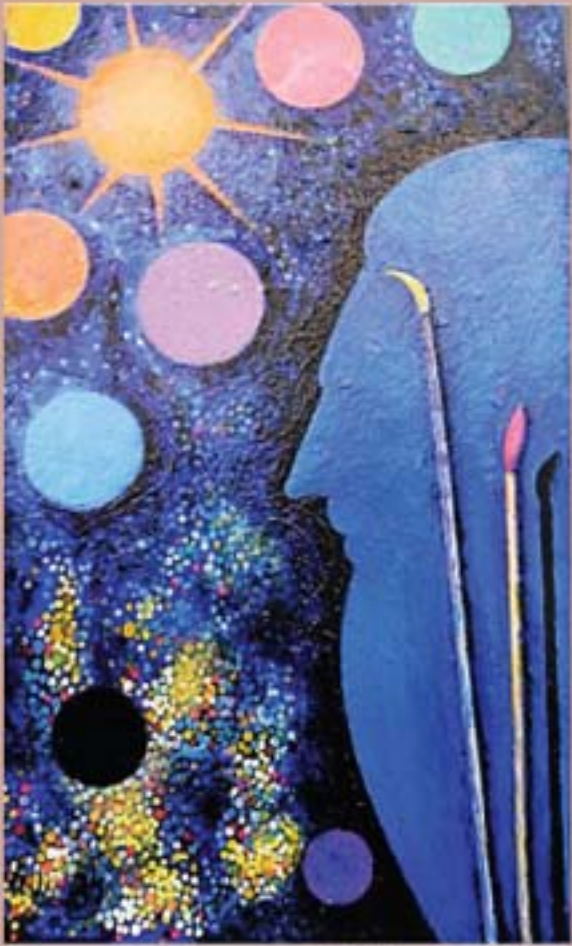
მარადიული ცოცხალი პლანეტაა
„ვეფხისტყაოსნის“ ავტორი. 2024

სივრცის მეხსიერებაში, „ვეფხისტყაოსნის“
ავტორის უხილავი პორტრეტი. 2024

შედევი „ვეფხისტყაოსანი“ კოსმოურ-
ვარსკვლავთმცოდნეობით მოზილი. 2024

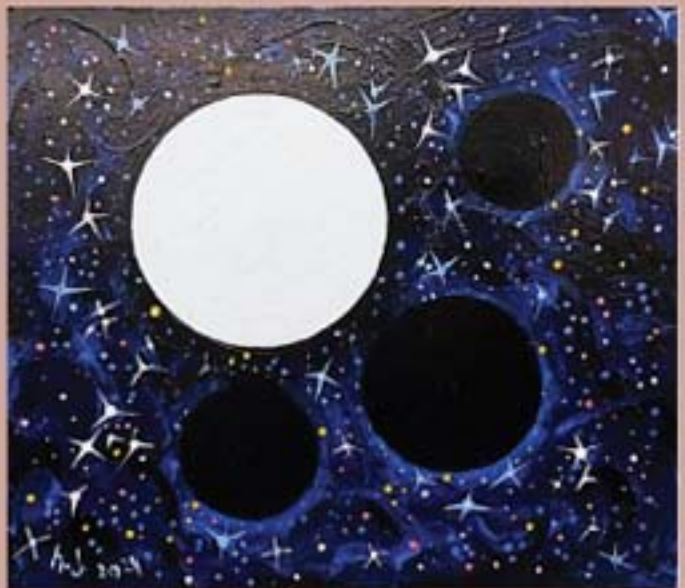
რუსთაველის შემოქმედებითი გენიის წყარო - გარემო. 2024

რუსთაველი კოსმორ მთლიანობაში.

ილუსტრაცია „ვეფხისტყაოსნის“ ცხოვრებიდან. 2021

სტიქია, დროს და ბოროტთაგან დევნილი გენია. 2024

ფასი 3 ლარი

ISSN 1512-3995